

III. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

Generálny smer trasy navrhovaného vedenia 2x400 kV v úseku lokalita Bystričany - Križovany je juhozápad - severovýchod.

Trasa začína v katastrálnom území obce Križovany nad Dudváhom, vedie cez Zavar smerom k diaľnici D1. Dominantná časť trasy (úseky **1.1-1.5**), prechádza Podunajskou nížinou, v rámci podcelkov Podunajskej Pahorkatiny a Nitrianskej pahorkatiny v úseku dlhom cca 64 km, rovinným, zvlneným a pahorkatinovým terénom cez rozsiahle plochy poľnohospodárskej pôdy. V týchto úsekoch ide trasa mimo zalesnené územia. Trasa pri Dvorníkoch prechádza nivou Dudváhu a Váhu a cez Nitriansku pahorkatinu vedie až nivo rieky Nitry, ktorou vedie od Ludaníc až po Bošany. Trasa vedenia prechádza z tohto nížinno-pahorkatinového úseku do pahorkatín Tríbečského predhoria. Pri Brodzanoch trasa vedenia opúšťa Podunajskú nížinu a už ako úsek **1.6** vstupuje do celku Západných Karpát – okrajovej časti pohoria Tríbeč. Úsek **1.6** má oproti ostatným úsekom trasy celkovo odlišné charakteristiky, vedie vrchovinovým terénom, takmer celý zároveň aj zalesneným územím a zasahuje aj do CHKO Ponitrie. Na záver tohto úseku trasa vedenia opäť klesá smerom k už odlesnenej nive Nitry ale už vedie Hornonitrianskou kotlinou, ktorou je vedenie trasované ako záverečný úsek **1.7** a kde aj končí v k.ú. Bystričany.

Dotknutým územím stavby vedenia 2x400 kV v úseku lokalita Bystričany - Križovany je širší priestor nepravidelného tvaru ohraničujúci okolie koridoru navrhovaného vedenia. Tento priestor je tvorený priamo celými dotknutými katastrálnymi územiami alebo ich časťami, ktoré sa priestorovo viažu ku koridoru navrhovaného vedenia. Dotknuté územie ako aj situácia vedenia je znázornené v prílohe č.2 tejto dokumentácie.

Dotknuté katastrálne územia obcí sú mapovo vyjadrené na obr.č.2 ako aj v prílohe č.1 tejto dokumentácie.

Charakteristika väčšiny zložiek životného prostredia je opísaná pre plochu dotknutého územia. V niektorých prípadoch je pre väčšiu presnosť charakterizovaný priamo koridor trasy vedenia (samozrejme aj s ochranným pásmom). Naopak niektoré údaje charakterizujú z praktických dôvodov širší priestor, ktorý predstavuje celková plocha dotknutými katastrálnych území, vyššia geomorfologická jednotka, dotknuté okresy, príp. dotknuté kraje.

III.1. CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA

III.1.1. GEOLOGICKÉ A GEOMORFOLOGICKÉ POMERY

III.1.1.1. Horninové prostredie

Dotknuté územie je z dominantnej časti situované v Podunajskej nížine a z menšej časti zasahuje do okraja Západných Vnútroňných Karpát (geomorfologické celky Tríbeč a Hornonitrianska kotlina) čomu zodpovedajú aj geologické pomery na trase vedenia. Územie trasy je teda geologického hľadiska budované prevažne neogénom Podunajskej nížiny, resp. **Dunajskej panvy** (úseky **1.1-1.5**, čiastočne aj úsek **1.7**), a okrajovo tiež mezozoikom Západných Karpát - **Tatransko-Fatranského pásma** (úsek **1.6**).

Z geologického hľadiska sa s termínom **Podunajská nížina** takmer celkom kryje regionálnogeologická jednotka **Dunajská panva**. Dunajská panva je mladotret'ohorná (neogénna) panva, ktorá tvorí severný výbežok západopanónskej panvy. Jej výplň je tvorená morskými, brakickými až sladkovodnými sedimentmi, hlavne pieskami, ílmi, štrkami a

vulkanoklastikami, miocénneho až pliocénneho veku, ktoré prekrývajú pomerne hrubé nánosy kvartérnych štrkopieskov. Celková hrúbka panvy je najväčšia v oblasti gabčíkovej depresie, kde dosahuje až 3500 m. Panva, ktorá je súčasťou panónskeho panvového systému, vznikla aktívnou zaoblúkovou extenziou a následnou značnou termálnou subsidenciou v postriftovom štádiu vývoja.

Tatransko-fatranské pásmo predstavuje pásmo jadrových pohorí. Ich jadro, najstaršiu jednotku nazývanú tatrikum, predstavujú hlavne staré prvohorné kryštallické bridlice. Priamo na kryštallickom podklade sa na niektorých miestach zachoval pôvodný karbónsky, permský a hlavne druhohorný pokryv tzv. obal kryštalinika. Nad tatrikom ležia príkrovy, s podobným vrstevným sledom ako má obal kryštalinika. Ide o rozsiahle, pôvodne doskovité telesá prevažne druhohorných vápencov, dolomitov presunuté cez tatrikum. Fatrikum je charakteristické prítomnosťou hrubšieho súvrstvia karpatského keupera. **Hronikum** je typické výskytom paleozoických andeziticko-bazaltových vulkanitov a väčšími hrúbkami značne variabilných triasových hornín. Presun príkrovov nastal vo vrchnej kriede. Celá oblasť v tej dobe ešte nebola členitá ako dnes. Výzdvih pohorí prebehol až po paleogéne, najmä na konci oligocénu a v miocéne. Vznikli pri tom vyklenuté hraste (obvykle jednostranné), na juhu strmo obmedzené zlomami a pozvoľne upadajúce k severu. Na juhu býva obnažené ich kryštalinické jadro. Tvoria dva rady pohorí, severnejší rad tvoria Malé Karpaty, Považský Inovec, Strážovské vrchy, Malá Fatra a Tatry. Južný rad jadrových pohorí zahŕňa aj trasou vedenia dotknuté pohorie **Tribeč**, Žiar, Veľkú Fatru s Chočskými vrchmi, Ďumbierske Nízke Tatry.

Dotknuté územie je budované nasledujúcim spektrom kvartérnych a neogénnych pokryvných geologických útvarov:

Kvartér:

- Proluviálne sedimenty, sedimenty kuželov
- Fluviálne sedimenty – nivné sedimenty a sedimenty akumulácií v nivách
- Deluviálne a eluviálno-deluviálne sedimenty – litofaciálne nerozlíšené svahoviny, sutiny a zvetraniny
- Eolické a eolicko-deluviálne sedimenty – spraše, sprašové a sprašovitité hliny
- Zosuvy

Neogén:

- Neogén – Podunajská panva – Rišňovská priehlbina

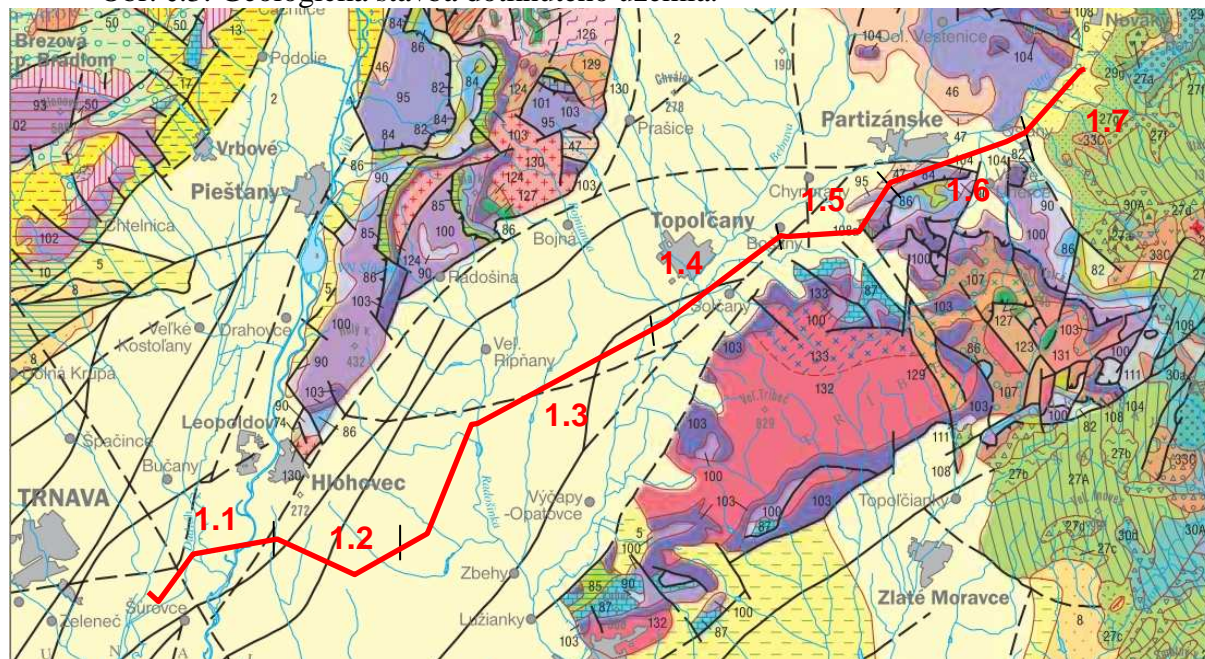
Tieto útvary pokrývajú striedavo takmer celú trasu vedenia, ktorá je ako už bolo uvedené dominantne tvorená kvartérnymi geologickými útvarmi, ktorých charakter sa lokálne mení v závislosti od morfológie terénu a aktuálnej ako aj historickej hydrologickej siete.

Výnimku predstavuje úsek **1.6**, ktorý je zväčša vedený cez okrajovú časť pohoria Tribeč patriacu už do pohoria Vnútorých Západných Karpát, ktoré je v trasou dotknutom území budovaný nasledujúcimi pokryvnými geologickými útvarmi:

Mezozoikum:

- hronikum – mezozoikum – vývoj karbonátovej platformy

Obr. č.3: Geologická stavba dotknutého územia.

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky SR, 2002

Konkrétne sa na geologickej stavbe dotknutého územia sa podieľajú nasledujúce horniny geologickej stavby (v zmysle mapy geologickej stavby – obr.č.3):

Neogén:

² sivé a pestré íly, prachy, piesky, štrky, slojky lignitu, sladkovodné vápence a polohy tufitov (brodské, gbelské, kolárovske, volkovské a čečehovské súvrstvie); dák – roman (úseky **1.1 - 1.5**, čiastočne aj **1.6, 1.7**)

⁴ pestré kaolinické íly, piesky, štrky, ojedinelé sloje lignitu (poltárske, senianske a lelovské súvrstvie); pont, (úsek **1.7**)

Mezozoikum vnútorných Karpát

⁸⁴ vrstevnaté ílovité vápence, slieňovce a brekcie; titón – apt (úsek **1.6**)

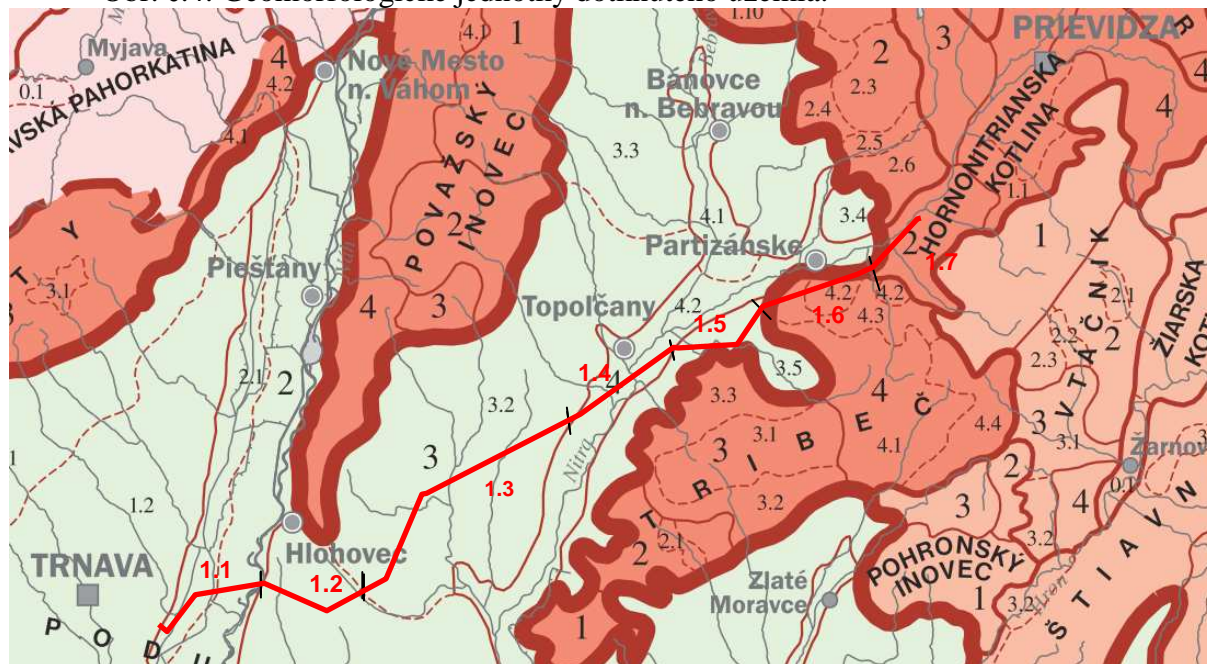
⁸⁶ piesčité a škvrnité vápence, rádiolarity, hľuznaté vápence („panvový vývoj liasu“); (rét?) hetanž – kimeridž, (úsek **1.6**)

⁹⁵ tmavosivé vápence (gutensteinské) a dolomity (wettersteinské, hlavné); stredný – vrchný trias, (úsek **1.6**)

III.1.1.2. Reliéf

Geomorfologické členenie dotknutého územia trasy vedenia malo rozhodujúcu pri účelovom rozčlenení trasy na opisované úseky 1.1-1.7 a to z dôvodu rozdielnosti prírodných podmienok v rôznych geomorfologických jednotkách. Tieto jednotky okrem špecifických geomorfologických pomerov zároveň odzrkadľujú odlišné geologické pomery, následne aj biotické a často aj mikroklimatické či hydrologické pomery.

Obr. č.4: Geomorfologické jednotky dotknutého územia.

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky SR, 2002

Úseky teda boli vyčlenené podľa nasledovných geomorfologických jednotiek:

Úsek 1.1:

Sústava: Alpsko-himalájska
 Podsústava: Panónska panva
 Provincia: Západopanónska panva
 Subprovincia: Malá Dunajská kotlina
 Oblasť: Podunajská nížina
 Celok: Podunajská pahorkatina

1.1a: Podcelok: Trnavská Pahorkatina
 Časť: Trnavská Tabuľa

1.1b: Podcelok: Dolnovážska niva
 Časť: Dudvážska mokraď

Základnú morfoštruktúru tohto úseku trasy vedenia predstavujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, ktoré sú na území Zavaru vyčlenené ako mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie, na celom ostatnom úseku **1.1** ako mladé poklesávajúce úseky s agradáciou (na nivách Dudváhu a Váhu).

Podľa typologického členenia reliéfu je južný okraj dotknutého územia tvorený erzno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom zvlnených rovín, ktorý prechádza do reliéfu nív a rovín (v úseku kedy trasa prechádza nivami Dudváhu a Váhu).

Dominantným tvarom reliéfu sú úpätné a medzivalové depresie a recentné agradačné valy a ich osi. Na území Zavaru sa vyskytuje aj sprašová tabuľa. V mieste ukončenia úseku **1.1** je identifikovaná morfológická stráž na tektonickej poruche.

Reliéf zvlnenej roviny indikuje priemernú sklonitosť územia 0 - 2°. Nadmorská výška v úseku **1.1** trasy navrhovaného vedenia sa pohybuje od 130 m.n m. (Križovany nad Dudváhom) po 185 m.n m. (kóta Posádka).

Úsek 1.2:

Sústava: Alpsko-himalájska
 Podsústava: Panónska panva
 Provincia: Západopanónska panva
 Subprovincia: Malá Dunajská kotlina

Oblasť:	Podunajská nížina
Celok:	Podunajská pahorkatina
Podcelok:	Nitrianska Pahorkatina
Časť:	Zálužianska pahorkatina

Základnú morfoštruktúru celého úseku **1.2** trasy vedenia predstavujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, vyčlenené ako mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený eržno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom nížinných pahorkatín.

Častým vyskytujúcim sa tvarom reliéfu sú úvalinové doliny a úvaliny nížinných pahorkatín. V mieste začiatku úseku **1.2** za kótou Posádka sú identifikované zosuvy (za tektonickou poruchou).

Sklonitosť územia v tomto úseku kolíše v priemere od 2° do 6° ale môžu sa vyskytovať aj sklony do 12°. Nadmorská výška v priemere pohybuje okolo 200 m.n m. (diapazón nadmorskej výšky v tomto úseku je približne od 160 m.n m. (k.ú. Dvorníky) po 220 m.n m. (tiež k.ú. Dvorníky).

Úsek 1.3:

Sústava:	Alpsko-himalájska
Podsústava:	Panónska panva
Provincia:	Západopanónska panva
Subprovincia:	Malá Dunajská kotlina
Oblasť:	Podunajská nížina
Celok:	Podunajská pahorkatina
Podcelok:	Nitrianska Pahorkatina
Časť:	Bojnianska pahorkatina

Úsek **1.3** je z hľadiska geomorfologickej štruktúry veľmi podobný s úsekom 1.2. Základnú morfoštruktúru celého úseku **1.3** trasy vedenia tiež predstavujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, vyčlenené ako mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený eržno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom nížinných pahorkatín.

Častým vyskytujúcim sa tvarom reliéfu sú úvalinové doliny a úvaliny nížinných pahorkatín. V mieste ukončenia úseku **1.3** na východe sú identifikované riečne terasy stredné (ide o terasy Nitry, ktorej niva už predstavuje vyčlenený úsek **1.4**).

Sklonitosť územia v tomto úseku kolíše v priemere od 2° do 6° ale môžu sa vyskytovať aj sklony do 12°.

Nadmorská výška v priemere pohybuje okolo 190-200 m.n m. (diapazón nadmorskej výšky v tomto úseku je približne od 160 m.n m. (Stoličný potok) po 227 m.n m. (k.ú. Lukáčovce).

Úsek 1.4:

Sústava:	Alpsko-himalájska
Podsústava:	Panónska panva
Provincia:	Západopanónska panva
Subprovincia:	Malá Dunajská kotlina
Oblasť:	Podunajská nížina
Celok:	Podunajská pahorkatina
Podcelok:	Nitrianska niva
Časť:	Strednonitrianska niva

Niva rieky Nitra predstavuje úsek **1.4**. Základnú morfoštruktúru celého tohto úseku trasy vedenia tiež predstavujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, vyčlenené ako mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený eržno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom nív a rovín.

Hlavným a jediným vyskytujúcim sa tvarom reliéfu sú poriečne nivy, v tomto prípade poriečna niva Nitry.

Sklonitosť územia v tomto úseku vzhľadom na reliéf rovín a nív minimálna a predstavujú ju sklony do 2°.

Nadmorská výška v priemere pohybuje okolo 160-170 m.n m. (pričom nadmorská výška stúpa veľmi jemne a pozvoľna v severovýchodnom smere – proti smeru toku Nitry).

Úsek 1.5:

Sústava:	Alpsko-himalájska
Podsústava:	Panónska panva
Provincia:	Západopanónska panva
Subprovincia:	Malá Dunajská kotlina
Oblasť:	Podunajská nížina
Celok:	Podunajská pahorkatina
Podcelok:	Nitrianska pahorkatina
Časť:	Tríbečské predhorie

Úsek **1.5** predstavuje návrat z nivy Nitry späť do pahorkatinového reliéfu, z hľadiska geomorfologickej štruktúry podobný s úsekom 1.3 a 1.2. Základnú morfoštruktúru celého úseku **1.5** trasy vedenia ako aj v uvedených úsekoch tiež predstavujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, vyčlenené ako mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený eržno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom nížinných pahorkatín.

Častým vyskytujúcim sa tvarom reliéfu sú úvalinové doliny a úvaliny nížinných pahorkatín. V mieste ukončenia úseku **1.5** na východe sú identifikované morfologicky výrazné stráne na tektonických poruchách (ide miesto prechodu z Podunajskej nížiny do Západných Karpát a ich členitejšieho terénu).

Sklonitosť územia v tomto úseku kolíše v priemere od 2° do 6° ale môžu sa vyskytovať aj sklony do 12°.

Nadmorská výška v priemere pohybuje v tomto úseku od 180 m.n m. (na západnom začiatku úseku pri Práznovciach) až po 260 m.n m. (na úbočí Skýcovskej vrchoviny pohoria Tríbeč, kde tento úsek končí, a kde trasa vedenia prechádza z negatívnych morfoštruktúr Podunajskej nížiny do štruktúr Západných vnútorných Karpát).

Úsek 1.6:

Sústava:	Alpsko-himalájska
Podsústava:	Karpaty
Provincia:	Západné Karpaty
Subprovincia:	Vnútorné Západné Karpaty
Oblasť:	Fatransko-Tatranská oblasť
Celok:	Tríbeč
Podcelok:	Rázdziel
Časť:	Koločnianska vrchovina, Koločnianska brázda

Úsekom **1.6** trasa vedenia prechádza z negatívnych morfoštruktúr Podunajskej nížiny do štruktúr Západných vnútorných Karpát čomu zodpovedajú aj výrazne odlišné morfológické charakteristiky práve úseku **1.6**, ktorého väčšia časť vedie cez Koločiansku vrchovinu v pohorí Trábeč.

Základnú morfoštruktúru celého úseku **1.6** predstavuje Vrásovo-bloková tatransko-fatranská morfoštruktúra, pričom v dominantnej západnej časti úseku ju reprezentujú pozitívne morfoštruktúry hraste a klinové hraste jadrových pohorí a východná asi 3km dlhá časť tohto úseku predstavuje už opäť negatívne morfoštruktúry – priekopové prepahliny.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený erázno-denudačným reliéfom, reprezentovaným v dominantnej západnej časti vrchovinovým reliéfom a vo východnej reliéfom kotlinových pahorkatín.

Sklonitosť územia v tomto úseku kolíše v priemere od 2° do 6° ale môžu sa vyskytovať aj sklony do 12°.

Nadmorská výška v tomto úseku dosahuje najväčších výkyvov a častých zmien vyplývajúcich zo zmeny terénu a tiež to dosahuje aj svoje maximum v rámci celej trasy vedenia a to 410 m.n m. a to lokalite Malý Vtáčnik podcelku Rázdiel v pohorí Trábeč, medzi obcami Brodzany a Malé Uherce. Minimálnu nadmorskú výšku dosiahne tento úsek pri Brodzianskom potoku cca 200 m.n m.

Úsek 1.7:

Sústava:	Alpsko-himalájska
Podsústava:	Karpaty
Provincia:	Západné Karpaty
Subprovincia:	Vnútorné Západné Karpaty
Oblasť:	Fatransko-Tatranská oblasť
Celok:	Hornonitrianska kotlina
Podcelok:	Oslianska kotlina

Posledný úsek trasy **1.7** je celý vedený Hornonitrianskou kotlinou a jej podcelkom Oslianskej kotliny.

Základnú morfoštruktúru celého úseku **1.7** predstavuje Vrásovo-bloková tatransko-fatranská morfoštruktúra, pričom ju reprezentujú negatívne morfoštruktúry – priekopové prepahliny.

Podľa typologického členenia reliéfu je celý tento úsek dotknutého územia tvorený erázno-denudačným reliéfom, reprezentovaným reliéfom kotlinových pahorkatín.

Na niektorých lokalitách – bližšie toku rieky Nitry možno pozorovať formy reliéfu poriečnych nív. Približne v strede tohto úseku je identifikovaný aj fosílny agradačný val a jeho os. Z juhovýchodných svahov pohoria smerom do kotliny možno tiež identifikovať niekoľko nízkych proluviálnych kužel'ov.

Sklonitosť územia v tomto úseku kolíše v priemere od 0° do 2° ale môžu sa vyskytovať aj sklony do 6°.

Nadmorská výška v priemere pohybuje v tomto úseku od 225 m.n m. (na juhozápadnom začiatku úseku pri Oslanoch) až po 250 m.n m. (pri Bystričanoch, kde celá trasa vedenia končí).

III.1.1.3. Inžiniersko-geologické pomery a geodynamické javy

Inžiniersko-geologická charakteristika

Podľa inžiniersko-geologickej rajonizácie Slovenskej republiky trasa vedenia viacerými typmi IG rajónov spadajúcich do nasledovných skupín IG rajónov:

Rajóny predkvartérnych hornín :

- Sv - rajón vápencovo-dolomitických hornín
- Ni - rajón jemnozrných sedimentov

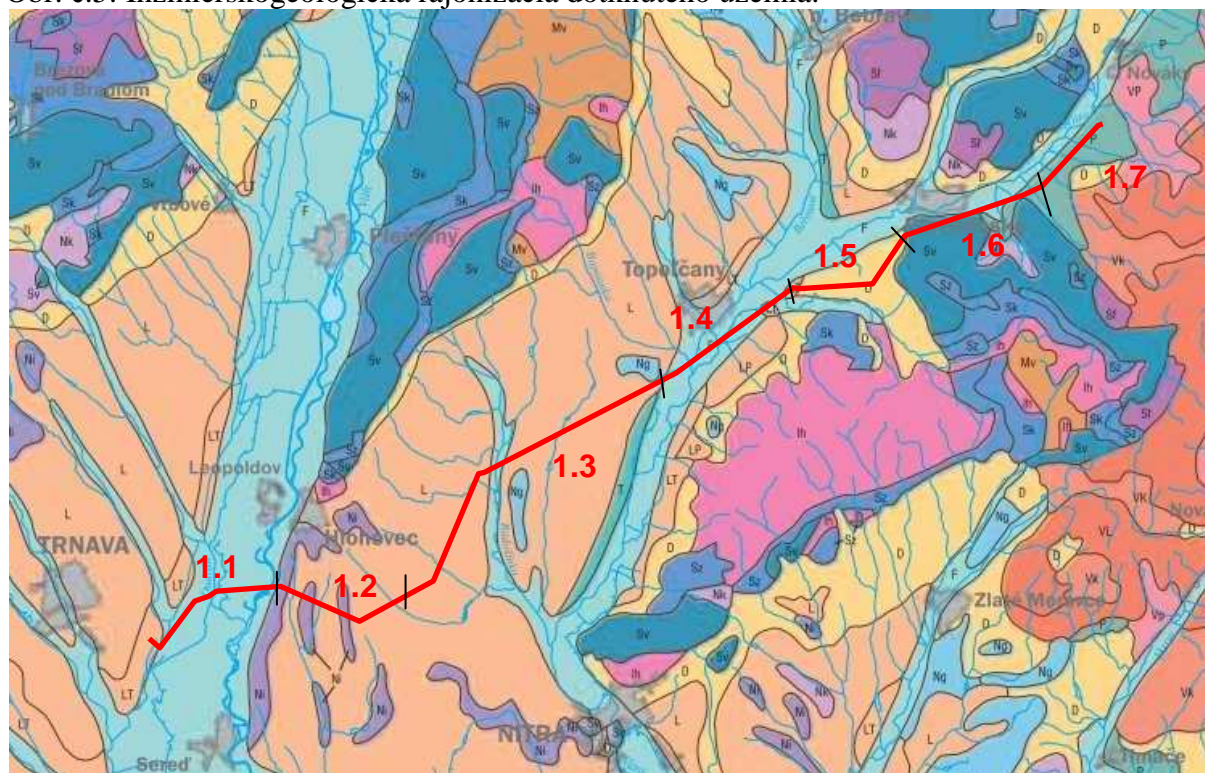
Rajóny kvartérnych hornín

- P - rajón prolúviálnych sedimentov
- D - rajón deluviálnych sedimentov
- F - rajón údolných riečnych náplavov
- T - rajón náplavov terasových stupňov
- L - rajón sprašových sedimentov

Kombinované rajóny

- LT - rajón sprašových sedimentov na riečnych terasách

Obr. č.5: Inžinierskogeologická rajonizácia dotknutého územia.

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky SR, 2002

Rajóny predkvartérnych hornín

- Sv rajón vápencovo-dolomitických hornín
- Ni rajón jemnozrných sedimentov

Rajóny kvartérnych hornín

- P rajón prolúviálnych sedimentov
- D rajón deluviálnych sedimentov
- F rajón údolných riečnych náplavov
- T rajón náplavov terasových stupňov
- L rajón sprašových sedimentov

Kombinované rajóny

- LT rajón sprašových sedimentov na riečnych terasách

Geodynamické javy

Dotknuté územie sa v rámci neotektonickej stavby nachádza z väčšej časti v Panónskej panve (**1.1-1.4**) a z menšie časti v podsústave Západných Karpát (**1.5-1.7**), pričom v oboch prípadoch prechádza ich pozitívnymi i negatívnymi jednotkami. V rámci dotknutého územia teda vedie viacero zlomových línií a to kolmo na smer trasy vedenia.

Náchylnosť dotknutého územia na zosúvanie je však aj napriek prechodu cez zlomové línie celkovo nízka. Najstabilnejšími časťami sú úseky **1.1 – 1.5 a 1.7**, vzhľadom na to, že sa vyznačuje plochým až rovinatým reliéfom so sklonitosťou < 2°. Úsek **1.6** sa vyznačuje zvlneným až mierne členitým svahovitým reliéfom, ktorý sa vyznačuje potenciálnym rizikom na svahovú vodnú eróziu, príp. mikrozosuvy viazané na okraje pahorkatiny. Napriek tomu nepatrí ani tento úsek medzi územia so značným výskytom svahových pohybov.

Na celej trase je však jedna riziková oblasť zaradená medzi územia so značným výskytom svahových pohybov – ide o prechod z nivného terénu do Nitrianskej pahorkatiny, ktorý je vytvorený na tektonickom zlome. Toto miesto sa nachádza na strete úsekov **1.1 a 1.2** v pahorkatinovej časti východne od nivy Váhu.

Seizmicita

Odhad seizmického ohrozenia územia, vyjadrený seizmickou rajonizáciou, vychádza z predpokladu možného opakovania zemetrasení v lokalitách, v ktorých sa prejavili v predchádzajúcich obdobiach a z analýzy ich početnosti a intenzity. Väčšia časť dotknutého územia (cez, ktoré vedú úseky **1.2 – 1.6**) spadá do oblasti seizmického ohrozenia v hodnote **6°** makroseizmickej intenzity MSK-64, menšia časť (úseky **1.1**, čiastočne **1.2** a úsek **1.7**) spadá do oblasti seizmického ohrozenia v hodnote **6-7° makroseizmickej intenzity MSK-64**. (Seizmické ohrozenie je pravdepodobnosť PI neprekročenia seizmického pohybu úrovne i (alebo $I > i$) počas daného časového intervalu t na zvolenej záujmovej lokalite. Ako charakteristika seizmického ohrozenia i sa použila makroseizmická intenzita a špičkové zrýchlenie. Mapy zobrazujú hodnoty makroseizmickej intenzity, resp. špičkového zrýchlenia pre $PI = 90\%$ a $t = 50$ rokov pre celé územie Slovenska.)

III.1.1.4. Ložiská nerastných surovín

Z aktualizovanej stránky Geologického ústavu Dionýza Štúra uvádzame dobývacie priestory a chránené ložiskové územia aj v širšom okolí dotknutého územia. Zoznam ložísk je datovaný k 1.2. 2011:

- zemný plyn – vyhradené chránené ložisko Trakovice (mimo dotknutého územia, najbližšie k úseku **1.1**)
- dolomit – Malé Kršteňany – Chotárna dolinka (mimo dotknutého územia, najbližšie k úseku **1.6, 1.7**)
- tehliarske suroviny – Preseľany (mimo dotknutého územia, najbližšie k úseku **1.3**)
- keramické íly – Solčany (v dotknutom území úseku **1.4**)
- stavebný kameň – Klátova nová Ves (v dotknutom území úseku **1.5**)
- štrkopiesky, piesky – Turčianky – Baňa (v dotknutom území úseku **1.5**)
- štrkopiesky, piesky – Partizánske (mimo dotknutého územia, najbližšie k úseku **1.6**)
- stavebný a dekoračný kameň – Klížske Hradište (mimo dotknutého územia, najbližšie k úseku **1.5**)
- stavebný kameň - Ľubín-Bystričany (v dotknutom území úseku **1.7**)

III.1.2. KLIMATICKÉ POMERY

Celé dotknuté územie patrí podľa klimatogeografického členenia do **teplej klimatickej oblasti T**, pre ktorú je charakteristický priemerný počet letných dní 50 za rok a viac (s denným maximom teploty vzduchu $\geq 25^{\circ}\text{C}$). Vzhľadom k celkovej dĺžke navrhovanej trasy vedenia (cca 80km) patrí dotknuté územie zároveň do viacerých okrskov tejto klimatickej oblasti. Konkrétne ide o nasledovné okrsky:

T1- najteplejší okrsk, do ktorého spadá len veľmi krátka najjužnejšia časť úseku **1.1** pri Križovanoch nad Dudváhom

Okrsk T1 je teplý, veľmi suchý, s miernou zimou, teplota v januári je $> -3^{\circ}\text{C}$, $I_z < -40$ (kde I_z je Končekov index zavlažovania). Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje od 10°C . Priemerné ročné úhrny zrážok sú okolo 500 – 550 mm. V území prevládajú severozápadné vetry. Zaťaženosť územia prízemnými inverziami – priemerne inverzné polohy. Priemerný počet dní s dusným počasím sa pohybuje v intervale 20-30. Priemerný ročný počet dní s hmlou: 20-45 (oblasť nížin so znížením výskytom hmiel).

T2 - klimatický okrsk viažuci sa v dotknutom území na nivy a roviny dotknutého územia porýva trasu vedenia na úsekoch **1.1** (celá jeho nivná časť Dudváhu aj Váhu), krátka časť úseku **1.3** (v okolí nivy Radošinky), celý úsek **1.4** (niva Nitry) a krátka západná časť úseku **1.5**.

Okrsk T2 je charakterizovaný teplou a suchou nížinnou klímou s dlhým, teplým a suchým letom, krátkou a miernou zimou, s krátkym trvaním snehovej pokrývky. Priemerná ročná teplota je $10 - 12^{\circ}\text{C}$ a priemerný úhrn zrážok dosahuje 600 mm. Rozloženie zrážok v priebehu roku je nerovnomerné, najvyšší úhrn sa dosahuje v skorých letných mesiacoch, v rozmedzí mesiacov máj – jún, čo výrazne ovplyvňuje najmä lokálna búrková činnosť. Najnižší úhrn je v zimnom období, v rozmedzí mesiacov január – február.

T4 - klíma zastrešujúca pahorkatinové oblasti trasy – celý úsek **1.2**, dominantná časť úseku **1.3** a východná časť úseku **1.5**.

Okrsk T4 je charakterizovaný teplou a mierne suchou nížinnou klímou s dlhým, teplým a mierne suchým letom, krátkou a miernou zimou, s krátkym trvaním snehovej pokrývky. Patrí do teplého, mierne suchého klimatického okrsku s miernou zimou (T4: priemerná januárová teplota vzduchu je vyššia ako mínus 3°C , Končekov index zavlaženia: I_z 0 až -20).

T6 – v rámci dotknutého územia sa viaže na časť Hornonitrianskej kotliny, v tomto klimatickom okrsku vedie trasa v celom úseku **1.7**, a vo východnej časti **1.6**.

Charakter okrsku T6: teplý, mierne vlhký, s miernou zimou, kde sa priemerné teploty v januári pohybujú nad -3°C . Priemerná ročná teplota hodnoteného územia dosahuje rozmedzie hodnôt 8 až 9°C . V januári tu spadne v priemere 30 až 40 mm zrážok a v júli 60 až 80 mm. Celoročný priemer je 550 až 600 mm zrážok. Ročný priemer oblačnosti v desatinách pokrytia oblohy dosahuje hodnotu 5,7. Najviac oblačnosti sa vyskytuje v decembri (7,5 desatín pokrytia oblohy) a najmenej v auguste (4,4 desatiny pokrytia oblohy).

Teploty, zrážky

Teploty

Podľa priemernej ročnej teploty (merania od roku 1961-1990) vzduchu možno vo všeobecnosti celú trasu vedenia rozdeliť na dve účelové časti, prvá – juhozápadná časť, (a zároveň úsek **1.1** vedenia) patrí do oblasti s priemernou ročnou teplotou od 9 do 10°C , druhá –

väčšinová časť vedenia (úseky **1.2 – 1.7**) patrí do oblasti s priemernou ročnou teplotou od 8 do 9°C.

Dlhodobé teploty v dotknutom území reprezentujú namerané hodnoty teplôt v staniách najbližších väčších miest – Trnava, Nitra, Topoľčany a Partizánske.

Tab.č.1: Dlhodobá priemerná mesačná teplota vzduchu (°C) (1951 – 1980).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ø
Trnava	-2,1	0,3	4,4	9,7	14,6	18,1	19,2	19,0	15,0	9,6	4,6	0,4	9,4
Nitra	-2,2	-0,3	4,2	10,1	15,2	18,4	20,3	19,6	15,8	9,9	4,9	0,5	9,7
Topoľčany	-1,7	0,5	4,4	10,0	14,6	18,2	19,5	18,9	14,9	9,8	4,8	0,4	9,5
Partizánske	-1,9	0,2	4,1	9,4	14,1	17,7	18,8	18,3	14,5	9,5	4,6	0,2	9,1

Zrážky

Podľa priemerného ročného úhrnu zrážok (merania od roku 1961-1990) prechádza trasa vedenia cez tri vyčlenené hlavné oblasti. Úsek **1.1** ako najjužnejší úsek patrí ešte do oblasti s ročným úhrnom zrážok do 550 mm, úseky **1.2 – 1.7** patria už do oblasti s ročným úhrnom od 550 do 600 mm, len malá časť úseku **1.5** (v blízkosti pohoria Trábeč) zasahuje do oblasti s ročným úhrnom od 600 do 700 mm.

Dlhodobé priemerné zrážky v dotknutom území reprezentujú hodnoty namerané v staniách najbližších väčších miest – Trnava, Nitra, Topoľčany a Partizánske.

Tab.č.2: Dlhodobý priemerný mesačný úhrn zrážok (mm) (1951 – 1980).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ
Trnava	33	33	28	37	57	66	58	61	39	36	51	43	544
Nitra	32	36	35	37	62	63	69	58	34	53	56	45	579
Topoľčany	35	34	31	41	55	70	77	62	43	37	50	47	582
Partizánske	37	37	40	36	63	72	77	61	40	48	51	45	607

Veternosť

Prúdenie vzduchu je najpremenlivejšia meteorologická veličina. Rýchlosť prúdenia vzduchu je podmienená prevažne rozložením tlakových útvarov v atmosfére, v prízemnej vrstve však do značnej miery pôsobia aj orografické vplyvy.

Väčšia časť dotknutého územia je lokalizovaná v Podunajskej nížine pre ktorú je typické generálne smerovanie vetrov zo severozápadu smerom na juhovýchod. Prechodom do hornonitrianskej kotliny sa toto prúdenie mení v orientácii na nivu Nitry na severovýchodný smer hlavného prúdenia vetrov.

Tab.č.3: Priemerná početnosť smerov vetrov v % (1901 – 1980).

	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	BEZ
Trnava	220	97	22	129	100	50	52	122	208
Nitra	31	22	104	116	25	23	24	267	94
Topoľčany*	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Partizánske	57	119	82	53	67	82	60	114	366
-------------	----	-----	----	----	----	----	----	-----	-----

* V okrese Topoľčany na žiadnej meteorologickej stanici neprebíha meranie veterných pomerov.

III.1.3. HYDROLOGICKÉ A HYDROGEOLOGICKÉ POMERY

III.1.3.1. Vodné toky a plochy

Hlavnými zbernicami povrchových tokov dotknutého územia sú rieky **Váh** (povodie Váhu) a **Nitra** (v povodí Nitry), pričom dominantná časť trasy prechádza povodím Nitry.

Dotknuté územie leží svojou najzápadnejšou časťou (úsek **1.1**) v nive Váhu na rozhraní povodia Dolného Váhu a povodia Horného Váhu. Prechodom do Nitrianskej pahorkatiny sa už celé ostatné dotknuté územie (**1.2-1.7**) nachádza v povodí Nitry, ktorej trasu v podstate lemuje už od Ludaníc (**1.4-1.7**). z významnejších tokov sa v dotknutom území nachádzajú aj toky Blava, Dudváh, Blatina, Radošinka, Andač či Vyčoma, ktoré postupne trasa vedenia križuje.

V dotknutom území sa okrem uvedených najvýznamnejších riek a potokov nachádzajú aj menšie potoky, občasné toky, ako aj sústava kanálov. Trasa navrhovaného vedenia križuje v jednotlivých úsekoch nasledujúce vodné toky: (pozri Prílohu č.1):

Úsek 1.1

tok Dolná Blava, bezmenný kanál, Dolný Dudváh, Horný Dudváh, tok Váhu

Úsek 1.2

potok Jarčie, potok Slatinka,

Úsek 1.3

toky Andač, Blatina, Trhovišťský potok, Radošinka, občasný tok pri Čermanoch, Perkovský potok, občasný tok pri Horných Obdokovciach, občasný tok Dolina pri Ludaniciach

Úsek 1.4

bezmenný kanál pri Ludaniciach, Bojnianka, rieka Nitra a potok Dršňa

Úsek 1.5

tok Vyčoma

Úsek 1.6

Brodziansky potok, bezmenný tok cez Malé Uherce, potok Drahožica, Pažitský potok

Úsek 1.7

Osliansky potok, Čereniansky potok, Žiarny potok, potok Bystrica

Typ režimu odtoku povrchových tokov Váh aj Nitra ako aj ich prítokov v častiach ich povodia nachádzajúcich sa v dotknutom území je dažďovo-snehový, s maximálnymi prietokmi v marci, resp. minimálnymi v septembri, akumuláciou vody v decembri - januári a výrazným podružným zvýšením vodnosti koncom jesene a začiatkom zimy. Povodia Váhu aj Nitry patria v dotknutom území do tzv. vrchovinnno-nízinnej oblasti.

Tab.č.4: Vybrané prietokové charakteristiky povrchových tokov dotknutého územia v roku 2008 (v m³.s⁻¹).

Tok	Stanica	Hydrolog. číslo	Riečny km	Plocha povodia	Q _{r-2008}	Q _{max.hod.2008}	Q _{min.d.2008}
Dolný Dudváh	Čierny Brod	1-4-21-16-044-01	2,70	750,49	0,751	3,510	0,182
Váh	Hlohovec	1-4-21-10-008-01	99,00	10441,34	111,559	768,8	14,47
Andač	Zbehy	1-4-21-12-047-01	0,30	87,60	0,050	0,349	0,024
Radošinka	Čáb-Sila	1-4-21-12-044-01	7,00	319,45	0,133	1,028	0,051
Nitra	Chalmová	1-4-21-11-070-01	123,70	601,11	3,802	75,310	1,485
Osliansky potok	Oslany	1-4-21-11-078-01	1,60	50,06	0,334	3,453	0,121

Tab.č.5: Priemerné mesačné prietoky povrchových tokov dotknuté územia v povodí Nitry v rokoch 2006 – 2008 v m³.s⁻¹.

tok stanica	rok	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Q _r
Nitra Chalmová	2006	5,567	4,982	15,04	18,68	9,033	4,815	2,331	2,769	2,029	1,798	2,615	2,165	5,982
	2007	5,645	8,849	12,15	4,179	3,343	3,124	2,192	2,046	3,233	2,099	3,715	4,313	4,549
	2008	4,958	3,831	11,78	6,286	3,107	1,981	2,526	1,715	1,730	1,794	1,997	3,913	3,802
Osliansky potok Oslany	2006	0,778	0,610	1,533	1,365	0,553	0,414	0,154	0,170	0,130	0,118	0,183	0,128	0,510
	2007	0,271	0,405	0,785	0,257	0,211	0,226	0,138	0,142	0,271	0,172	0,513	0,684	0,339
	2008	0,433	0,315	0,895	0,478	0,267	0,223	0,293	0,166	0,159	0,176	0,182	0,404	0,334
Radošinka Čáb-Sila	2006	0,786	1,006	1,788	0,381	0,566	2,387	0,666	0,784	0,544	0,452	0,161	0,130	0,802
	2007	0,160	0,121	0,169	0,097	0,128	0,565	0,754	0,336	0,109	0,111	0,103	0,081	0,229
	2008	0,091	0,081	0,110	0,093	0,184	0,297	0,160	0,138	0,134	0,154	0,065	0,081	0,133
Andač Zbehy	2006	0,208	0,524	0,219	0,110	0,105	0,193	0,060	0,077	0,082	0,053	0,061	0,050	0,122
	2007	0,069	0,060	0,076	0,052	0,043	0,035	0,031	0,030	0,042	0,051	0,070	0,58	0,051
	2008	0,051	0,047	0,070	0,053	0,046	0,037	0,050	0,034	0,034	0,062	0,056	0,059	0,050

Tab.č.6: Priemerné mesačné prietoky povrchových tokov dotknuté územia v povodí Váhu v m³.s⁻¹.

tok stanica	rok	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Q _r
Váh Hlohovec	2006	119,5	128,1	271,5	388,2	194,6	199,4	102,3	85,22	73,64	46,72	139,8	70,47	151,276
	2007	164,3	191,4	285,0	139,3	108,3	105,1	74,9	75,56	171,0	106,3	111,0	128,9	138,055
	2008	121,9	133,0	209,3	160,2	111,0	84,23	108,5	94,78	73,63	68,66	64,67	108,3	111,556
Dolný Dudváh Čierny brod	2006	2,269	1,430	5,332	5,709	4,175	2,858	1,985	1,551	1,015	0,922	1,051	0,823	2,432
	2007	0,747	0,894	1,100	0,517	1,099	1,297	0,358	0,339	0,459	0,466	0,801	0,732	0,735
	2008	0,865	0,990	0,886	0,684	0,993	0,915	0,581	0,372	0,512	0,782	0,683	0,756	0,751

Vodohospodársky významné vodné toky (podľa Vyhlášky MŽP SR č.211/2005 Z.z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných tokov a vodárenských tokov) dotknutého územia sú toky: Dolná Blava (4-21-16-022), Dolný Dudváh (4-21-16-045), Horný Dudváh (4-21-10-012), Váh (4-21-01-038), Jarčie (4-21-10-046), Andač (4-21-12-047), Radošinka (4-21-12-032), Perkovský potok (4-21-12-049), Bojnianka (4-21-12-018), Nitra

(4-21-11-001), Dršňa (4-21-12-013), Vyčoma (4-21-11-118), Drahožica (4-21-11-080), Osliansky potok (4-21-11-076).

Ochranné pásmo vodných tokov na výkon správy vodného toku je podľa vodného zákona do 10 m od brehovej čiary u vodohospodársky významných tokov a 5 m od drobných vodných tokov.

Vodárenské toky (podľa Vyhlášky MŽP SR č.211/2005 Z.z.) sa v dotknutom území nenachádzajú.

Citlivé oblasti (podľa Nariadenia vlády SR č.617/2004 Z.z., ktorou sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti) dotknutého územia sú všetky útvary povrchových vôd, ktoré sa v ňom vyskytujú.

Zraniteľné oblasti (podľa Nariadenia vlády SR č.617/2004 Z.z., ktorou sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti) v dotknutom území sú všetky poľnohospodársky využívané pozemky v katastrálnych územiach obcí Križovany nad Dudváhom, Zavar, Dolné Lovčice, Siladice, Dolné Zelenice, Dvorníky, Sasinkovo, Kľačany, Rišňovce, Lukáčovce, Nové Sady, Dolné Trhovište, Kapince, Biskupová, Malé Ripňany, Čermany, Horné Obdokovce, Ludanice, Dvorany nad Nitrou, Chrabrany, Nemčice, Nitrianska Streda, Solčany, Topoľčany, Práznovce, Bošany, Klátova Nová Ves, Nedanovce, Turčianky, Krásno, Brodzany, Partizánske, Malé Uherce, Veľké Uherce, Pažiť, Oslany, Čereňany, Bystričany - tzn. všetkých dotknutých obcí okrem obcí v okrese Prievidza.

Z vodných plôch sa v dotknutom území nachádzajú menšie vodné nádrže – Hruboňovo, Horné Obdokovce a usadzovacia nádrž pri Bystričanoch.

III.1.3.2. Podzemné vody

Hydrogeologická rajonizácia

Podľa hydrogeologickej rajonizácie zasahuje dotknuté územie do nasledovných hydrogeologických rajónov:

1. QN 50. kvartér Trnavskej pahorkatiny (západný okraj dotknutého územia, počiatková časť úseku **1.1**), s využiteľnosťou podzemných vôd $661,4 \text{ l.s}^{-1}$ a odbermi $174,32 \text{ l.s}^{-1}$ v roku 2003.

Zvodnený kvartérny komplex vytvára jednotnú štruktúru spolu s podložnými pliocénnymi formáciami (roman až panón) pieskov a štrkov. Donorom podzemných vôd je podzemný prítok zo SZ, ktorý sa vytvára prestupmi puklinových vôd z Malých Karpát a infiltráciou zrážok a vôd povrchových tokov. Vertikálne a horizontálne je priepustnosť a stupeň zvodnenia značne premenlivý pre miestne sa meniaci podiel ílovitej frakcie. Z toho vyplýva aj rozsah zistených hydraulických parametrov, koeficient filtrácie sa pohybuje v rozmedzí 10^{-5} - 1.10^{-3} m/s.

2. Q-48. kvartér Váhu v Podunajskej nížine severne od čiary Šaľa – Galanta (západná časť dotknutého územia, severná časť úseku **1.1**), s využiteľnosťou podzemných vôd 938 l.s^{-1} a odbermi $323,75 \text{ l.s}^{-1}$ v roku 2003.

Rajón Q 048 sa vyznačuje samostatným režimom a charakterom sedimentov odlišujúcich sa od susedných oblastí, kde kvartérne náplavy Váhu v prevažnej časti územia ležia na nepriepustnom podloží budované z pontských ílov. Pri južnej hranici rajónu s rajónom Q 074 ležia v podloží kvartéru pravdepodobne štrky, štrkopiesky a piesky, tiež s podložím z ílov. Kvartérne a neogénne štrkopiesky dosahujú celkovú hrúbku pri mestách

Galanta a Šaľa max. 15 - 30 m. Vzhľadom na značné mocnosti zvodneného horizontu sa v týchto oblastiach dosahujú najväčšie výdatnosti studní, prevažne nad 10 - 20 l.s⁻¹.

3. N 71 neogén Nitrianskej pahorkatiny (centrálne časti dotknutého územia, úseky **1.2, 1.3, 1.4, čiastočne 1.5, 1.6**), s využitelnosťou podzemných vôd 1244,87 l.s⁻¹ a odbermi 147,06 l.s⁻¹ v roku 2003.

Rajón N71 neogén Nitrianskej pahorkatiny je surčujúcim typom priepustnosti s medzizrnovou priepustnosťou. Tento rajón je charakterizovaný nízkymi zásobami podzemných vôd, tieto sú vyčíslené v množstve 0,2 – 0,49 l.s⁻¹.km².

V neogénnych sedimentoch záujmového územia sú najvýznamnejším kolektorom podzemnej vody íly s miernou pretočnosťou a produktivitou. Mladé sedimenty sú tvorené prevažne sprašami a zbytkami terás, bez hydrogeologického významu.

4. MG 69 mezozoikum a paleozoikum severovýchodnej časti Tribeča (východná časť dotknutého územia, časť úsekov **1.5, 1.6**), s využitelnosťou podzemných vôd 225 l.s⁻¹ a odbermi 49,98 l.s⁻¹ v roku 2003.

Rajón je v jeho severnej časti budovaný kryštalickejšími bridlicami, ktoré ako komplex možno považovať za relatívne nepriepustné sa nevyskytujú takmer žiadne pramene. V J časti pohoria (formácia Zobora) budovanej granitoidnými horninami väčšia časť infiltrovaných zrážkových vôd cirkuluje v zóne zvetrávania, ktorá siaha do hĺbky 40-50m. K sústredeniu podzemných vôd do väčších hĺbok môže dochádzať na tektonických poruchách (pokiaľ nie sú vyplnené málo priepustným materiálom), kde je celý komplex potom skryte odvodňovaný do mladších sedimentov.

5. QN 67 neogén a kvartér Hornonitrianskej kotliny (východná časť dotknutého územia, úsek **1.7**), s využitelnosťou podzemných vôd 185 l.s⁻¹ a odbermi 7,89 l.s⁻¹ v roku 2003.

Výška hladiny podzemných vôd je závislá od vodných stavov povrchových tokov. Hĺbka hladiny podzemnej vody (m) pri maximálnom stave sa pohybuje v rozpätí hodnôt 5-10 m. Typ hydrologického prostredia z hľadiska priepustnosti je stredná. Priepustnosť sedimentov je puklinová. Prevládajúce typy hornín v hĺbke do 5 m zastupujú striedanie štrkovitých a jemnozrnných zemín, štrkovité zeminy, striedanie poloskalných a skalných hornín a štrkovité zeminy.

Rajóny Q 48, QN 50, QN 67, N71 majú určujúcu medzizrnnú priepustnosť, rajón MG 069 má určujúci typ priepustnosti krasovo-puklinový.

Režim podzemných vôd je ovplyvňovaný vodnými tokmi pretekajúcimi územím, s ktorými sú podzemné vody v hydraulickej spojitosti. Kolísanie hladiny podzemnej vody ovplyvňujú klimatické pomery a hydrologické stavy tokov.

Chránené vodohospodárske oblasti, ochranné pásma vodárenských a prírodných liečivých zdrojov

Dotknuté územie vrátane trasy nového vedenia nezasahuje do žiadnej chránenej vodohospodárskej oblasti ani do žiadneho ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov.

V dotknutom území sa v blízkosti koridoru navrhovaného vedenia nachádzajú nasledujúce ochranné pásma vodárenských zdrojov:

- OP II. stupňa vodárenského zdroja Šúrovce (v k.ú. Križovany nad Dudváhom), južný okraj úseku **1.1** - mimo koridoru vedenia,
- OP II. stupňa vodárenského zdroja v Bučanoch, severný okraj úseku **1.3** - mimo koridoru vedenia,

- OP II. stupňa vodárenského zdroja Goradza (v juhovýchodne od obce Brodzany), úsek **1.6** – je v kontakte s koridorom vedenia.

Vodné zdroje odoberajúce podzemné vody z neogénnych sedimentov pre verejné vodovody majú určené iba OP I. stupňa.

Pramene a pramenné oblasti

Pramene sa vyskytujú v Nitrianskej pahorkatine. Sú však malého významu s výdatnosťou do 0,5 l/s. Obeh podzemných vôd je viazaný najmä na pórovité prostredie nespevnených sedimentov aluviálnej nivy Váhu.

Minerálne vody, liečivé vody

Najbližšie ku koridoru vedenia ako aj k dotknutému územiu sa nachádzajú nasledovné zdroje minerálnych vôd:

Pri Hlohovci tri zdroje (1.výdatnosť: $< 5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: 15-22°C; 2.výdatnosť: 5-15 $\text{l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: 15-22°C; 1.výdatnosť: $< 5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: $< 15^\circ\text{C}$), mimo dotknutého územia.

Pri Topoľčanoch – Koptovce (1.výdatnosť: $< 5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: $< 15^\circ\text{C}$), mimo dotknutého územia.

Pri Partizánskom-Malé Bielice (1.výdatnosť: $< 5 \text{ l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: $< 15^\circ\text{C}$), v dotknutom území – v blízkosti úseku 1.6.

Pri Chalmovej (1.výdatnosť: 15-30 $\text{l}\cdot\text{s}^{-1}$, teplota na povrchu: 39-55°C), mimo dotknutého územia.

V dotknutom území nie je evidovaný ani zistený žiadny zdroj prírodných liečivých vôd (najbližší zdroj je v Bojniciach).

III.1.4. PEDOLOGICKÉ POMERY

Pôdy predstavujú dôležitú zložku abiotickej sféry prírodného prostredia, ktoré vznikli za účasti pôdotvorných činiteľov (materské pôdotvorné horniny, reliéf, podnebie, organizmy, t.j. rastlinstvo a živočíšstvo, podzemná a povrchová voda, čas a činnosť človeka). Pôsobenie týchto vplyvov vyformovalo pôdy na daný pôdny typ. Pôda vzniká zložitým pôsobením medzi materskou horninou, reliéfom, klímou, rastlinami a živočíchmi a spätne vplýva na všetky tieto prvky krajiny. Jej zloženie a kvalita ovplyvňujú tvorbu rastlinných formácií, t.j. určujú charakter rastúcej vegetácie, ktorá má zase vplyv na ekologickú stabilitu územia. Tvorba rastlinných spoločenstiev je závislá od kvality trofických a hydrických podmienok.

Takmer celé dotknuté územie možno považovať za územie poľnohospodársky významné a využívané, kde v krajine dominujú veľkoplošné lány ornej pôdy (okrem časti úseku **1.6**) a to (okrem morfológie a klímy) aj vďaka výskytu kvalitných pôd. Vzhľadom k rozsiahlosti dotknutého územia je zastúpených veľa pôdnych typov no dominujú a pre jednotlivé úseky sú charakteristické nasledovné hlavné pôdne typy:

Charakteristika hlavných pôdných skupín dotknutého územia:

Černozeme predstavujú pôdy najteplejších a najsuchších oblastí nížin Slovenska. Sú to dvojhorizontové A-C pôdy vyvinuté prevažne na sprašiach v podmienkach teplej a suchej klímy s nepremyvným až periodicky premyvným vodným režimom. A horizont je molický, t.j. štruktúrny, s vysokou biologickou aktivitou, tmavý, sorpčne nasýtený (nad 50 %), bez znakov oglejenia podzemnou vodou, s priemernou hrúbkou 52 cm, priemerným obsahom humusu 2,2 % a pH/KCl 6,8. A horizont nikdy neobsahuje karbonáty, aj keď je pôda vyvinutá na karbonátových substrátoch. A horizont prechádza cez 10-20 cm hrubý prechodný A/C horizont do pôdotvorného substrátu (prevažne spraš). Tieto pôdy sú viazané najmä na staršie aluviálne sedimenty a sprašové pokryvy pleistocénnych terás a pahorkatín, ich vývoj je podmienený procesom hromadenia a premeny organickej hmoty. Ide o pôdy s neutrálnou pôdnou reakciou, sorpčný komplex je plne nasýtený bázami. Obsah humusu sa pohybuje v rozpätí 1,9-2,4 %. Pôdne vlastnosti pri uvedených subtypoch sú podobné. Menšie odchýlky sú v obsahu uhličitanov, ktoré sú najviac zastúpené pri černozemiach karbonátových, ďalej nižšia pôdna reakcia najmä v hlbších častiach pôdneho profilu, najmä pri černozemiach hnedozemných (náznaky alebo prítomnosť iluviálneho - Bt horizontu). Obsah prístupných živín P a K je dobrý, často až vysoký.

Černozeme sa vyskytujú v dotknutom území len veľmi okrajovo a to predovšetkým v jeho západnej časti – v Trnavskej pahorkatine, a lokálne na malej výmere aj v Nitrianskej pahorkatine a teda jej výskyt sa viaže na úseky **1.1, 1.2 a 1.3**. Na území sú z černozemí zastúpené hlavne tieto pôdne typy:

- černozeme kultizemné karbonátové, lokálne modálne a erodované a regozeme kultizemné karbonátové; zo spraší,
- černozeme kultizemné, lokálne modálne a erodované a regozeme typické karbonátové; zo spraší,
- černozeme hnedozemné a čiernicové zo spraší a sprašových hĺn, lokálne černozeme ťažké a smonice z neogénnych ílov.

Čiernice sú v typickom vývoji dvojhorizontové A-CG pôdy, vyvinuté najčastejšie z fluviaálnych silikátových a karbonátových sedimentov rôzneho veku na ktorých sa už neakumuluje nový sediment (napríklad z povodní). Vyvinuli sa tiež z iných nealuviaálnych substrátov a dvojsubstrátov v rôznych terénnych depresiách. Podmienkou je teplá a suchá klíma, s výparným režimom. Ide teda o rovnaké podmienky vývoja ako u černozemí. Na rozdiel od nich je však potrebná pre vývoj čiernic aj ďalšia podmienka a to dlhodobé periodické zvlhčovanie profilu podzemnou vodou. Dominantným pôdotvorným procesom podmieňujúcim ich vznik je výrazná tvorba a hlboká akumulácia vysokokondenzovaných organických látok na pôdotvorných substrátoch v podmienkach zvýšeného prevlhčenia pôdy podzemnou vodou. Akumulácia humusu je výraznejšia ako u černozemí v dôsledku intenzívnejšej tvorby pôvodnej hydrofilnej trávnej vegetácie.

Niektoré subtypy čiernic sú našimi najúrodnejšími pôdami. Z ekologického hľadiska sú preto mimoriadne významné ako potravinová základňa a často tiež ako významná zásobáreň podzemných vôd. Z toho dôvodu podobne ako u fluvizemí je dôležitý pravidelný monitoring na kontamináciu týchto pôd a zmenu ich vlastností pôsobením prírodných, ale najmä antropogénnych činiteľov.

V dotknutom území sú čiernice najviac zastúpené v juhozápadnej časti, na nive Dudváhu a dominujú tak úseku **1.1**, lokálne sú zastúpené aj na úseku **1.2**. V tomto území prevažujú nasledovné pôdne typy:

-čiernice kultizemné karbonátové, sprievodné čiernice černoziemné, čiernice glejové karbonátové stredné a ťažké, lokálne čiernice modálne karbonátové, organozeme modálne a glejové nasýtené až karbonátové; z karbonátových aluviálnych sedimentov,

-čiernice glejové, sprievodné čiernice kultizemné a gleje z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov.

Hnedozeme sú produkčné pôdy s neutrálnou až slabo kyslou pôdnou reakciou (pH/KCl 6,2-6,7). Sorpčný komplex je v celom profile nasýtený bázami (80-100 %). Obsah humusu je nižší ako pri černoziemach (1,5 - 1,8 %). Obsah prístupných živín P a K je dobrý až vysoký. Určité špecifické postavenie majú hnedozeme pseudoglejové. Charakteristickou vlastnosťou týchto pôd je ich znížená priepustnosť profilu v iluviálnom horizonte, takže často môže dochádzať k sezónnemu prevlhčeniu s procesmi oglejenia v celom pôdnom profile.

Hnedozeme sú dominujúcim hlavným pôdnym typom predovšetkým v centrálnej časti dotknutého územia – v Nitrianskej pahorkatine, prevládajú takmer v celom úseku **1.2 a 1.3**, a vystupujú aj v úseku **1.5**. Na území sú z hnedozemí zastúpené hlavne tieto pôdne typy:

hnedozeme kultizemné, lokálne modálne a erodované a regozeme kultizemné a modálne karbonátové; zo spraší,

hnedozeme pseudoglejové a pseudogleje; zo sprašových a polygenetických hĺn.

Fluvizeme predstavujú mladé dvojhorizontové A/C pôdy nív riek, ktorých vývoj je neustále narušovaný záplavami čím sa ich profil neustále obohacuje o novú vrstvu pôdných sedimentov. Dominantným pôdotvorným procesom je hromadenie humusu. Ich morfológické, fyzikálne a chemické vlastnosti bývajú často nevyrovnané. Povrchový humusový horizont je svetlý, s nízkym obsahom humusu, prevažne sorpčne nasýtený, zásobený živinami. Hlavným limitujúcim faktorom produkčnosti týchto pôd je zrnitostné zloženie, obsah skeletu a agrochemické vlastnosti (obsah karbonátov, obsah živín). Výskyt tohto typu je viazaný na recentné nivy vodných tokov (najmä Hrona a jeho prítokov), ktorých vodný režim (kolísanie hladiny podzemných vôd, záplavy) podmieňuje špecifické vlastnosti pôd. Je to veľmi variabilný pôdny typ v závislosti od chemických a fyzických vlastností pôdotvorných substrátov - aluviálnych uloženín.

Fluvizeme sa viažu na nivy vodných tokov, v dotknutom území hlavne na nivy Váhu a Nitry a tak dominujú v úsekoch na tieto nivy sa viažuce – **1.1, 1.4** a čiastočne vystupujú aj v úseku **1.5**.

V dotknutom území sa vyskytujú hlavne tieto typy fluvizemí:

- fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizeme glejové, modálne a kultizemné ľahké; z nekarbonátových aluviálnych sedimentov,

- fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizeme glejové, modálne a kultizemné ľahké z nekarbonátových aluviálnych sedimentov, sporadicky regozeme ľahké z viatych pieskov,

- fluvizeme kultizemné karbonátové, sprievodné fluvizeme glejové karbonátové a fluvizeme karbonátové ľahké; z karbonátových aluviálnych sedimentov,

- fluvizeme glejové, sprievodné gleje – G; z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov.

Pseudogleje majú pomerne malé rozšírenie, zaberajú hlavne menšie lokality terénnych depresíí. Pôdna reakcia je prevažne slabo kyslá až neutrálna (najmä na vápenných pôdach) so stredným až dolným obsahom prístupných živín P a K. Obsah humusu je často vyšší ako 2 %. Sú to pôdy často sezónne, zamokrované vplyvom textúrnej diferenciacie pôdneho profilu a tým i zníženej refiltrácie gravitačnej vody. Tieto pôdy vytvárajú nesúvislé ostrovčeky.

V dotknutom území sa vyskytujú predovšetkým pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé; zo sprašových hĺn a svahovín a to vo východnej časti úseku **1.6** a predovšetkým v celom úseku **1.7**.

Rendziny sú dvojhorizontové A-C pôdy vyvinuté výlučne zo zvetralín pevných karbonátových hornín, t.j. hornín bohatých na bázičné katióny, s obsahom CaCO₃, alebo MgCO₃ nad 75%, ale s nedostatkom ďalších živín a malým nerozpustným minerálnym zvyškom (vápence, dolomity, vápnité zlepenice, serpentíny, sádrovce). Pôdy vyvinuté z takýchto pôdotvorných substrátov a prevažne v členitom reliéfe sú spravidla plytké, stredne ťažké, so skeletnosťou nad 30%. Dominantným pôdotvorným procesom pri ich vzniku a vývoji je mačínový proces až po procesy akumulácie a stabilizácie humusu. Humusový horizont sa u rendzín tvorí podstatne pomalšie ako u iných pôdnych jednotiek. Príčinou je malý podiel nerozpustných minerálov, podieľajúcich sa na jeho tvorbe.

V dotknutom území sa rendziny vyskytujú ako rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové; zo zvetralín pevných karbonátových hornín. Lokalizované sú na úpätí pohoria Tribeč na trase vedenia v úsekoch **1.5 a 1.6**.

Rizikovú skupinu pôd predstavujú hlavne pseudogleje, fluvizeme, čiastočne aj iné, najmä čo sa týka pohybu rizikových látok v systéme pôda - rastlina (pôdy s nižšou pôdnou reakciou a absorpčnou kapacitou).

III.1.5. BIOTA

Biotickú zložku posudzovaného územia tvoria rastlinné aj živočíšne druhy zodpovedajúce kotlinám. Zastúpené sú tu rastlinné a živočíšne spoločenstvá lesov, lúčnych biotopov, pasienkov, aluviálnych nív miestnych tokov, spoločenstvá brehových porastov riek, spoločenstvá antropogénne ovplyvnených stanovišť poľnohospodársky využívaných pôd a spoločenstvá intravilánu.

Súčasnité druhové a priestorové zloženie bioty je výsledkom dlhodobých procesov a je odrazom pôsobenia vplyvu človeka na prírodu. Pôvodný vegetačný kryt sa intenzívnym alebo extenzívnym vplyvom človeka veľmi pozmenil, prípadne miestami úplne zničil, pričom najväčší vplyv na krajinu má dlhodobá intenzívna poľnohospodárska činnosť. Pôvodná vegetácia sa zachovala iba v zachovalých lesných celkoch alebo na poľnohospodársky nevhodných alebo neprístupných územiach.

III.1.5.1. Flóra a vegetácia

Podľa fyto geografického členenia patrí dotknuté územie do dvoch oblastí: 1. do oblasti panónskej flóry (*Pannonicum*), obvodu eupanónskej xerotermej flóry (*Eupannonicum*) a fyto geografických okresov: Podunajská nížina (úseky **1.1, 1.2**, čiastočne **1.3**), ktorá je charakterizovaná výskytom teplomilnej vegetácie so submediteránnymi, mediteránnymi aj pontickými prvkami; 2. do oblasti Západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentále*), obvodu Predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*), okresov Považský Inovec a Trábeč už so zastúpením montánnych druhov.

Stretávajú a prelínajú sa tu tak teplomilné floristické prvky s karpatskými horskými prvkami.

Tab.č.7: Fytogeografické členenie dotknutého územia.

Fytogeografická oblasť	Fytogeografický obvod	Fytogeografický okres	Okres (územno-správne členenie)	Úsek (trasy vedenia)
Panónskej flóry (Pannonicum)	eupanónskej xerothermnej flóry (<i>Eupannonicum</i>)	6. Podunajská nížina	TT, HC, NR, TO, PE	1.1, 1.2, 1.3, 1.4
Západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentále)	Predkarpatskej flóry (<i>Praecarpaticum</i>)	12. Trábeč	PE, TO	1.5, 1.6
		14. Slovenské stredohorie, b) Vtáčnik	PE (juho-západná časť), PD (južná časť)	1.7

Potenciálna prirodzená vegetácia

Vegetácia záujmového územia sa najmä v minulosti vyznačovala zastúpením rôznych typov spoločenstiev s vysokou biodiverzitou, ktorá bola podmienená geografickou polohou (styk Karpatika a Panonika) a rozdielnou geologickou stavbou (neogénne sedimenty, kvartérne spraše, náplavy) a hydrologickými podmienkami (záplavy, meandrujúce toky, terénne depresie).

Súčasná rekonštruovaná prirodzená vegetácia je predpokladanou vegetáciou, ktorá by pokrývala určité miesto bez vplyvu ľudskej činnosti počas historického obdobia. Geobotanické členenie územia je podkladom pre hodnotenie územia z hľadiska existencie siete ekologicky významných biotopov resp. geokosystémov, ktoré tejto reprezentatívnosti vyhovujú a to postupne vo všetkých geomorfologických celkoch a geokologických typoch. Geobotanická mapa predstavuje mapové zobrazenie rekonštrukčnej vegetácie - rozmiestnenie klimaxových rastlinných spoločenstiev. Je teda vyjadrením potenciálnej štruktúry krajiny.

V dotknutom území môžeme vyčleniť nasledovné základné jednotky potenciálnej prirodzenej vegetácie:

- U - jaseňovo-brestovo-dubové lesy v povodiach veľkých riek (tvrdé lužné lesy)
Ulmenion

Lužné lesy nízinné zahrňujú vlhkomilné a čiastočne mezohygrofilné lesy rastúce na aluviálnych naplaveninách pozdĺž vodných tokov alebo v blízkosti prirodzených vodných nádrží. Viazu sa na vyššie a relatívne suchšie polohy údolných nív (agradáčne valy, riečne terasy, náplavové kužele a pod.) kde ich zriedkavejšie a časovo kratšie ovplyvňujú periodicky sa opakujúce povrchové záplavy alebo kolísajúca hladina podzemnej vody. Boli vyvinuté na fluvizemiach, čierniciach, zriedkavejšie i na glejových pôdach. Vegetácia má bujný vzrast, lebo zásoby prístupných živín sú pomerne veľké a kvalitné, čo súvisí s periodicky sa opakujúcou sedimentáciou riečnych splavenín počas povrchových záplav. V stromovej vrstve sa uplatňujú najmä tvrdé lužné dreviny ako jaseň úzkolistý panónsky (*Fraxinus angustifolia subsp. danubialis*), dub letný (*Quercus robur*), brest hrabolitý (*Ulmus minor*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), javor poľný (*Acer campestre*), čremcha strapcovitá (*Padus avium*), brest väz (*Ulmus laevis*), medzi ktoré bývajú hojne primiešané aj niektoré dreviny mäkkých lužných lesov. Krovinné poschodie je zväčša dobre vyvinuté a vyznačuje sa vysokou pokryvnosťou, vyskytujú sa tu hlavne svíb krvavý (*Cornus sanguinea*), vtáči zob obyčajný (*Ligustrum vulgare*), bršlen európsky (*Euonymus europaea*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*) a i. Bylinný porast je bohatý a druhovo pestrý s druhmi ako čarovník parížsky (*Circaea lutetiana*), kostrava obrovská (*Festuca gigantea*), lipkavec marenovitý (*Galium rubioides*), plamienok plotný (*Clematis vitalba*), kokorík širokolistý (*Polygonatum latifolium*), kuklík mestský (*Geum urbanum*), kozia noha hostcova (*Aegopodium podagraria*) a i.

V dotknutom území sa ich výskyt v minulosti viazal na nivy Dudváhu a Váhu (úsek 1.1), Perkovského potoka (úsek 1.3) a rovnako tieto lesy pokrývali aj celú nivu Nitry (úsek 1.4).

- Al - jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov *Alnetum glutinosae*, *Aegopodio-Alnetum glutinosae*, *Salicion triandrae* p. p., *Salicion eleagni*
Z druhového zloženia v stromovom poschodí dominuje jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), dub letný (*Quercus robur*), brest hrabolistý (*Ulmus minor*), primiešané sú brest väzový (*Ulmus laevis*), topol čierny (*Populus nigra*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*). V krovinnom poschodí dominuje čremcha obyčajná (*Padus avium*), baza čierna (*Sambucus nigra*). V bylinnej vrstve sú zastúpené kozonoha hostcová (*Aegopodium podagraria*), cesnačka lekárska (*Alliaria petiolata*), zádušník brečtanový (*Glechoma hederacea*), hluchavka škvrnitá (*Lamium maculatum*), pľháva dvojdomá (*Urtica dioica*). Jarný aspekt tvoria druhy: cesnak medvedí (*Allium ursinum*), chochlačka dutá (*Corydalis cava*), blyskáč jarný (*Ficaria verna*), veternica iskerníkovitá (*Anemone ranunculoides*).

V dotknutom území sa ich výskyt v minulosti viazal na podhorských tokov v úseku 1.3, konkrétne tokov Andač, Blatina, Radošinka.

- Cr - nížinné hygrofilné dubovo-hrabové lesy *Quercus robori-Carpinetum*, syn. *Fraxino pannonici-Carpinetum*
Spoločenstvá dubovo-hrabových lesov panónskych sa vyvíjali v najteplejších oblastiach na sprašových pahorkatinách. Prevládajúcou drevinou v stromovom poschodí bol dub letný (*Quercus robur*) a hojný bol aj javor poľný (*Acer campestre*). Tieto spoločenstvá patria k najsuchším jednotkám vyskytujúcim sa na širokých nivách a terasách riek a vystupujú tu suchomilnejšie elementy bylinnej vegetácie. Táto jednotka sa vyskytovala aj na luvizemiach lokalizovaných na úpätiach miernejších svahov, kde prevládal dub letný (*Quercus robur*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), niekde i dub cerový (*Quercus cerris*).

Okrem bežných druhov listnatého lesa sa v podraze uplatňovala prvosienka sivastá (*Primula veris* subsp. *canescens*). Dnes sú tu intravilány obcí, vinohrady. Len výnimočne sú zachované vo forme prírodných lesov.

V dotknutom území sa tieto lesy vyskytovali na vyvýšených okrajoch nivy Nitry v úseku 1.4, čiastočne aj 1.5.

- Cl - peripanónske dubovo-hrabové lesy *Polygonato latifoliae-Carpinetum*, syn. *Primulo veris-Carpinetum*
Ide o spoločenstvá dubovo-hrabových lesov v najteplejších oblastiach Slovenska, na sprašových pahorkatinách a v kotlinách, vyskytujú sa najmä na piesočnatých alebo štrkovitých treťohorných štvrtohorných terasách pokrytých sprašovými hlinami alebo na náplavových kuželoch. V stromovom poschodí dominuje dub letný (*Quercus robur*), častý je dub sivastý (*Quercus pedunculiflora*), javor poľný (*Acer campestre*), javor mliečny (*Acer platanoides*), bežné sú brest hrabolistý (*Ulmus minor*), brest väzový (*Ulmus laevis*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a jaseň úzkolistý (*Fraxinus angustifolia*). Krovinné poschodie je dobre vyvinuté, s druhmi ako zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), bršlen európsky (*Euonymus europaea*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), kalina siripútková (*Viburnum lantana*). Bylinné poschodie má výrazný jarný aspekt, v týchto lesoch sa často vyskytujú teplomilné druhy dubových sucholesov.

V dotknutom území sa tieto lesy vyskytovali v najzápadnejšej časti navrhovanej trasy vedenia v Trnavskej pahorkatine v úseku 1.1.

- C- karpatské dubovo-hrabové lesy *Carici pilosae-Carpinetum*, syn. *Quercus-Carpinetum medioeuropaeum*

Sem patria spoločenstvá listnatých lesov (*Carpinion betuli*), ktoré vytvára najmä dub zimný (*Quercus petraea*), dub letný (*Q. robur*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), javor poľný (*Acer campestre*), javor mliečny (*A. platanoides*), brest hrabolistý (*Ulmus minor*), brest väzový (*U.laevis*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*T. platyphyllos*), čerešňa vtáčia (*Prunus avium*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a iné. Z krovín sa tu vyskytuje zob vtáči (*Ligustrum vulgare*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), trnka obyčajná (*Prunus spinosa*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), bršlen bradavičnatý (*Euonymus europaea*), kalina siripútka (*Viburnum lantana*) a iné. Pre bylinnú vrstvu sú charakteristické ostrica chlpatá (*Carex pilosa*), ostrica plstnatá (*C. digitata*), ostrica micheliho (*C. michelii*), zvonček žihľavolistý (*Campanula trachelium*), reznáčka mnohosnubná (*Dactylis polygama*), mednička jednokvetá (*Melica uniflora*), kokorík širokolistý (*Polygonatum latifolium*), zimozeleň menšia (*Vinca minor*), chochlačka dutá (*Corydalis cava*), fialka voňavá (*Viola odorata*), blyskáč záružľolistý (*Ficaria calthaefolia*), pľúcnik murínov (*Pulmonaria murinii*), hrachor jarný (*Lathyrus vernus*), jastrabník lesný (*Hieracium sylvaticum*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), králik chocholatý (*Tanacetum corymbosum*) a iné.

Zaberajú úrodné oblasti nížin, pahorkatín, v stredohoriach vystupujú súvisle do výšky 600 m n.m. a končia sa až v pásme bučín. Z klimatickej stránky osadzujú teplé až mierne teplé oblasti so zrážkami 600-700 mm. Dubovo-hrabové lesy zaberali kedysi veľké plochy a boli v dubovom vegetačnom stupni najrozšírenejším klimazonálnym vegetačným typom.

Dnešné zvyšky sú ešte početné a zaberajú dosť veľké plochy, no na miestach, kde sa v minulosti tieto lesy vyskytovali sú dnes polia a aj iné kultúry. Náhradnými spoločenstvami na miestach dubovo-hrabových lesov sú pasienky a lúky (zväz *Cynosurion*, menej iné). Stanovištia po týchto lesoch sú pôdne a klimaticky výborné polohy pre ovocinárstvo. Dnešné dubovo-hrabové lesy sú u nás nízke, výmladkové a dosť jednotvárne s prevládajúcimi trávnatými druhmi. Zachovali sa však aj dosť pekné typy, blízke prirodzeným.

Dubovo-hrabové lesy karpatské boli asi najdominantnejšou jednotkou v dotknutom území, keďže sú typické pre územie pahorkatín, boli zastúpené v úsekoch: **1.2, 1.3, 1.5, 1.6** a aj **1.7**.

- Q- dubové a cerovo-dubové lesy *Quercetum petraeae-cerris*

Vyskytujú sa prevažne na extrémnych formách reliéfu, ako chrbty a hrebene hôr, prudké a na juh exponované svahy a pod. na alkalických až neutrálnych podkladoch. Na vápencoch a dolomitoch zasahujú tieto dubové lesy v podobe enkláv hlbšie do karpatských pohorí. Spolu so skalnými trávnatými spoločenstvami tvoria zväčša jeden komplex, a to najmä na územiach silne zasiahnutých pastvou a skrasovatených, kde sú v podobe nízkych zakrpatených a hustých zárastov s ostrovčekmi stepných a skalných trávnatých spoločenstiev a krov. Zo stromov najčastejšie prevláda dub plstnatý (*Quercus pubescens*), dub zimný (*Q. petraea*), dub cerový (*Q. cerris*), ďalej jarabina brekyňová (brekyňa, *Sorbus torminalis*), jarabina mukyňová (mukyňa, *S. aria*), jarabina grécka (*S. graeca*), jarabina oskorušová (oskoruša domáca, *S.domestica*), javor poľný (*Acer campestre*), jaseň mannový (*Fraxinus ornus*) a brest hrabolistý (*Ulmus carpiniifolia*). Z krov je hojne zastúpený drieň obyčajný (*Cornus mas*), čerešňa mahalebková (*Cerasus mahaleb*), dráč obyčajný (*Berberis vulgaris*) a ďalšie. Bylinná vrstva je veľmi bohatá a pestrá. Náhradnými spoločenstvami sú najmä spoločenstvá zväzu *Festucion valesiaca* alebo suché pasienky. Dnešné lesy sú antropogenezované, výmladkové alebo vysadené agátom, ktorý miestami dominuje. Ich

stanovištia sú zväčša vhodné pre polia s náročnejšími kultúrami (pšenica, kukurica a pod.), pre vinohrady a sady, ktoré však často trpia nedostatkom vlahy.

Cerovo-dubové lesy sú v záujmovom území rekonštruované len na odvápnených sprašiach. Pôdy tu boli chudobnejšie (luzizeme) a v stromovom poschodí prevládá dub zimný (*Quercus petraea s. l.*) nad dubom cerovým (*Quercus cerris*). V podraсте boli bežné druhy rozšírené vo všetkých subxerothermných listnatých lesoch. I tieto spoločenstvá sú premenené na poľnohospodársku pôdu.

Tieto lesy sa vyskytovali spolu s predchádzajúcou jednotkou len v odlišných topických podmienkach v dotknutom území boli teda tiež zastúpené v úsekoch: **1.2, 1.3, 1.5, 1.6** a aj **1.7**.

- Qa- nátržníkové dubové lesy *Potentillo albae-Quercion*

Dubové lesy na plošinách a miernych svahoch pahorkatín zväčša na neogénnych útvaroch. Je to typické spoločenstvo pre vnútrokarpatské kotliny, floristicky veľmi bohaté. Z drevín prevláda *Quercus robur*, *Quercus petraea*, *Pinus sylvestris*, *Betula pendula*, *Populus tremulae*. Za významné sa považujú druhy *Potentilla alba*, *Betonica officinalis*, *Ranunculus polyanthemos agg.*, *Selinum carvifolia*, *Serratula tinctoria* a *Vicia sepium*.

Táto jednotka sa vyskytovala ostrovkovite na severo-západnom predhorí pohoria Trábeč v časti úseku **1.5**.

- Qt- dubové lesy s javorom tatarským a dubom plstnatým *Aceri tatarici-Quercion pubescentis-roboris*

Na pôdach so sprašovým podkladom (černozeme, menej čiernice) sa vyskytovali ponticko-panónske dubové lesy (*Aceri tatarici - Quercion pubescentis - roboris*). Hlavnými drevinami tu boli dub plstnatý (*Quercus pubescens*), dub letný (*Quercus robur*), dub cerový (*Quercus cerris*) v podraсте s významným floristickým elementom javor tatarský (*Acer tataricum*). V bylinnom podraсте dominovali teplomilné prvky ako napr. kokorík širokolistý (*Polygonatum latifolium*), sápa hľuznatá (*Phlomis tuberosa*) a i. Dnes sú na týchto plochách vinice a orná pôda.

V dotknutom území sa tieto lesy vyskytovali v najzápadnejšej časti navrhovanej trasy vedenia v Trnavskej pahorkatine v úseku **1.1**.

Reálna vegetácia

Odlesnenie dotknutého územia v minulosti sa dotklo takmer všetkých lesných spoločenstiev, ktoré boli takmer kompletne premenené na poľnohospodársku - ornú pôdu. Lužné lesy sa zachovali prakticky iba ako línie brehových porastov najvýznamnejších tokov.

Dlhodobý poľnohospodársky atakovaný sú aj dubovo - hrabové lesné porasty s pôvodným rozsiahlym výskytom v dotknutom území mimo údolných nív. Ich dnešný výskyt je v poľnohospodárskej krajine minimalizovaný na fragmenty v Nitrianskej pahorkatine a predovšetkým na jediný rozsiahly lesný komplex v dotknutom území pri prechode trasy vedenia okrajom pohoria Trábeč (Skýcovská vrchovina a Rázdiel). Tieto lesné komplexy sa viažu na úsek **1.6**. Porasty dopĺňajú aj lesy dubové a cerovo-dubové lesy. Porasty v lesoch sú však už často štruktúrne či druhovo pozmenené vzhľadom k ich hospodárskemu využívaniu.

Aj napriek uvedenému, les tvorí v dotknutom území aj v súčasnosti najvyspelejšiu klimaticky podmienenú biocenózu, kde sú edifikátorom dreviny stromovitého vzrastu. Lesné porasty tvoria základ ekologickej stability územia.

Alúvium Váhu, úseky 1.1, 1.2

V dotknutom území, na Dolnovážskej nive, dnes z nich ostali len zvyšky spoločenstiev *Ulmenion* v podobe malých lesíkov a remízok. V drevinovom zložení dnešných zachovalých zvyškov lesov prevláda jaseň úzkolistá (*Fraxinus angustifolia*), brest hrabolitý (*Ulmus minor*), topoľ biely (*Populus alba*), dub letný (*Quercus robur*) a pristupujú aj dreviny mäkkého lužného lesa. V bylinnom podrate existuje celý rad nitrátofilných druhov, prípadne i niektorých subxerofilných populácií. V súčasnosti je veľká plocha bývalých lužných lesov nížinných premenená na ornú pôdu. Porasty s väčšou rozlohou sa zachovali len v širšom okolí dotknutého územia.

V nížine Váhu sa na aluviálnych štrkoch a nánosoch z pôvodných rastlinných spoločenstiev zachovali len nepatrné zvyšky vrbovo-topoľových lužných lesov zväzu *Salicion albae*. Zmizli mokré a močaristé lúky - premenili sa na pastviny a kultúrne lúky. Vrbovo-topoľové lužné lesy sú sprievodcami väčších vodných tokov, čo vyplýva z ich špecifických nárokov na hydrologické pomery stanovišť, závislých od pohybu vodnej hladiny riek, kvalitatívneho zloženia a rýchlosti ukladania nánosov. Základnou jednotkou je asociácia *Salicetum albae-fragilis* (vrbovo-topoľový les), pre ktorú je charakteristické výrazné odlíšenie stromového poschodia od krovinového. V hornom poschodí rastú druhy zo skupiny mäkkých lužných drevín ako vrba biela (*Salix alba*), vrba krehká (*Salix fragilis*), topoľ biely (*Populus alba*), topoľ čierny (*Populus nigra*). Poschodie krov reprezentujú nížinné vrby s vrbou popolavou (*Salix cinerea*) a vrbou košíkárskou (*Salix viminalis*). Veľmi sa rozvinuli nitrofilné druhy bylín - pŕhľava dvojdomá (*Urtica dioica*), lipkavec obyčajný (*Galium aparine*), zádušník brečtanový (*Glechoma hederacea*), ostružina ožina (*Rubus caesius*), cesnačka lekárska (*Alliaria petiolata*).

Zvyšky lužných lesov medzi povodiami Váhu a Dudváhu, ktoré v súčasnosti preťala trasa diaľnice, sa zaraďujú k rastlinnému spoločenstvu *Fraxino - Ulmetum*. V stromovom poschodí prevažujú bresty (*Ulmus effusa*, *Ulmus laevis*) a dub letný (*Quercus robur*), ďalej hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), javor poľný (*Acer campestre*), čerešňa vtáčia (*Prunus avium*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a na zvlášť vlhkých miestach i topoľ biely (*Populus alba*). Väčšina drevín dosahuje výšku 12 - 17 m. V bylinnom poschodí dominuje predovšetkým hluchavka škvrnitá (*Lamium maculatum*), kuklík mestský (*Geum urbanum*), veternica iskerníkovitá (*Anemone ranunculoides*), blyskáč jarný (*Ficaria verna*), cesnak medvedí (*Allium ursinum*), pľúcnik lekársky (*Pulmonaria officinalis*), vzácne bleduľa letná (*Leucojum aestivum*). Z kríkov je hojný zákonom chránený klokoč perovitý (*Staphylea pinnata*).

Okraje vôd a obnažené dná stojatých vôd pokrýva trst' obyčajná (*Phragmites communis*), pálka širokolistá (*Typha latifolia*) a pálka úzkolistá (*Typha angustifolia*), ježohlav vzpriamený (*Sparganium erectum*), bahnička močiarna (*Eleocharis palustris*), kosatec žltý (*Iris pseudacorus*), okrasa okolkatá (*Butomus umbellatus*), šípovka vodná (*Sagittaria sagittifolia*), sitina kĺbkatá (*Juncus conglomeratus*), sitina článkovaná (*Juncus articulatus*), haluchovka vodná (*Phellandrium aquaticum*), žabník skorocelový (*Alisma plantago aquatica*). Na hladinách starých ramien Váhu plávajú taniere listov čiastočne chránenej rastliny - leknice žltej (*Nuphar lutea*). Veľmi vzácna mäsožravá bublinatka obyčajná (*Utricularia vulgaris*) bola zničená ťažbou štrkopiesku na lokalite pri obci Drahovce. Husté zárasty tvorí stolístok praslenatý (*Myriophyllum verticillatum*) a vodomer kanadský (*Elodea canadensis*) spolu s viacerými druhmi červenavcov (*Potamogeton* sp.). V posledných rokoch sa hojne šíri pôvodným korytom Váhu žaburinka menšia (*Lemna minor*) a nepôvodná vodná papraď azola papraďovitá (*Azola filiculoides*).

Nitrianska pahorkatina, úseky 1.2, 1.3, 1.5

Hospodárskou činnosťou človeka sa pôvodné lesnaté oblasti premenili na kultúrnu step. Striedajú sa tu vinice, obrábané polia s prevahou kultúry šošovice, lúky a ovocné sady. Strmé svahy, na ktoré nedosiahla poľnohospodárska technika, sa stali poslednými útočiskami zástupcov teplomilnej flóry. Rastie tu napríklad klinček kopcový (*Dianthus collinus*), sinokvet mäkký (*Jurinea mollis*), hadomor purpurový (*Scorzonera purpurea*), suchokvet ročný (*Xeranthemum annuum*). Zosuvné svahy nad tokom Váhu sú porastené kultúrami agáta bieleho (*Robinia pseudoacacia*) s hustou etážou kríkov slivky trnkovej (*Prunus spinosa*) a bazy čiernej (*Sambucus nigra*). Sú poprepletané lianami plamienka plotného (*Clematis vitalba*) a chmeľu obyčajného (*Humulus lupulus*). Existujúce zvyšky lesov sú na rozličnom stupni devastácie (les pri osade Posádka) alebo sú plánovite obhospodarované.

Nitrianska niva, úseky 1.4

V aluviálnych naplaveninách, najmä pozdĺž brehov rieky Nitry, sa podľa vegetačnej mapy rekonštruovanej prirodzenej vegetácie (Michalko et al. 1984) v súlade s prírodnými podmienkami v záujmovej hodnotenej oblasti vyskytujú zväčša spoločenstvá jaseňovo-brestových a dubovo brestových lesov označované ako lužné lesy nížinné, patriace do podzväzu *Ulmenion*. Súčasný charakter vegetácie dotknutého územia trasy v nive Nitry je už však výsledkom flórogenetických procesov integrovaných z fyto geografickej polohy územia a fyzicko-geografických, biotických pomerov a výrazných dlhodobých a extenzívnych antropogénnych zásahov, najmä však spôsobmi ako aj charakterom využívania krajiny v súčasnosti, pričom dominujú poľnohospodárske kultúry a ruderalná vegetácia popri antropogénnych prvkoch.

Okrem nitrofilne ruderalnej vegetácie a teplomilnej ruderalnej vegetácie sa tu najmä v líniových porastoch popri toku Nitry vyskytujú porasty syntaxonomicky čiastočne floristickým spektrom blízke lemovým spoločenstvám nížinných riek.

V brehovom poraste drevín dominuje vŕba biela (*Salix alba*), v. košíkarska (*Salix viminalis*), v. krehká (*S. fragilis*), agát biely (*Robinia pseudoacacia*), topol sivý (*Populus canescens*), t. kanadská (*P. x canadensis*), jaseň štíhly (*Fraxinus exelsior*), javor poľný (*Acer campestre*), z krovín najmä baza čierna (*Sambucus nigra*).

Popri toku sa vyskytujú rôzne ruderalizované maloplošné zvyšky vŕbovo-topoľových nížinných lesov sociasia *Salici-Populetum*. Z druhov pribúdajú čremcha obyčajná (*Padus avium*), slivka čerešňoplodá (*Prunus cerasifera*), orech kráľovský (*Juglans regia*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), ruža šípová (*Rosa canina*). Bylinné poschodie je mozaikou rozličných navzájom sa prelínajúcich rumoviskových spoločenstiev. Dominujú v ňom druhy kozonoha hostcova (*Aegopodium podagraria*), trebulka lesná (*Antriscus sylvestris*), palina obyčajná (*Artemisia vulgaris*), boľševník borščový (*Heracleum sphondylium*), lopúch väčší (*Arctium lappa*), mrlík biely (*Chenopodium album*), prhľava dvojdomá (*Urtica dioica*), hojný parumanček nevoňavý (*Tripleurospermum perforatum*), štiav tupolistý (*Rumex obtusifolius*), povoja plotná (*Calystegia sepium*) pýrovníkovec psí (*Roegneria canina*), reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*) a iné ruderalne druhy.

Ako súčasť ruderalnej vegetácie treba považovať aj plôšky, kde dominuje trst' obyčajná (*Phragmites australis*), plochy s dominanciou invázií neofytov, najmä zlatobyľ kanadskej (*Solidago canadensis*), z. obrovskej (*S. gigantea*), astry kopijovolistej (*Aster lanceolatus*), ojedinele i pohánkovca japonského (*Fallopia japonica*).

Tribeč, Hornonitrianska kotlina 1.6

Typické pre Tribeč sú dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. V rámci dotknutého územia sa v nižších polohách pohoria Tribeč nachádza lesný typ dubovo-bukový, vo vyšších polohách lesné typy lipovo-javorové, v jedľovo-bukovom vegetačnom stupni sa vyskytujú lesné typy lipovej javoriny, bukovej javoriny, jaseňovej javoriny a najrozšírenejší typ jedľovej bučiny. V pôvodnej drevinovej skladbe prevláda buk s prímiesou smreka a jedle spolu s javorom horským, brestom horským a jaseňom štíhlym. Druhové zloženie predovšetkým hospodársky využívaných lesov veľmi často dopĺňa borovica.

Vzhľadom na svoju nadmorskú výšku, geologické podložie a expozíciu, Tribeč pokrývajú zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá. Rastú tu vzácne a chránené druhy ako peniažtek slovenský (*Thlaspi jankae*), hrdobárka páchnuca (*Teucrium scorodonia*), hrachor benátsky (*Lathyrus venetus*), kosatec nízky (*Iris pumila*), hlaváčik jarný (*Adonis vernalis*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*) a rad ďalších chránených druhov.

Samozrejme časť dotknutého územia aj v tomto úseku je už tiež pozmenená a vegetáciu mimo lesných plôch tu reprezentujú spoločenstvá remízok a medzí či opustených plôch.

Medze sú prevažujúcim typom mimolesnej drevinnej vegetácie. Druhové zloženie medzí je značne ovplyvnené ich šírkou a zapojenosťou drevinného porastu. Prevažujúcim druhom v stromovom poschodí medzí záujmového územia je agát biely (*Robinia pseudacacia*), časté sú aj orech kráľovský (*Juglans regia*), javor poľný (*Acer campestre*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*) a slivka gufatoplodá (*Prunus insititia*). V krovinnom poschodí je najčastejšia baza čierna (*Sambucus nigra*), z ďalších druhov sú časté ruža šípová (*Rosa canina* agg.), agát biely (*Robinia pseudacacia*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), kustovnica cudzia (*Lycium barbarum*) a bršlen európsky (*Euonymus europaea*).

Druhové zloženie zarastajúcich plôch závisí od spôsobu vzniku lokality a stanovištných podmienok. Zo stromov prevládajú agát biely (*Robinia pseudacacia*), dub cerový (*Quercus cerris*) a topol čierny (*Populus nigra*), primiešané sú ďalšie druhy drevín. V krovinnom poschodí sú najčastejšie baza čierna (*Sambucus nigra*), ruža šípová (*Rosa canina* agg.) a slivka trnková (*Prunus spinosa*). Z drevín sú časté agát biely (*Robinia pseudacacia*), slivka gulatoplodá (*Prunus insititia*), ruža šípová (*Rosa canina* agg.) a slivka trnková (*Prunus spinosa*). V bylinných porastoch dominujú smlz chlpkatý (*Calamagrostis epigeios*) a repík lekársky (*Agrimonia eupatoria*), bylinné poschodie má prirodzený charakter.

Hornonitrianska kotlina 1.6, 1.7

Členitosť terénu horného Ponitria poskytuje na pomerne malom území veľmi rôznorodé životné podmienky. Na tomto území sledujeme premiešavanie dvoch fyto geografických prvkov, a to teplomilných a suchomilných druhov Panónskej flóry s podhorskými a horskými druhmi Západokarpatskej flóry.

Pôvodné staré bučiny sa vyvinuli od hrebeňov približne po 650 m n. m. Pod pásmom bučín je pásmo dúbav, ktoré miestami prechádzajú do hrabín. Smrečiny, boriny a jedliny sú prevažne druhotné umelé spoločenstvá, len miestami ich môžeme pokladať za pôvodné.

Podstatnú časť lesov na hornom Ponitří tvoria bučiny, ktoré vystupujú až na hrebene okolitých hôr. V odlesnených partiách hrebeňových bučín sa vyvinuli horské lúky miestami so zastúpením vysokohorských druhov rastlín napr. žltohlav najvyšší alebo veternica narcisokvetá. Osobitne výrazne sa vyvinula horská flóra na rozsiahlejších skalách vrcholov okolitých hôr (napr. prvosenka holá, iskerník alpínsky, zvonček maličký). Bučiny tvoria niekoľko význačných typov porastov. Najrozšírenejšie sú kvetnaté bučiny s rôznym bylinným podrastom (napr. lipkavec marinkový, mesačnica trváca, papraď samčia).

Miestami prechádza do bučiny holej, kde takmer niet bylinného podrastu. V drevinovej skladbe prevláda buk. Udrzuje sa však aj javor horský, brest horský, jaseň štíhly.

III.1.5.2. Fauna

Z hľadiska členenia na živočíšne regióny (Čepelák 1980) patrí dotknuté územie do viacerých provincií, resp. obvodov.

Trnavský kraj (cez ktorý prechádzajú úseky **1.1 a 1.2**) patrí zo zoogeografického hľadiska: Karpaty a Vnútrokarpatské zníženi, pričom Karpatská provincia sem zasahuje oblasťou Západné Karpaty s vnútorným a vonkajším obvodom. Provincia Vnútrokarpatské zníženi sem zasahuje Panónskou oblasťou s dyjsko-moravským obvodom a juhoslovenským obvodom.

Nitriansky kraj (cez ktorý prechádzajú úseky **1.3 a 1.4**) patrí zo zoogeografického hľadiska do 2 provincií: Karpaty a Vnútrokarpatské zníženi, pričom Karpatská provincia sem zasahuje oblasťou Západné Karpaty s vnútorným obvodom (západný a južný okrsk) a južným obvodom (sopečný okrsk- kováčovský). Provincia Vnútrokarpatské zníženi sem zasahuje Panónskou oblasťou s juhoslovenským obvodom (dunajský okrsk - lužný a pahorkatinový).

Územie Trenčianskeho kraja (s ostatnými úsekmi **1.5, 1.6 a 1.7**) patrí rovnako do dvoch provincií: Karpaty a Vnútrokarpatská zníženi. Z provincie Karpaty územie severných častí kraja zasahuje oblasť Západné Karpaty - obvod vonkajší - s okrskom moravsko - beskydským a obvod vnútorný - s okrskom západným. Južné časti kraja zaberá Vnútrokarpatská zníženi, oblasť panónska, ktorá sa člení na dyjsko – moravský obvod s okrskom západným a obvod juhoslovenský s výbežkom okrsku dunajského, podokrsku lužného a pahorkatinového. Z toho vyplýva mimoriadna rôznorodosť a prelínanie živočíšnych druhov.

Uvedené zoogeografické členenie napovedá, že druhové zloženie fauny má charakter širokospektrálneho zastúpenia. Jeho skutočná biotická hodnota je však podmienená zmenami v krajine, ktoré sú v dotknutom území markantné. Jednotlivé zoogeografické podokrsky sú skôr pufrovacími zónami zoogeografických oblastí a výskyt druhov fauny je značne obmedzený, na viacerých lokalitách územia má iba dočasný (migračný) charakter.

Vzhľadom na rôznorodý charakter dotknutého územia, ktorým navrhovaná línia vedenia prebieha, vystupujú na jej trase rôzne zoskupenia spoločenstiev živočíšnych druhov. Odhliadnuc od všeobecne charakteristických zoocenóz území, v ktorých je línia vedenia situovaná, popisujeme prirodzene sa vyskytujúce populácie druhov, ktoré sa viažu na daný charakter priestoru v nadväznosti na bezprostredný priestor trasy navrhovaného vedenia:

Zoocenóza poľnohospodárskej krajiny

Polia sú významné nielen v hniezdom, ale aj ťahovom a zimnom období ako potravinová základňa pre migrujúce a zimujúce druhy. Na poliach sa v zime vyskytuje volavka popolavá (*Ardea cinerea*), v niektorých rokoch husi, a i. V zimných mesiacoch sem dolieťa a loví myšiak hôrny (*Buteo buteo*) a myšiak severský (*Buteo lagopus*). Dolieťajú sem krdle vrabcov poľných (*Passer montanus*) aj strnádky žlté (*Emberiza citrinella*). Charakteristickými druhmi otvorených obrábaných plôch sú tiež pipíška chochlatá (*Galerida cristata*), strakoš sivý (*Lanius excubitor*), havran čierny (*Corvus frugileus*), škovránok poľný (*Alauda arvensis*), trasochvost žltý (*Motacilla flava*), strnádka lúčna (*Miliaria calandra*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), jarabica poľná (*Perdix perdix*), cíbik chocholatý (*Vanellus vanellus*), sokol rároh (*Falco cherrug*) a krkavec čierny (*Corvus corax*).

Z cicavcov sú tu predovšetkým hlodavce (*Rodentia*) ako chrček poľný (*Cricetus cricetus*) a hraboš poľný (*Microtus arvalis*), ryšavka žltohrdlá (*Apodemus flavicollis*), ryšavka obyčajná (*Apodemus sylvaticus*), ryšavka myšovitá (*Apodemus microps*), hrdziak hôrny (*Clethrionomys glareolus*), a i.

Za potravou prichádzajú na polia aj lovné druhy cicavcov - srnec (*Capreolus capreolus*), diviak (*Sus scrofa*), líška (*Vulpes vulpes*) a zajac (*Lepus europaeus*).

Bestavovce sú druhovo chudobnejšie, ale početnejšie v rámci jedného druhu. Zo škodcov je to napr. hrbáč obilný (*Zabrus gibbus*), háďatko repné (*Heterodera schachtii*), zdochlinár obyčajný (*Silpha obscura*) a iné. Na lúkach majú dobré podmienky pavúky a pestrosfarbené motýle (babôčky, očkáne a modráčiky).

Zoocenóza intravilánov obcí

Z 32 hniezdičov sú priamo na ľudské stavby viazané: hrdlička chichotavá (*Streptopelia decaocto*), plamienka driemavá (*Tyto alba*), čiastočne kuvik obyčajný (*Athene noctua*), dážďovník obyčajný (*Apus apus*), belorítka obyčajná (*Delichon urbica*), lastovička obyčajná (*Hirundo rustica*), žltochvost domový (*Phoenicurus ochruros*), vrabec domový (*Passer domesticus*) a trasochvost biely (*Motacilla alba*). Zostávajúce druhy ako napr. krútilhav obyčajný (*Jynx torquilla*), žlna zelená (*Picus viridis*), d'ateľ veľký (*Dendrocopos major*), sýkorka veľká (*Parus major*), brhlík obyčajný (*Sitta europaea*), penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*), kanárik poľný (*Serinus serinus*) a i. hniezdia v uličnej zeleni, záhradách, sadoch a parkoch.

V úsekoch, kde línia vedenia vedie v blízkosti intravilánu obcí, vystupujú vo vzťahu k elektrickému vedeniu ako významné druhy bocian biely (*Ciconia ciconia*), hrdlička záhradná (*Streptopelia turtur*), škorec lesklý (*Sturnus vulgaris*) a vrabec poľný (*Passer montanus*).

Zoocenóza brehových porastov

Podľa úseku toku a typu toku, ktorý vedenie prekleňuje, vystupujú v tomto spoločenstve hlavne hniezdiče krovitej a stromovej etáže, a to hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*), slávik obyčajný (*Luscinia megarhynchos*), strnádka žltá (*Emberiza citrinella*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), myšiarka ušatá (*Asio otus*), straka obyčajná (*Pica pica*), drozd čierny (*Turdus merula*) a i.

Pre cicavce je tento priestor často jediným existenčným priestorom v otvorenej poľnohospodárskej krajine. Charakteristickí zástupcovia sú v ňom líška obyčajná (*Vulpes vulpes*), kuna hôrna (*Martes martes*), lasica obyčajná (*Mustella nivalis*), ryšavka tmavopása (*Apodemus agrarius*), piskor obyčajný (*Sorex araneus*), jež obyčajný (*Erinaceus concolor*).

Bezprostredný interiér prostredia ako aj jeho vonkajší lem je nenahraditeľným navádzacím koridorom pre netopiere letiace z intravilánov obcí zo svojich denných úkrytov na nočný lov. Najčastejšie sa na posudzovanom úseku v tomto type štruktúrneho prvku krajiny stretávame s večernicou malou (*Pipistrellus pipistrellus*), netopierom obyčajným (*Myotis myotis*), večernicou pozdnu (*Eptesicus serotinus*), ucháčom sivým (*Plecotus austriacus*), raniakom hrdzavým (*Nyctalus noctula*).

Význam brehových porastov vzrastá pri migrácii druhov a spočíva v zachovaní ich kontinuity, štruktúry a skladby.

Druhy zaplavovaných lužných lesov

Na prostredie zaplavovaných lužných lesov sú naviazané z ulitníkov napr. pásikavec krovinný (*Tachea hortensis*), z hmyzu je to napr. peniarka vrbová (*Aphrophora salicina*), z motýľov drobník topoľový (*Stigmella trimaculella*), červotoč obyčajný (*Cossus cossus*), bábôčka osiková (*Nymphalis antiopa*), dúhovce väčší (*Apatura iris*). Z chobákov je rozšírený fúzač vrbový (*Lamia textor*), fúzač pestrý (*Xylotrechus rusticus*), bystuška kožovitá (*Carabus*

coriaceus). Z obojživelníkov sa najčastejšie vyskytuje kunka obyčajná (*Bombina bombina*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), užovka obojková (*Natrix natrix*). Z vtákov za charakteristické môžeme považovať napr. kúdeľničku lužnú (*Remiz pendulinus*) a slávika veľkého (*Luscinia luscinia*). Väčšina druhov vtákov využíva vodné aj lesné prostredie napr. kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*). Cicavce využívajú toto prostredie hlavne kvôli potrave a ochrane, napr. sviňa divá (*Sus scrofa*), srnec hôny (*Capreolus capreolus*). Z drobných cicavcov sa tu vyskytuje napr. dulovnica vodná (*Neomys fodiens*) a hraboš severský (*Microtus oeconomus*).

Zoocenóza krovitých remízok

Tento typ biotopov je významný pre rôzne druhy hmyzu. Zo stavovcov sú pre tento typ biotopu charakteristické najmä vtáky viazané na kroviny, napr. penice (*Sylvia sp.*), strakoše (*Lanius sp.*), červienky (*Erithacus rubecula*), strnádka žltá (*Emberiza citrinella*), drozd čierny (*Turdus merula*). V krovinách popri poliach hniezdi pŕhl'aviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), bažant poľný (*Phasianus colchicus*), a i. Súvislejšie porasty sú tiež útočiskom lovnej zveri.

Zoocenóza krovinných spoločenstiev v priesekoch lesných celkov

V nich dominuje kolibkárík spevavý (*Phylloscopus collybita*), penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), strnádka žltá (*Emberiza citrinella*), stehlík zelenka (*Carduelis chloris*), drozd čierny (*Turdus merula*).

Zoocenóza lesných spoločenstiev

Na dubové lesy nížin je naviazaný napr. roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), fúzač dubový (*Plagionotus arcuatus*), z motýľov je to napr. mníška veľkohlavá (*Lymantria dispar*), obal'ovač zelený (*Totrix viridana*) a obal'ovač dubový (*T. loeflingiana*), z blanoklídlovcov napr. hrčiarika listová (*Cynips = Diplolepis quercus – folii*). Z veľkej skupiny vtákov naviazanej na tento biotop sú tu napr. ďatlovec, strakoše, hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), drozd čvíkotavý (*Turdus pilaris*) a iné. Známym je introdukovaný druh bažant obyčajný (*Phasianus colchicus*) alebo daniel škvrnitý (*Dama dama*).

V lesoch pahorkatín sa z motýľov vyskytujú napr. obal'ovač dubový (*Aleimma loeflingiana*), mníška veľkohlavá (*Lymantria dispar*), z chrobákov napr. húseničiar hnedý (*Calosoa inquisitor*), drobčik čierny (*Ocypus tenebricosus*), z ulitníkov slimák červenkastý (*Monachoides incarnata*), vretienka lesklá (*Cochlodina laminata*). Z plazov tu žijú vzácne druhy napr. jašterica zelená (*Lacerta viridis*), užovka stromová (*Elaphe longissima*). Z vtákov sú najhojnejšie napr. žlna zelená (*Picus viridis*), slávik obyčajný (*Luscinia megarhynchos*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*) a z cicavcov napr. plch sivý (*Glis glis*), veverica stromová (*Sciurus vulgaris*), líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), sviňa divá (*Sus scrofa*), srnec hôny (*Capreolus capreolus*).

V podhorských lesoch je početnou skupinou hmyz, napr. chvostoskoky (*Collembola*), ucholaky (*Dermaptera*), vošky (*Aphidenea*), z chrobákov napr. drvinár hnedý (*Hylocoetus dermestoides*), bystrušky (*Carabus*) - bystruška nosatá (*Cychrus caraboides*), bystruška zlatá (*Carabus auronitens*), fúzač bukový (*Cerambyx scopolii*), fúzač alpínsky (*Rosalia alpina*).

Z obojživelníkov sú to napr. mlok veľký (*Triturus cristatus*), zo žiab ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z plazov sa vyskytuje jašterica múrová (*Lacerta muralis*), vretenica obyčajná (*Vipera berus*).

Zo skupiny vtákov sa tu prelínajú druhy lesov nížinných, pahorkatinných a podhorských. Stabilnejšie sa v podhorských lesoch vyskytujú napr. holub hrivnák (*Columba palumbus*), sluka hôrna (*Scolopax rusticola*), z dravcov je to jastrab veľký (*Accipiter gentilis*), myšiak hôny (*Buteo buteo*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), sova obyčajná (*Strix aluco*). Zo spevavcov (*Passeriformes*) sú známe sýkorky – sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*),

sýkorka uhliarka (*Parus ater*) a iné. Z netopierov sa v tomto prostredí môžu vyskytnúť netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) a rajniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*). Z cicavcov tu žije kuna lesná (*Martes martes*), mačka divá (*Felis silvestris*), jazvec obyčajný (*Meles meles*), v hornej hranici lesov jeleň obyčajný (*Cervus elaphus*).

Zaznamenaný je aj početný výskyt kliešť a obyčajného (*Ixodes ricinus*), ktorého časť populácie je nakazená vírusmi spôsobujúcich ochorenia encefalitídu a boľeriózu - napr. v pohorí Tríbeč.

Migračné koridory živočíchov

V jarnom a jesennom období slúžia stožiare a línie vedení ako oddychové stanovišťa pre holuby plúžiky, holuby hrivnáky, škorce, bociany, drozdy a dravce. V rovinatej odlesnenej krajine (úseky **1.1 - 1.5, 1.7**) sú stožiare vedenia často jedinými dominantami a stanovištnými možnosťami. Pútajú na seba pozornosť vybraných druhov vtákov k zosadaniu a zakladaniu hniezd. Vodiče sú atakované migrujúcimi druhmi vtákov a využívané k oddychu.

V otvorenej poľnohospodárskej krajine sa v jesennom období počas ťahu vytvárajú zhromaždiská pre migrujúce populácie (volavky, bociany, holuby, drozdy, cíbiky, bahniaky, škorce) a môže dochádzať ku kolíziám s vedením. Nepoznáme dopad nočnej migrácie druhov tiahnucich ponad koruny stromov v lesných celkoch.

Trnavským krajom (úseky **1.1, 1.2**) sa pozdĺž rieky Váh ťahá hlavná migračná trasa vtákov (jarná i jesenná), v tomto úseku so severo-južným smerom. Na tejto rieke nachádzajú migrujúce vtáky významnejšie miesto na oddych pri Trnave (úsek **1.1**).

Pozdĺž rieky Nitra prechádza Nitrianskym i Trenčianskym krajom vedľajšia migračná cesta vtákov aj s viacerými oddychovými miestami a to v generálnom smere juhozápad-severovýchod. Táto migračná trasa prakticky sprevádza celé úseky **1.4, 1.5, 1.6 a 1.7**.

Miestne migračné trasy tvoria všetky ostatné toky - prirodzené aj umelé so sprievodnou vegetáciou (napr. Blava-úsek **1.1**, Andač, Blatina, Radošinka, Perkovský potok – úsek **1.3**, Vyčoma – úsek **1.5**, Oslanský potok – úsek **1.7**). Lokálne koridory vedú aj terestrickými prvkami, v rovinatej krajine je to najmä líniová nelesná drevinná vegetácia, v zalesnenej pahorkatinovej krajine sú to hrebeňové línie (predovšetkým v pohorí Rázdiel, úsek **1.6**) a línie úvalín, najmä s prítomnosťou vodného toku.

III.1.5.3. Biotopy

Popis biotopov vychádza z ich všeobecnej kategorizácie. Ich významnosť sme posudzovali na základe druhového zloženia, pôvodnosti, stability, revitalizačného potenciálu a charakteru zmien. Významnosť biotopov určujú kategórie: veľmi významný, významný a málo významný.

I. veľmi významný – za biotop s najvyššou ekologickou hodnotou v uvedenom území považujeme biotop, ktorý je početnosťou a rôznorodosťou druhov jedinečnou genofondovou plochou územia. Veľmi významný je svojim postavením v ekologicky napätom prostredí krajiny a je zárukou genofondovej zachovalosti druhov rastlín a živočíchov.

II. významný – je biotop, ktorý zastúpením druhov, pôvodným charakterom a ekologickým potenciálom spĺňa očakávanú prirodzenú funkciu v krajine.

III. málo významný – je biotop, na ktorom je druhová diverzita a ekologická kvalita nízka. Biotop je pod stálym antropogénnym vplyvom.

V dotknutom území môžeme podľa katalógu biotopov Slovenska vyčleniť štyri základne skupiny biotopov:

- lesy
- krovinové a kríčkové biotopy
- lúky a pasienky
- antropogénne biotopy

V rámci týchto skupín sú vyčlenené v dotknutom území nasledujúce typy biotopov:

1. Prirodzené lesy

- lužné lesy nížinné a podhorské - línie brehových porastov väčších riek (Váh, Nitra, Dudváh, Radošinka) ako aj menších potokov, biotopy ohrozené odvodnením, resp. vodohospodárskymi úpravami, biotopy veľmi významné.
- dubovo-hrabové lesy karpatské, lokálne aj dubovo-hrabové lesy panónske, dubové a cerovo-dubové lesy, bukové lesy, ale aj zmiešané lesné porasty, ktoré majú v dotknutom území najväčšie zastúpenie, biotopy ohrozené poľnohospodárskou činnosťou, biotopy veľmi významné.

Lesy patria k najcennejším biotopom dotknutého územia. Lesné biotopy bučín, dubohrabín a dubové lesy sú zachované v lesnom komplexe pohoria Tribeč (úsek **1.6**), lužné lesy sa zachovali iba ako fragmenty brehových porastov niektorých vodných tokov (úseky **1.1**, **1.4**, čiastočne aj **1.3**). Rôzne typy fragmentov sa nachádzajú aj na území Nitrianskej pahorkatiny.

2. Kriačiny

- trnkové a lieskové kroviny - mezofilné krovinné formácie na medziach, erózných rýhach, úvozoch, pozdĺž poľných ciest, na hraniciach lúk a pasienkov, krajinoštruktúrne prvky v odlesnenej krajine, významné biotopy. (indikálny druh: strnádka žltá (*Emberiza citrinella*))
- iné kriačiny - floristicky chudobné prvky v poľnohospodárskej krajine, s prímiesou agátu bieleho tvoriace lemy pri cestách, železničiach, biotopy významné.

Kroviny majú funkciu ako stabilizačné biokoridory. Ako významné hodnotíme aj floristicky chudobné kriačiny v otvorenej poľnohospodárskej krajine na medziach, popri cestách a v úvozoch nachádzajúce sa lokálne prakticky **po celej trase vedenia**.

3. Lúky a pasienky:

- mezofilné pasienky a spásané lúky - svieže nízkosteblové kvetnaté horčinkovo - hrebienkové porasty, intenzívne spásané pestro kvitnúce trávnaté porasty využívané ako jednokosné lúky alebo ako pasienky, častý výskyt v komplexe s kriačinami, významné biotopy. (charakteristický druh: škovránok poľný (*Alauda arvensis*))

Na trase vedenia menej zastúpený biotop, identifikovaná väčšinou na úsekoch, **1.5, 1.6 a 1.7**.

4. Antropogénne biotopy:

- intenzívne obrábané polia - systematicky využívaná pôda na pestovanie, miestami sú zastúpené aj synantropné botanické druhy, málo významný biotop. (indikujúci druh: prepelica poľná (*Coturnix coturnix*))
- nespevnené cestné komunikácie - biotop mechanicky poškodzovaný a zošlapávaný, málo významný

- cestné zárezy a násypy - biotop s vegetáciou na návozoč komunikáčného telesa, priestor pre sukcesiu a iniciačné štádiá ruderalných a inváznych druhov rastlín, biotop málo významný
- bylinné porasty na nevyužívaných plochách - rôznorodé, druhovo chudobné rastlinné a živočíšne spoločenstvá s prevahou synantropných druhov, patria medzi málo významné biotopy
- ostatné biotopy nitrofilnej ruderalnej vegetácie - bylinné lemové spoločenstvá na vlhkých a čerstvých stanovištiach, výskyt sa na antropicky ovplyvnených okrajoch lesov, pozdĺž poľných ciest, komunikácií, v údoliach potokov, v priekopách a v okolí budov, s typickým zastúpením druhov z čeľade mrkvovitých, málo významné biotopy. (indikujúci druh: pŕhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*))
- ostatné biotopy teplomilnej ruderalnej vegetácie mimo sídel - opustené nevyužívané plochy, z hľadiska sukcesie predstavujú prvé, väčšinou krátkodobé vývojové štádiá na obnažených alebo človekom vytvorených stanovištiach (násypy, navážky, smetiská, okraje komunikácií, okraje pasienkov, riečne terasy, medze), málo významné biotopy. (charakteristický druh: penica hnedokrídla (*Sylvia communis*))

Možno konštatovať, že súvislé lesné celky v severo-východnej časti dotknutého územia predstavujú biotopy s najväčšou mierou pôvodnosti. Avšak vzhľadom na dominujúcu poľnohospodársku krajinu v širšom území vzrastá významnosť ekologicky hodnotných nelesných biotopov, ktoré reprezentujú bodové a líniové prirodzené prvky poľnohospodárskej krajiny. Ide najmä o remízky krovín, brehové porasty tokov, sprievodnú zeleň komunikácií.

Priamo v dotknutom území a jeho blízkom okolí sa predpokladá výskyt nasledovných biotopov národného a európskeho významu uvedených v prílohe č. 1 k Vyhláške MŽP SR č.24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon NR SR č.543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (s uvedením kódu NATURA):

- v rámci SKUEV0074 Dubník – (z dotknutých obcí zasahuje do uvedeného UEV k.ú. Dvorníky):
 - 91G0*** Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy
 - 91I0*** Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku
 - 91M0** Panónsko-balkánske cerové lesy
- v rámci SKUEV0133 Hôrky (z dotknutých obcí zasahujú do uvedeného UEV k.ú. Nitrianska Streda, k.ú. Solčany):
 - 4030** Suché vresoviská v nížinách a pahorkatinách
 - 8150** Nespevnené silikátové skalné sutiny kolinného stupňa
 - 8220** Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou
 - 9180*** Lipovo-javorové sutinové lesy
 - 91G0*** Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy
 - 91I0*** Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku
- v rámci SKUEV0273 Vtáčnik (z dotknutých obcí zasahuje do uvedeného UEV k.ú. Čerenany, k.ú. Bystričany)
 - 91E0*** Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy
 - 5130** Porasty borievky obyčajnej
 - 6410** Bezkolencové lúky

- 6430** Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa
 - 6510** Nížinné a podhorské kosné lúky
 - 8150** Nespevnené silikátové skalné sutiny kolinného stupňa
 - 8220** Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou
 - 9110** Kyslomilné bukové lesy
 - 9130** Bukové a jedľové kvetnaté lesy
 - 9140** Javorovo-bukové horské lesy
 - 9180*** Lipovo-javorové sutinové lesy
 - 91G0*** Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy
 - 91I0*** Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku
- *-ide o prioritné biotopy*

Uvedené biotopy boli identifikované v rámci území európskeho významu, ktoré zasahujú aj do územia dotknutých obcí. Prípadný výskyt týchto významných biotopov aj v trase nového vedenia ešte v tomto stupni dokumentácie nebol overovaný.

III.2. KRAJINA, KRAJINNÝ OBRAZ, STABILITA, OCHRANA, SCENÉRIA

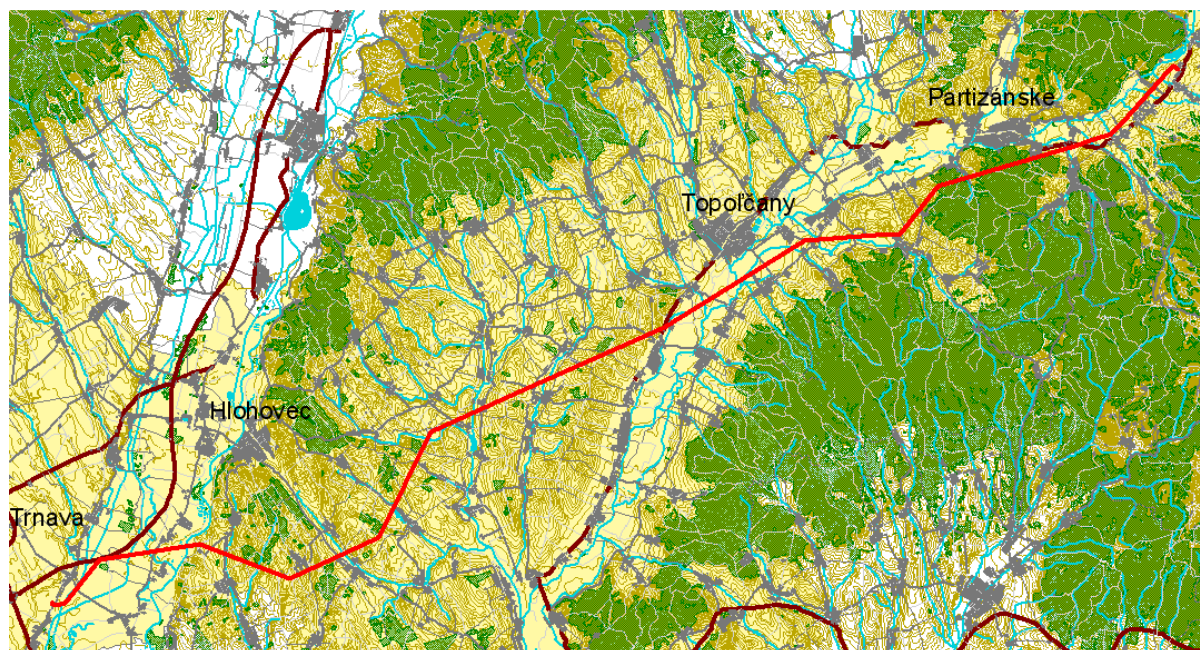
III.2.1. ŠTRUKTÚRA KRAJINY

Navrhované trasovanie nového vedenia 2x400 kV je situované do priestoru intenzívne využívanaj poľnohospodárskej krajiny ako aj prerušovaného komplexu lesného celku. Dominantným typom krajiny je teda poľnohospodárska krajina s ornou pôdou a lesnými celkami v severozápadnej časti (úsek 1.6) - mozaikovitá poľnohospodársko-lesná krajina.

Na formovaní krajiny dotknutého územia sa v minulosti dominantne podieľali prírodné zložky, ktoré sformovali prvotnú krajinnú štruktúru.

Pôvodnú krajinu dotknutého územia vytvorila sieť hlavných riek (Nitra a Váh), ktoré svojou bohatou ramennou sústavou, častými záplavami a prínosom akumuláčného materiálu vytvorili ideálne podmienky pre sformovanie lužných lesov a množstva sprievodných nelesných vodných biotopov, ktoré v krajine dominovali. Dnešný stav územia je výsledkom pôsobenia mnohých antropogénnych činiteľov, ktoré prvotnú krajinnú štruktúru nahradili. Z regionálneho hľadiska to bola práve krajina Podunajskej nížiny - Nitrianskej pahorkatiny situovanej pozdĺž hlavných riek, ktorej sa antropogénna premena dotkla najviac.

Rozvoj sídiel, rozsiahle odlesňovanie, tiež intenzifikácia poľnohospodárstva a podstatné ovplyvnenie vodného režimu dali základ tomu, že súčasná krajina má oproti pôvodnej úplne odlišný charakter. Lužné lesy z dotknutého územia takmer úplne vymizli a boli nahradené ornou pôdou alebo zastavaným územím. Z pôvodných prvkov krajinej štruktúry tak v dotknutom priestore ostali iba úzke pásy brehových porastov - pôvodných lužných lesov v línii tokov a najmä súvislejší lesný komplex na okraji pohoria Tríbeč ako zvyšok pôvodného dubo-hrabového lesa, ktorý v najvyšších častiach pahorkatiny odolal dlhodobému poľnohospodárskemu ataku.

Obr.č.6: Trasovanie nového vedenia v krajine.

Súčasná krajinná štruktúra (SKŠ) predstavuje komplex antropicko - biotických prvkov v krajine, ktoré tvoria súbory prirodzených a antropicky čiastočne resp. úplne pozmenených dynamických systémov, resp. novoutvorených umelých prvkov.

Pôvodný charakter, významný z hľadiska štruktúry krajiny majú lesné aj celky pohoria Tríbeč. Ostatné porasty drevinnej zelene sú funkčným doplnkom štruktúry krajiny. Významnými štruktúrnymi prvkami územia sú toky s brehovými porastmi (Váh, Dudváh, Radošinka, Nitra a samozrejme aj menšie toky). Prevažná časť málo výdatných prítokov je dnes regulovaná, bez vegetácie a má zmenený charakter. Tým sa znížil až zanikol ich krajinnno-štruktúrny význam.

Na priľahlých územiach Váhu a Nitry prevláda poľnohospodárske využívanie formou veľkoblokových orných pôd, aj formou trvalých kultúr - vinogradov a ovocných sádov - najmä na svahoch Nitrianskej pahorkatiny. Poloprírodné štruktúry sú koncentrované okolo toku Váhu a jeho ramien – lokálne možno nájsť širokú paletu spoločenstiev od vodných a mokradných, cez lúčne, krovinové až po lesné. Zastúpenie prírode blízkyh štruktúr – napr. komplexov lesov je málo a sú lokalizované ako už bolo uvedené v časti územia pri úseku **1.6** trasy vedenia po okraji pohoria Tríbeč.

Z hľadiska fyziognómie rozlišujeme v krajinej štruktúre dotknutého územia časti:

- urbánna štruktúra (sídla, doprava, poľnohospodárska a priemyselná výroba), predstavuje plošný typ krajinného prvku diverzifikovaný zmesou štruktúrnych prvkov a zložiek územia doplnený okrasnou, sadovou a verejnou zeleňou
- poľnohospodárska štruktúra (plochy obrábaných polí, trvalé trávnaté porasty, vinice, sady), má charakteristické líniové a bodové krajinnno-štruktúrne prvky vytlačené z pôvodného priestoru na okraj a druhotne dotvorené vzrastlou zeleňou
- prirodzená krajinnno-ekologická štruktúra (toky, brehové porasty, lúky, pasienky, rozptýlená stromová a krovitá zeleň, lesy)

V dotknutom území sme vyčlenili tieto jednotky súčasnej krajinej štruktúry:

→ Lesy a nelesná drevinná vegetácia

1. Súvislé lesné komplexy
2. Lesné priesečky

3. Líniová drevinná vegetácia
 4. Lesíky, remízky a skupiny drevín
- Trávne a bylinné porasty
5. Intenzívne TTP
 6. Extenzívne TTP s malým alebo vyšším zastúpením drevín
- Ostatné poľnohospodárske kultúry
7. Veľkoblokové polia
 8. Maloplošné a úzkopásové polia (záhumienky)
 9. Ovocné sady
 10. Vinice
- Prvky vôd a mokrade
11. Vodné toky prirodzené
 12. Vodné toky upravené
 13. Kanály
- Sídlné prvky
14. Záhrady a sady v intraviláne
 15. Zastavané plochy

Iné prvky, t.j. dopravné, technické a sčasti sídelné nevyčleňujeme. Jedná sa o prvky v krajine viac-menej stabilné a z hľadiska bioty nepodliehajú procesom zmien, ale v rôznej kvalite ich ovplyvňujú.

Z hľadiska označenia súčasnej krajiny v dotknutom území vystupujú nasledujúce typy:

- poľnohospodárska krajina so sústredenými vidieckymi sídlami, pahorkatinová, oráčinová (úsek **1.2 – 1.5** – Trnavská a predovšetkým Nitrianska pahorkatina, úsek **1.7** – časť Hornonitrianskej kotliny)
- poľnohospodárska krajina so sústredenými vidieckymi sídlami, nížinná - rovinná, oráčinová (úsek **1.1**, Trnavská tabuľa a Dolnovážska niva)
- lesno-poľnohospodárska krajina so sústredenými vidieckymi sídlami, pahorkatinová, lesno-lúčno-oráčinová (úsek **1.6**)
- priemyselno-technizovaná krajina mestského typu - nížinná (dotknuté územia v blízkosti urbanizovaného územia miest Topoľčany – časť úseku **1.4** a Partizánske – časť úseku **1.6**)

Dotknutým územím prechádzajú významné dopravné koridory s vysokou intenzitou osobnej a nákladnej dopravy. Ide o predovšetkým o cestný ťah I/64 (popri nive Nitry, vedie popri trase vedenia od úseku **1.3** až po úsek **1.7**) a krátky úsek diaľnice D1 pri Dolných Lovčiciach a Siladiciach (vedie v začiatku úseku **1.1**), a tiež železnice, ktoré trasa vedenia križuje: v úseku **1.1** (v k.ú. Dolné Zelenice) železničnú trať č.133 (v smere Galanta - Piešťany), na začiatku úseku **1.2** (v k.ú. Rišňovce) križuje trasa vedenia železničnú trať č.141 (v smere Hlohovec - Nitra), v tomto istom úseku **1.3** križuje navrhované vedenie železničnú trať ešte dvakrát a to v k.ú. Biskupová – železničná trať č. 142 v smere Nitra – Radošina a v k.ú. Ludanice žel.trať č.140 v smere Nitra – Topoľčany - Prievidza.

V dotknutom území sa nachádzajú 2 sídla mestského typu – mesto Topoľčany a mesto Partizánske s typickou urbánnou štruktúrou krajiny. V tomto priestore je väčší podiel zastavaných plôch s rôznorodým využitím územia. Oproti ostatnému dotknutému územiu je výrazne nižší podiel poľnohospodárskych plôch a vyšší podiel plôch s využívaním pre priemysel a služby.

Tab.č.8: Typy súčasnej krajinnej štruktúry v dotknutých okresoch v Trnavskom kraji (ha).

okres	celková výmera	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Trnava	74 132	53 106	13 190	1 080	5 417	1 339
Hlohovec	26 716	19 299	3 414	678	2 126	199

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

Tab.č.9: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v dotknutých okresoch v Trnavskom kraji (ha).

okres	poľnohospodárska pôda	orná pôda	vinice	záhrady	sady	trvalé trávne porasty
Trnava	53 106	49 447	611	1 371	153	1 524
Hlohovec	19 299	16 695	1 026	711	177	690

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

Tab.č.10: Typy súčasnej krajinnej štruktúry v dotknutých okresoch v Nitrianskom kraji (ha).

okres	celková výmera	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Nitra	87 073	68 445	8 826	1 368	6 571	1 867
Topoľčany	59 769	37 940	16 897	831	2 808	699

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

Tab.č.11: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v dotknutých okresoch v Nitrianskom kraji (ha).

okres	poľnohospodárska pôda	orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	sady	trvalé trávne porasty
Nitra	68 445	61 528	-	2 218	2 692	267	1 740
Topoľčany	37 940	33 906	33	281	1 498	271	1 950

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

Tab.č.12: Typy súčasnej krajinnej štruktúry v dotknutých okresoch v Trenčianskom kraji (ha).

okres	celková výmera	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Prievidza	95 976	35 465	52 727	841	4 483	2 459
Partizánske	30 116	14 051	13 523	399	1 612	531

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

Tab.č.13: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v dotknutých okresoch v Trenčianskom kraji (ha).

okres	Poľnohosp. pôda	orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	sady	trvalé trávne porasty
Prievidza	35 465	14 236	-	-	1 428	278	19 523
Partizánske	14 051	11 568	18	-	687	292	1 486

Výmera druhov pozemkov [ha] k 1.1.2006

III.2.2. KRAJINNÝ OBRAZ, SCENÉRIA KRAJINY

Krajinný obraz územia je daný prírodnými, najmä reliéfovými pomermi a vytvorenými prvkami súčasnej krajinnej štruktúry. Reliéf predstavuje limit vo vizuálnom vnímaní krajiny, ktorý určuje, do akej miery je každá priestorová jednotka krajiny výhľadovým a súčasne videným priestorom (tzv. vizuálne prepojenie reliéfu). Prvky krajinnej štruktúry určujú estetický potenciál daného priestoru, resp. bariérovo (pozitívne aj negatívne) tento priestor ovplyvňujú.

Obr.č.7: Úsek 1.1- rovinatá krajina v okolí Zavaru.

Z hľadiska estetických a vizuálnych hodnôt má dotknuté územie rôznu kvalitu. V jeho úvodnej časti (úsek 1.1) scenériu ovplyvňuje primárna krajinná štruktúra – rovina Trnavskej tabule. Ide o rovinatý úplne odlesnený terén s roztrúsenou NDV. Relatívne často sú zastúpené aj antropické prvky – zastavané plochy a infraštruktúra a tiež aj hustá sieť nadzemných vedení, vzhľadom na lokalizáciu TR Križovany.

Obr.č.8: Úsek 1.2 – mierne zvlnený terén na trase vedenia v blízkosti Rišňoviec.

Možno však konštatovať, že dominantným typom krajiny je typ zvlnenej až mierne členitej pahorkatiny. Reliéf terénu predstavuje zvlnený až mierne členitý terén.

Obr.č.9: Úsek **1.5**- typická modelácia pahorkatinového reliéfu, typická pre veľkú (predovšetkým centrálnu) časť trasy vedenia.

Potenciál pre dohľadnosť v krajine je veľmi rôznorodý, v závislosti od aktuálneho bodu pozorovania. V rovinných úsekoch (úsek **1.1**, úsek **1.7** prípadne v nivných častiach Nítry vo viacerých úsekoch) je dohľadnosť veľká.

Obr.č.10: Úsek **1.3** pri Čermanoch – mierne zvlnená pahorkatina.

Obr.č.11: Úsek **1.4** – rovinný terén vedúci nivou rieky Nitra v vysokom potenciáľom vizuálnej dohľadnosti v otvorenej krajine.

Scenéria niektorých častí dotknutého územia (úsek **1.4** a **1.6**) je poznačená dominanciu antropogénnych prvkov krajiny, a to najmä rozsiahlych horizontálnych, ale aj vertikálnych (urbanizované prostredia miest Topoľčany a Partizánske). Scenériu krajiny ovplyvňujú negatívne technické prvky pôsobiace ako pohľadové defekty - ide o existujúce nadzemné vedenia, dopravné línie, poľnohospodárske areály. Práve tieto časti dotknutého územia sú silne vizuálne exponované, vzhľadom na odlesnenie krajiny a iba mierne zvlnený až rovinný reliéf.

Obr.č.12: Úsek **1.4**: pohľad na urbanizovanú krajinu – severozápadným smerom od trasy vedenia na mesto Topoľčany.

Celkovú scenériu krajiny pozitívne ovplyvňuje panoráma zalesneného pohoria Tríbeč, ktoré sa tiahne popri trase vedenia v smere juhozápad-severovýchod a to celkovo južne od vedenia, pričom trasa na krátkom úseku (**1.6**) križuje v jeho okrajovej časti.

Obr.č.13: Úsek **1.6**: koridor v lesnom poraste južne od Partizánskeho.

Obr.č.14: Vizuálne pozitívne dopĺňa krajinu aj pohorie Vtáčnik, ktoré možno pozorovať východne od trasy na konci úseku **1.7**.

Celkovo možno konštatovať, že priestorová usporiadanosť dotknutého územia - tvar pahorkatiny a údolí, úpäti, chrbtov, prítomnosť vertikálnych prvkov súčasnej krajinnej štruktúry ako aj situovanie koridoru trasy vedenia vzhľadom k potenciálnym výhľadovým bodom spôsobujú tú skutočnosť, že súčasný koridor vedenia 220kV, v ktorom bude umiestnené aj nové vedenie 2x400 kV je najintenzívnejšie vnímateľný v rovinatom úseku **1.1**, a v nivných častiach ostatných úsekov, predovšetkým **1.4** a **1.7** - teda v otvorenej poľnohospodárskej krajine. V centrálnej časti dotknutého územia (úsek **1.2**, **1.3** ale tiež **1.5**) je koridor vedení viac skrytý v zvlnenej a nie je až tak intenzívne vnímaný. V lesnatej krajine v úseku **1.6** môže byť trasa viac vnímaná pre odlesnený koridor ochranného pásma.

III.2.3. OCHRANA PRÍRODY

V dotknutom území, tak ako je vyčlenené v zámere, sa nachádzajú, alebo doň zasahujú nasledovné chránené územia vyhlásené podľa Zákona NR SR č.543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov o ochrane prírody a krajiny:

Veľkoplošné chránené územia (národný park - NP, chránená krajinná oblasť - CHKO)

- národný park - NP - v dotknutom území sa nenachádza
- chránená krajinná oblasť – CHKO - v dotknutom území sa nachádza **CHKO**

Ponitrie

CHKO Ponitrie

Vyhlásená dňa 24.6.1985 vyhláškou Ministerstva kultúry SSR č. 53/1985 Zb. na ploche 376,6541 km². Účelom vyhlásenia CHKO Ponitrie je ochrana a zveľaďovanie prírody pohorí Tríbeč a Vtáčnik. Obe pohoria, na prvý pohľad nenápadné, skrývajú veľa prírodných a krajinných hodnôt.

Tríbeč patrí z pohľadu geologickej stavby medzi druhohorné kryštalické pohoria. Obal kryštalického jadra tvoria usadené horniny: vápence, dolomity, kremence. Pestrosť geologického podložia a klímy vytvára podmienky bohatej druhovej rozmanitosti prírody.

Vtáčnik z pohľadu geologického je pohorie vzniknuté treťohornou vulkanickou činnosťou. O čo je druhová pestrosť prírody tohto pohoria oproti Tríbeči chudobnejšia, o to bohatšie sú geomorfologické prvky. Skalné mestá, ihly, suťoviská, kaňony spolu s horskou flórou a faunou vytvárajú pravú divočinu miestami ľudskou rukou nedotknutou.

Zo zástupcov fauny Chránenej krajinnnej oblasti Ponitrie si pozornosť zaslúži výskyt ryasa a mačky divej ako pôvodných šeliem. Ďalej sa v nej vyskytuje jelenia, v nižších polohách srnčia a diviacia zver. Veľmi dobre sa v Tríbeči darí danielaj a muflonej zveri, ktorá bola na Slovensku introdukovaná v roku 1867. Zo vzácnych dravcov sa v oblasti vyskytuje orol krikľavý, orol kráľovský, hadiar krátkoprstý a včelár obyčajný.

Treba spomenúť aj veľmi vzácného jariabka hôrneho, ktorého stavy vo Vtáčniku sú už pomerne nízke. Územie je bohaté aj na mnohé vzácne a chránené bezstavovce, ako sú napríklad fúzač obrovský, nosorožtek obyčajný, cikáda viničová, sága stepná. Z motýľov je to napr. jasoň chochlačkový, vidlochvost ovocný a feniklový, z pavúkov stepník červený.

Najvyšším vrcholom je Vtáčnik /1346m/. Územie je členené priečnymi zníženinami, riekami a náplavovými kuželmi. Krasové procesy spôsobili vznik krasových javov /Svoradova jaskyňa/. Vyše 92 percent územia patrí do lesového pôdneho fondu. Celkom sa tam vyskytuje 101 druhov drevín, z ktorých je 73 pôvodných. Veľmi bohatá je fauna teplomilných lesostepných živočíchov, z ktorých je vyše 140 druhov chránených.

Priestor medzi pohoriami Vtáčnik a Tríbeč nazývané ako Veľkopolská brázda je charakteristický rozptýleným osídlením (tzv. štále) a extenzívnym spôsobom obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy. Tak vznikla krajina typického charakteru s nevšednými estetickými hodnotami.

V dotknutom území zasahuje CHKO Ponitrie iba do katastrálneho územia obce Brodzany, a prechádza ním trasa vedenia v úseku **1.4** (posledných 200m tohto úseku – už v spomínanom k.ú. Brodzany) a v úseku **1.5** v dĺžke cca 1500 m v západnej polovici tohto katastra.

Maloplošné chránené územia (národná prírodná rezervácia - NPR, prírodná rezervácia - PR, národná prírodná pamiatka - NPP, prírodná pamiatka - PP, chránený areál - CHA)

Na území dotknutých obcí sa nachádzajú nasledovné maloplošné chránené územia:

- **Národná prírodná rezervácia Dubník**

NPR s celkovou výmerou 1 651 900m², vyhlásená v roku 1954 (Vyhláška MŽP SR č. 83/1993 Z. z. z 23. marca 1993 - ú. od 1.5.1993, 4. stupeň o. - vyhláška KÚŽP Trnava č. 1/2004 z 9.7.2004 - účinnosť od 1.9.2004). Dôvodom ochrany je predovšetkým ornitologická lokalita výrika malého. V odlesnenej krajine vzácny a ojedinelý zvyšok prirodzeného lesného spoločenstva (zo skupiny lesov JV Európy) s chrán. druhmi. Pôd. typom je černozem, geol. podkladom spraš. Na okraji NPR staré duby - vtáčie hniezdisko.

V NPR platí 4 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené. NPR zasahuje do katastrov: Dvorníky, Pusté Sady, Vinohrady nad Váhom.

NPR zasahuje do k.ú. Dvorníky, v dotknutom území, cez ktoré prechádzajú úseky **1.1** a **1.2**, od trasy vedenia je vzdialená 4500-5000m.

- **Prírodná pamiatka Čermiansky močiar**

PP s celkovou výmerou 54 457m², vyhlásená v roku 1954 (Nariadením Okresného národného výboru v Topoľčanoch z 20.12.1988 číslo 11/N/1988). PP je vyhlásená na ochranu močaristého, ekologicky a edukačne významného biotopu v juhovýchodnej časti Bojnianskej pahorkatiny s výskytom chránených druhov živočíchov, dôležitého z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska.

V PP platí 5 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené. PP zasahuje len do katastra obce Čermany.

Prírodná pamiatka sa nachádza v centrálnej časti k.ú. Čermany, v dotknutom území, cez ktoré prechádza úsek **1.3**, od trasy vedenia je vzdialená 1000m.

- **NPR Hrdovická**

NPR s celkovou výmerou 300 300 m² bola vyhlásená v roku 1982 (Úprava MK SSR č. 6161/1982-32 z 30.9.1982 - ú. od 1.12.1982, 4. stupeň o. - vyhláška KÚŽP v Nitre č. 1/2004 z 10.5.2004 - ú. od 1.7.2004). Predmetom ochrany je ochrana geomorfologicky, biologicky i krajinársky významného priestoru v pohorí Tríbeč, so zachovalými fragmentmi pôvodných kyslých skalných a lesostepných rastlín. spoločenstiev na kremencoch a s výskytom vzácnych a fyto geograficky významných druhov.

V NPR platí 4 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené. NPR sa nachádza v centrálnej časti k.ú. Nitrianska Streda, v katastrálnom území dotknutej obce, cez ktoré prechádza úsek **1.4**, od trasy vedenia je vzdialená 4000-4500m.

- **PR Solčiansky háj**

PR s celkovou výmerou 70 700 m² bola vyhlásená v roku 1984 (Výnos MK SSR č. 1160/1988-32 z 30.6.1988 - ú. od 1.9.1988, 4. stupeň o. - vyhláška KÚŽP v Nitre č. 1/2004 z 10.5.2004 - ú. od 1.7.2004). Predmetom ochrany je ochrana geomorfologicky, biologicky i krajinársky významného priestoru pohoria Tríbeč so zachovalými prirodzenými dúbavami, lesostepnými i skalnými spoločenstvami na kyslom podklade na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.

V PR platí 4 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené. PR sa nachádza v zalesnenej časti k.ú. Solčany, v katastrálnom území dotknutej obce, cez ktoré prechádza úsek **1.4**, od trasy vedenia je vzdialená 3000-3500m.

- **Chránený areál Brodziansky park**

CHA s celkovou výmerou 67 020 m² bola vyhlásená v roku 1984 (Nariadenie ONV v Topoľčanoch č. 17/E/2/1984 z 29.11.1984 - ú. od 1.1.1985, 3. stupeň o.: vyhláška KÚŽP v Trenčíne č. 2/2004 z 1.10.2004 - ú. od 1.11.2004). Predmetom ochrany je historický park založeného koncom 19. stor. v prírodno-krajinárskom slohu v blízkosti renesančno-barokového kaštieľa. Po 2. sv. vojne bol park značne zanedbaný. Rastú tu aj jedince cudzokrajných druhov drevín.

V CHA platí 3 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

CHA sa nachádza v centre obce Brodzany, v dotknutom území, cez ktoré prechádza úsek **1.6**, od trasy vedenia je vzdialená cca 1000m.

- **PR Dobrotínske skaly**

PR s celkovou výmerou 43 900 m² bola vyhlásená v roku 1980 (Úprava Ministerstva kultúry SSR č. 5886/1980-32 z 29.8.1980). PR je vyhlásená na ochranu floristicky pestrých zvyškov xerotermných spoločenstiev severnej časti geomorfologického celku Trábeč na vedeckovýskumné, kultúrno-výchovné a náučné ciele. V PR platí 5 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

PR sa nachádza v zalesnenej južnej časti územia obce Veľké Uherce, v katastrálnom území dotknutej obce, cez ktoré prechádza úsek **1.6**, od trasy vedenia je vzdialená cca 8000m.

- **PR Buchlov**

PR s celkovou výmerou 1 039 600 m² bola vyhlásená v roku 1984 (Úprava Ministerstva kultúry SSR č. 48/1984-32 z 30.4.1984 - účinnosť od 1.5.1984) z dôvodu ochrany zachovaných prirodzených lesných a skalných spoločenstiev na morfológicky bohato stvárnenom sopečnom hrebeni pohoria Vtáčnik na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. V PR platí 5 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

PR sa nachádza v zalesnenej južnej časti území obcí Oslany a Čereňany, v katastrálnom území dotknutých obcí, cez ktoré prechádza úsek **1.7**, od trasy vedenia je vzdialená cca 6000-9000m.

- **NPR Veľká skala**

NPR s celkovou výmerou 300 300 m² bola vyhlásená v roku 1984 (Úprava Ministerstva kultúry SSR č. 47/1984-32 z 30.4.1984) na ochranu fyto geograficky významnej lokality reliktnej borovice lesnej na zvetrávajúcim vulkanickom podloží Vtáčnika na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. V NPR platí 5 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

NPR sa nachádza v zalesnenej juhovýchodnej časti územia obce Bystričany, v katastrálnom území dotknutej obce, cez ktoré prechádza úsek **1.7**, od trasy vedenia je vzdialená cca 6000-8000m.

Mimo dotknutého územia ale v relatívnej blízkosti k trase vedenia (do 5 km) sa nachádzajú aj ďalšie dve maloplošné CHÚ:

- **PR Kovárska hôrka**

PR s celkovou výmerou 44 000 m² bola vyhlásená v roku 1993 (Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 83/1993 Z. z. z 23.3.1993, 4. stupeň o. - vyhl. KÚŽP v Nitre č. 1/2004 z 10.5.2004 - ú. od 1.7.2004). CHÚ patrí k územiám s ojedinelým zložením vegetácie atlantického charakteru. Hojný výskyt hrdobárky páchnucej (*Teucrium scorodonia*,

v SR len v tejto časti Tribeča). Biocenózy na chudobnom kyslom kremencovom podklade. V PR platí 4 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

PR sa nachádza v zalesnenej juhovýchodnej časti katastrálneho územia Kovárce, mimo dotknutého územia, ale v blízkosti úseku **1.3**, pričom je od trasy vedenia vzdialená cca 4500-5000m.

- **PR Veľký vrch**

PR s celkovou výmerou 44 000 m² bola vyhlásená v roku 1993 (Rozhodnutie Komisie SNR pre KaI č. 6 z 25.4.1967, úprava č. 3744/1967-osv., 4. stupeň o. - vyhláška KÚŽP v Trenčíne č. 2/2004 z 1.10.2004). Významná lokalita vzácných teplomilných spoločenstiev rastlín a živočíchov, z ktorých viaceré druhy tu dosahujú severnú hranicu svojho rozšírenia. Územie je využívané ako vedeckovýskumný objekt. V PR platí 4 stupeň územnej ochrany, ochranné pásmo nebolo vyhlásené.

PR sa nachádza v zalesnenej východnej časti katastrálneho územia Malé Kršteňany, mimo dotknutého územia, ale v blízkosti úsekov **1.6 a 1.7**, pričom je od trasy vedenia vzdialená cca 1000-1500m.

Trasa vedenia cez žiadne z uvedených maloplošných chránených území neprechádza.

Chránené stromy

Podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, **zákon č. 543/2002 Z. z.**, s účinnosťou od 1.1.2003 (§ 49, chránené stromy) môžu byť kultúrne, vedecky, ekologicky, krajnotvorne alebo esteticky mimoriadne významné stromy alebo ich skupiny vrátane stromoradií vyhlásené za chránené. V dotknutom území boli za chránené vyhlásené nasledovné stromy:

- **Dolnolovčický brestovec**, vyhlásený Vyhláškou KÚŽP Trnava, 1/2006, 08. 12. 2006, brestovec západný (*Celtis occidentalis*), vek: 150 rokov, obvod kmeňa: 360 cm, výška: 18 m, ochranné pásmo: 2. stupeň ochrany, lokalizácia v intraviláne obce Dolné Lovčice, cca 2 km od úseku **1.1** trasy vedenia;
- **Sekvoja Horňany**, vyhlásená VZV KÚ v Nitre, 2/1996, 20. 11. 1996, Sekvojovec mamutí, (*Sequoiadendron giganteum (Lindl.) Buchholz*), vek: 75 rokov, obvod kmeňa: 432 cm, výška: 25 m, ochranné pásmo: 2. stupeň ochrany, lokalizácia mimo zastavaného územia obce Práznovce pri horárni v časti Horňany, cca 5 km od úseku **1.4** trasy vedenia;
- **Veľkouherská lipa**, vyhlásená VZV KÚ v Trenčíne, 2/1996, 06. 11. 1996, Lipa veľkolistá (*Tilia Plathyphyllos Scopp.*), vek: 200 rokov, obvod kmeňa: 450 cm, výška: 20 m, ochranné pásmo: 2. stupeň ochrany, lokalizácia v intraviláne obce Veľké Uherce na miestnom cintoríne, cca 1 km od úseku **1.6** trasy vedenia;
- **Jaseň pod Buchlovom**, vyhlásený VZV KÚ v Trenčíne, 2/1996, 06. 11. 1996, Jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior L.*), vek: 250 rokov, obvod kmeňa: 634 cm, výška: 30 m, ochranné pásmo: 2. stupeň ochrany, lokalizácia mimo zastavaného územia obce Čereňany, cca 8 km od úseku **1.7** trasy vedenia.

Územia sústavy NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských štátov EÚ, ktorej cieľom je zachovať prírodné dedičstvo. Táto sústava chránených území má zabezpečovať ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne

žijúcich živočíchova prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov EÚ a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

Sústavu NATURA 2000 podľa našej národnej legislatívy tvoria teda 2 typy území:

- *chránené vtáčie územia* - osobitne chránené územia – vyhlasované na základe smernice o vtákoch
- *územia európskeho významu* - osobitné územia ochrany vyhlasované na základe smernice o biotopoch, (pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórie chránených území.)

Územia európskeho významu (UEV)

V v katastrálnom území dotknutých obcí sa nachádzajú tieto *územia európskeho významu*:

- **SKUEV0074 Dubník**

Územie sa nachádza v k.ú. Dvorníky (k.ú. je v dotknutom území, úsek **1.1**) Pusté Sady a Vinohrady nad Váhom na rozlohe 171,13 ha. Toto chránené územie sa zároveň prekrýva s Národnou prírodnou rezerváciou Dubník, kde je hlavným Dôvodom ornitologická lokalita výrika malého. Zároveň je tu aj potreba chrániť ojedinelý zvyšok prirodzeného lesného spoločenstva s chránenými druhmi.

Predmetom ochrany v tomto UEV je výskyt nasledovných biotopov:

91 MO Panónsko-balkánske cerové lesy

91 IO* Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku

91 GO* Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy

- **SKUEV0133 Hôrky**

Územie európskeho významu (UEV) Hôrky sa nachádza v území medzi obcami Oponice a Klátova Nová Ves (ale v katastrálnych územiach obcí Nitrianska Streda a Solčany, úsek **1.4**), v západnej časti orografického celku Tribeč, skupine Veľký Tribeč. Sú to tri samostatné lokality – hôrky, Kovarská hôrka, Hrdovická, Solčiansky háj.

Špecifické geologické a pedologické podmienky dali priestor pre rozšírenie rôznorodých typov biotopov kyslomilných a teplomilných. Stretávajú sa tu rastliny a živočíchy typické pre nižšie pohoria Karpát s teplomilnými rastlinami a živočíchmi nížin panónskej oblasti.

Hôrky sú zalesnené dubovými lesmi, na plytkej pôde nachádzame bizardné zakrpatené kyslomilné dubiny. Kde je pôda veľmi plytká, lesy chýbajú, na takýchto miestach sa bežne vyskytujú vresoviská, teplomilné kroviny a na otvorených skalných stenách štrbinová vegetácia silikátových skalných stien.

Potreba zákonnej ochrany jedinečných prírodných hodnôt pred silnejúcim tlakom človeka viedla v júni roku 1985 k vzniku Chránenej krajinej oblasti Ponitrie, do ktorej patrí aj navrhované územie Hôrky. Územie je tiež prakticky úplne chránené vo forme jednej národnej prírodnej rezervácie (NPR Hrdovická).

V UEV sa vyskytuje 6 typov európsky významných biotopov, ktoré je potrebné chrániť (**4030**-Suché vresoviská v nížinách a pahorkatinách, **8150**-Nespevnené silikátové skalné sutiny kolinného stupňa, **8220**-Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, **9180***-Lipovo-javorové sutinové lesy, **91G0***-Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy, **91I0***-Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku).

- **SKUEV0273 Vtáčnik**

Územie európskeho významu (ÚEV) Vtáčnik sa nachádza v rovnomennom pohorí Vtáčnik, ktoré je súčasťou Slovenského stredohoria, niekedy nazývaného aj stredoslovenské vulkanity. Pohorie vzniklo treťohornou sopečnou činnosťou. Geologickú stavbu pohoria preto tvoria zväčša bazaltické, amfibolické a pyroxenické andezity.

Pre pohorie Vtáčnik sú typické strmé skalné steny s balvanitými sutinami na ich úpäti. Menej extrémne polohy, kde sa na sopečných horninách vytvorili pôdy kambizeme a andozeme, v najvyšších polohách typicky kyslé, sú pokryté lesnými porastami. V nižších polohách sú to dubiny, plošne najrozsiahlejšie sú bučiny a jedľobučiny, pod vrcholom Vtáčnika sa nachádzajú pôvodné smrečiny. Veľmi zaujímavé sú na vrchole Vtáčnika porasty zakrpatených bukov odolávajúce extrémom počasia. V ťažko prístupných miestach sa zachovali pôvodné, hospodárením málo ovplyvnené prírodné lesy, ktoré sú domovom našich najväčších šeliem – medveďa a rysa. Skalnaté bralá obývajú dravé vtáky, predovšetkým sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*).

Iba okrajové časti pohoria človek v priebehu času odlesnil a zmenil na lúky a pastviny. Osídlenie prispôbil hospodáreniu na nich, je rozptýlené a tvorí tzv. štále. Tento charakteristický spôsob osídlenia je doposiaľ zachovaný v juhozápadnej časti územia.

V ÚEV Vtáčnik sa vyskytuje 9 typov európsky významných biotopov (**91E0***Lužné vřbovo-topoľové a jelšové lesy, 5130-Porasty borievky obyčajnej, **6410**-Bezkolencové lúky, **6430**-Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa, **6510**-Nížinné a podhorské kosné lúky, 8150-Nespevnené silikátové skalné sutiny kolinného stupňa, 8220-Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, **9110**-Kyslomilné bukové lesy, 9130-Bukové a jedľové kvetnaté lesy, **9140**-Javorovo-bukové horské lesy, **9180***-Lipovo-javorové sutinové lesy, 91G0*-Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy, **9110***-Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku. Rastie tu rastlinný druh európskeho významu dvojhrot zelený (*Dicranum viride*). a vyskytuje sa 11 živočíšnych druhov európskeho významu.

ÚEV Vtáčnik zasahuje do 12 katastrálnych území, pričom v rámci dotknutých obcí sú to katastre obcí Čereňany a Bystričany (úsek **1.7**).

Ani cez jedno územie európskeho významu priamo trasa vedenia ani jej ochranné pásmo **neprechádza**.

Chránené vtáacie územia (CHVU)

- **SKCHVU031 Tribeč**

Vyhlásené Vyhláškou MŽP SR č. 17/08 Z.z. o 7.1.2008.

Územie sa nachádza v okresoch Nitra, Topoľčany, Partizánske a Zlaté Moravce na ploche 23 802 ha. Jedná sa prevažne o zalesnené územie na vápencoch a dolomitoch, z ktorých miestami vystupujú kremencové hôrky. V centrálnej časti prevládajú bukové porasty, v nižších polohách dominujú dubové porasty. Úpätie pohoria tvoria agrocenózy zastúpené poliami, lúkami v menšej miere sadmi a vinicami.

Dôvodom ochrany CHVÚ Tribeč je predovšetkým ochrana orla kráľovského, jeho hniezdisk a lovišť, ďalej zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov d'atľa prostredného, hrdličky poľnej, krutihlava hnedého, lelka lesného, muchára sivého, muchárika bieločrkého, penice jarabej, prepelice poľnej, včelára lesného, výra skalného, žltouchvosta lesného a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania. Vyhláška navrhovaného Chráneného vtáacieho územia Tribeč špecifikuje zákazové činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet ochrany chráneného vtáacieho územia.

Vlastná trasa navrhovaného vedenia 2x400 kV uvedeným CHVÚ **prechádza** v úseku **1.4** a čiastočne aj v úseku **1.5**, konkrétne katastrálnymi územiami Nitrianska Streda, Topoľčany, Solčany, Práznovce, Baštín, Veľké Bošany a Klátova Nová Ves.

Tab.č.14: Priemet chránených území v katastrálnych územiach dotknutých obcí.

Okres	Katastrálne územie	Úsek	MCHÚ	CHKO	ÚEV	CHVÚ
Trnava	Križovany nad Dudváhom	1.1				
	Zavar					
	Dolné Lovčice					
Hlohovec	Siladice	1.1, 1.2				
	Dolné Zelenice	1.2	NPR Dubník		0074 Dubník	
	Dvorníky					
	Posádka (obec Dvorníky)					
	Sasinkovo					
	Kľačany					
Dolné Trhovište						
Nitra	Rišňovce	1.3				
	Lukáčovce					
	Nové Sady					
	Kapince					
Topoľčany	Biskupová	1.3				
	Malé Ripňany					
	Čermany		PP Čermiansky močiar			
	Horné Obdokovce					
	Ludanice					
	Mýtna Nová Ves (obec Ludanice)	1.3, 1.4				
	Chrabrany	1.4				
	Dvorany nad Nitrou					
	Nitrianska Streda		NPR Hrdovická		0133 Hôrky	031 Tribeč
	Nemčice					
	Topoľčany					031 Tribeč*
	Solčany		PR Solčiansky háj		0133 Hôrky	031 Tribeč*
Práznovce					031 Tribeč*	
Partizánske	Baštín (obec Bošany)	1.5				031 Tribeč*
	Veľké Bošany (obec Bošany)					031 Tribeč*
	Klátova Nová Ves					031 Tribeč*
	Nedanovce					
	Turčianky					
	Krásno					
	Brodzany	1.6	CHA Brodziansky park	CHKO Ponitrie*		
	Partizánske					
	Malé Uherce					
	Veľké Uherce		PR Dobrotínske skaly			
Pažiť						
Prievidza	Oslany	1.6, 1.7	PR Buchlov			
	Čereňany	1.7	PR Buchlov		0273 Vtáčnik	
	Bystričany				0273 Vtáčnik	

* označenými CHÚ priamo prechádza koridor vedenia

III.2.4. STABILITA KRAJINY

Stupeň ekologickej stability územia vyjadruje plošný pomer medzi prirodzenými, poloprirodzenými až antropogénnymi prvkami v dotknutom území. Koeficient ekologickej stability odráža vzájomný pomer negatívnych a pozitívnych krajinných prvkov v území.

Iné hodnotenie ekologickej stability katastrálnych území vychádza zo stupňa prirodzenosti určeného na základe krajinoekologickej významnosti a plošnej výmery jednotlivých prvkov SKŠ, čoho vyjadrením je koeficient ekologickej stability KES (min.=0, max.=5, čím je väčšia hodnota, tým je územie ekologicky stabilnejšie).

Ekologická kvalita priestorovej štruktúry dotknutého územia je všeobecne nepriaznivá, okrem priestoru lesného komplexu v okrajovej časti Tribeča v úseku **1.6**. Takmer celá trasa vedenia prechádza územím, ktoré je hodnotené ako priestor ekologicky nestabilný s nízkou ekologickou kvalitou. Toto hodnotenie zodpovedá intenzívnemu poľnohospodárskemu využívaniu krajiny. Trasa vedenia prebieha v otvorenej intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajine s minimálnym podielom voľnej a prirodzenej krajiny bez alebo len s minimom mimolesnej drevitej vegetácie v priestore. Koeficient ekologickej stability územia je veľmi nízky a prostredie pre udržanie a zachovanie súčasného charakteru si vyžaduje neustály prísun energie z vonku.

Územím so strednou ekologickou stabilitou trasa vedenia podľa hodnotenia prechádza len v krátkej ani nie kilometrovej časti úseku **1.1** kedy trasa križuje tok Váhu a Dudváhu s vytvorenou nivou a aspoň čiastočne zachovanými porastami lužných lesov alebo lesnými porastami im podobnými.

Vysoké zastúpenie ekostabilizačných krajino tvorných prvkov (lesy) a nízky podiel destabilizujúcich prvkov (zastavané plochy, orná pôda) v tejto časti dotknutého územia (úsek **1.6**) sa odráža aj v celkovom hodnotení stupňa stability dotknutého územia, keďže ide o jediný úsek trasy kde sa vyskytujú priestory hodnotené ako ekologicky stabilné (predovšetkým lesné porasty, ale aj trávobylinné plochy. Významným faktorom je plošný rozsah stabilných štruktúr a mozaikovitité striedanie sekundárnych a primárnych prvkov v dotknutom priestore.

Uvedený úsek **1.6** teda reprezentuje krajinu s najvyšším stupňom ekologickej stability, rovnako koeficient kvality životného prostredia ako aj potenciál revitalizácie je vyšší. Spôsobuje to zvlnený až mierne členitý charakter krajinných prvkov ako aj vyšší podiel mimolesnej drevitej zelene a najmä prítomnosť súvislejších lesných celkov. Trasa vedenia je tu situovaná prevažne v lese, resp. na jeho okraji.

V rámci ekosystémov, medzi relatívne stabilizované ekosystémy so zvýšenou biodiverzitou rastlinných a živočíšnych spoločenstiev možno pokladať lesné ekosystémy v centrálnej severovýchodnej časti dotknutého územia v línii Nedanovce – Veľké Uherce ako aj línie zachovalých brehových porastov - pôvodných lužných lesov v alúviách Váhu a Dudváhu, čiastočne aj Nitry a jej prítokov. Ekologicky stredne stabilné sú plochy pasienkov. Najnižšiu ekologickú stabilitu má väčšina dotknutého územia s výskytom agrocénóz.

Prvky ÚSES

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) predstavuje celopriestorovú štruktúru navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základnými štruktúrnymi elementmi ÚSES sú biocentrá, biokoridory, interakčné prvky a genofondovo významné lokality. Biocentrá predstavujú ekosystémy, alebo skupiny ekosystémov, ktoré vytvárajú trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj

ich spoločenstiev. Biokoridory predstavujú priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktoré spájajú biocentrá a umožňujú migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktoré priestorovo nadväzujú interakčné prvky.

Základom pre spracovanie problematiky územného systému ekologickej stability územia sú dokumentácie ochrany prírody – Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability, V nasledujúcich tabuľkách je spracovaný prehľad prvkov kostry územného systému ekologickej stability v Nitrianskom kraji – biocentrá, biokoridory nadregionálneho významu v zmysle G-NÚSES-u SR (1992), platnej ÚPN VÚC NR (1998), ÚPN VUC Trnavského kraja (1998) a R-ÚSES-ov jednotlivých okresov.

Okres Trnava

Nadregionálna úroveň: NBc Čachtické Karpaty, NBk rieky Váh, NBk Hrebeňový systém Malých Karpát

Regionálna úroveň: RBc Buková, RBc Záruby, RBc Klokoč RBc Čierna Skala, RBc Dolina Hlboče, RBc Slopy-Dobrá voda, RBc Orešany, RBc VN Boleráz, RBc Suchá nad Parnou, RBc Suchovský háj, RBc Trnavské rybníky, RBc Horná Krupá-Horný háj, RBc Podháj, RBc Brestovianske háje, RBc Voderady, RBc Vlčkovský háj, RBc Križoviansky háj, RBc Šúrovce, RBk rieka Trnávka, RBk Gidra, RBk Parná, RBk Blava, RBk Dudváh, RBk Krupiansky potok, RBk Derňa, RBk Podmalokarpatský, RBk Ronava

Okres Hlohovec

Nadregionálna úroveň: NBc Dubník

Regionálna úroveň: RBc Vinohradské stráne, RBc Dedova jama, RBc Háje-Mlynské, RBc Bažantnica, RBc Sedliská, RBc Štrkoviská v alúviu Váhu, RBc Veľká hora Fáneš, RBk biokoridory rieky Váh, RBk Dudváh

Okres Nitra

Nadregionálna úroveň: NBc Zobor, NBk rieka Nitra, NBk Považského Inovca na Nitriansku pahorkatinu a Strážovské vrchy

Regionálna úroveň: RBc Hunták-Dobrotka, RBc Malý, Veľký Tríbeč, RBc Čifáre, RBc Lapáš, RBc Cabaj-Čápor, RBc Bažantnica, RBc Szíky, RBc Poľný Kesov, RBc Dobrotka, RBk biokoridory povodia rieky Žitavy, RBk Nitra-Dobrotka-Hunták

Okres Topoľčany

Nadregionálna úroveň: NBc Hrdovická, NBc Nitrické vrchy, NBk Rieka Nitra s vetvením na biokoridor Žitavy so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier, NBk Biokoridor Tríbeča s južnými výbežkami na Nitriansku a Žitavskú pahorkatinu až po Chrbát so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier

Regionálna úroveň: RBc širšia oblasť centrálnej časti Tríbeča, RBc severná časť Tríbeča, oblasť Malej a Veľkej Suche, Dobrotína, RBc oblasť Veľkého Inovca, Bátorovej, Panskej Javoriny, RBc oblasť Nízkeho Inovca, Holé Brémy, Topoľčiansky hradný vrch, RBc oblasť Nízkeho Inovca, najjužnejšie výbežky, RBc oblasť Podunaj. pahorkatiny, niva rieky Nitry a Bebravy

Okres Partizánske

Nadregionálna úroveň: NBk rieka Nitra, NBk Považského Inovca s prepojením na Nitriansku pahorkatinu

Regionálna úroveň: okrese Partizánske boli prvky ÚSES taktiež prevzaté z R - ÚSES okresu Topoľčany. V území okresu nie je vymedzené žiadne nadregionálne biocentrum, vymedzené je 61 regionálnych biocentier a 2 regionálne biokoridory. Aj pre tento R - ÚSES platí, že viaceré biocentra nezodpovedajú požiadavkám regionálnych biocentier

Okres Prievidza

Nadregionálna úroveň: NBc Nitrianske vrchy-Plevňa + I.-Košutova skala-Rokoš, NBc Vyšehrad, NBc Vtáčnik NBk rieka Nitra, NBk Považského Inovca na Nitriansku pahorkatinu a Strážovské vrchy

Regionálna úroveň: RBc Temešská skala, RBc Havraní vrch a Fačkovské sedlo, RBc Bojnice-Predné Štefankovo, RBc Bystričiansky potok, RBc Bralova skala – Jazvečia skala, RBk biokoridory povodia rieky Žitavy, RBk Nitra-Dobrotka-Hunták

Parametre lokálnych biokoridorov v poľnohospodársky využívanej krajine môžu miestami dosiahnuť aj spevnené poľné cesty s obojstrannou líniovou výsadbou vysokých drevín a krovín, ktorých koruny sa prekrývajú. Obdobné konštatovanie platí aj o menších potokoch, ktoré majú vyvinutý, resp. zachovaný brehový porast.

III.3. OBYVATEĽSTVO, JEHO AKTIVITY, INFRAŠTRUKTÚRA, KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

III.3.1. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBYVATEĽSTVE

Dotknuté územie zasahuje do územia troch samosprávnych krajov:

- Trnavského kraja,
- Nitrianskeho kraja,
- Trenčianskeho kraja;

do šiestich okresov:

- Trnava,
- Hlohovec,
- Nitra,
- Topoľčany,
- Partizánske,
- Prievidza.

Dotknuté obyvateľstvo býva v 38 sídelných útvaroch - z toho sú 2 mestá (Partizánske a Topoľčany), a 36 obcí.

Vzhľadom na väčší rozsah a líniový tvar dotknutého územia má obyvateľstvo priamu väzbu a vzťah k viacerým regiónom a až trom samosprávnym krajom. Jadrový priestor osídlenia dotknutého územia vytvárajú najbližšie okresné mestá (Trnava, Hlohovec, Nitra, Topoľčany, Partizánske). Dotknuté obce majú priamu väzbu na tieto okresné mestá.

Okres Trnava sa zaraďuje medzi husto osídlené okresy Slovenska. Rozloha okresu je 741 km². Počet obyvateľov tohto okresu je 126 333. Hustota zaľudnenia 170 obyvateľov na 1 km².

V okrese je 45 obcí. Najväčším mestom okresu je Trnava, ktorá ma 6 mestských častí. Zo 44 vidieckych obcí je najľudnatejší Cífer, najmenej obyvateľov má Borová. Okresným mestom je Trnava je 7. najväčším mestom Slovenska. Trnava je riadiace administratívne centrum a je sídlom rímskokatolíckeho arcibiskupského úradu. Okres Trnava patrí medzi najpriemyselnejšie okresy Slovenska. Celoslovenský význam má Jadrová elektrárň Jaslovské Bohunice a chemický priemysel zastupuje Chemolak Smolenice.

V okrese **Hlohovec** k 31.12.2004 žilo 45 282 obyvateľov z toho 22 212 mužov a 23 009 žien. Okres Hlohovec poníma 24 obcí, z toho dve (Hlohovec a Leopoldov) majú štatút mesta. V mestách v roku 2004 žilo 27 243 obyvateľov a na vidieku 18 039 obyvateľov. Hustota zaľudnenia (169,3 obyvateľov na 1km²) je tu však veľmi veľká, viac ako 1,5krát prevyšuje celoslovenský priemer. Okres Hlohovec má druhú najväčšiu hustotu zaľudnenia (po okrese Trnava) a stupeň urbanizácie (po okrese Skalica). Obyvateľstvo je v okrese rozmiestnené rovnomerne. Sídlia v okrese sú lokalizované pozdĺž hlavných ciest a železničných tratí, ktoré sú cez okres husto poprepletané.

Sídelnú štruktúru v minulom storočí začalo výrazne ovplyvňovať budovanie železníc, ktoré definitívne potvrdilo os Bratislava – Trnava – Piešťany – Trenčín, ako hlavnú nielen dopravnú, ale aj urbanistickú os, čím sa stlmil rozvoj tých sídiel, ktoré ležali mimo dosah tejto trasy. Hlohovec má intenzívne väzby najmä na krajské mesto Trnavu s okolím, na sídelný väzsky pás, na sever po Piešťany a na juhu po Sereď a mimo kraj už tradičný vzťah obce smerom na Nitru (Rišňovce). Menej výrazný je vzťah smerom na Topoľčany.

Okres Nitra je najľudnatejším okresom na Slovensku (163.540 obyvateľov podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2001 – ďalej Sčítanie 2001) a patrí aj k okresom s najvyššou hustotou obyvateľov (188 obyv.km⁻², pričom priemer celej SR je 111 obyv.km⁻²). Na celkovú mieru ekonomickej aktivity obyvateľstva posudzovaného regiónu vplýva predovšetkým veková skladba obyvateľstva, ale aj potenciál pracovných príležitostí najmä v meste Nitra, ktorý v podstatnej miere určuje migráciu obyvateľov.

K 31.11.2001 bolo v okrese Nitra 76.668 ekonomicky aktívnych obyvateľov, 13.653 evidovaných nezamestnaných, z toho 6.398 žien. Miera ekonomickej aktivity podľa výsledkov sčítania r. 2001 bola v okrese 50,2 % (z toho 47,8 % žien). Miera nezamestnanosti činila 17,81 %, kým koncom r. 1997 to bolo 10,7 %.

V úrovni ekonomickej aktivity sa výrazne prejavuje väzba na hospodársku základňu mesta Nitra. Deficit pracovných príležitostí v mieste bydliska a ponuka pracovných príležitostí v meste vyvoláva vysokú dochádzku za prácou, predovšetkým z vidieckych obcí. Pre obyvateľstvo mesta a okresu Nitra je od 90. rokov minulého storočia charakteristický prirodzený úbytok obyvateľstva.

Národnostné zloženie obyvateľstva okresu (rok 2001): Slováci 95,4%, Maďari 1,7%, Česi 0,9%, Rómovia 0,4%. Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania (rok 2001): Rímskokatolícke 74,2 %, bez vyznania 17,2 %, Evanjelické 2,8 %, nezistené 4,2 %.

Dnešný **okres Topoľčany** má 53 obcí a 1 mesto, okresné mesto Topoľčany. Počtom obyvateľov sa zaraďuje medzi stredne veľké okresy. Má len o necelých 6500 obyvateľov viac, ako je priemerný počet obyvateľov pripadajúci na okres na Slovensku. Hustota zaľudnenia je o niečo väčšia ako celoslovenský priemer. Okres je osídlený rovnomerne, v okresnom meste žije 39 % obyvateľov okresu. Hranicu 2000 obyvateľov prekračujú 3 obce (Prašice, Solčany, Veľké Ripňany). Najviac obcí okresu (20) má 200 - 499 obyvateľov, 18 obcí má 500 - 999 obyvateľov a viac ako 1000 obyvateľov má 12 obcí. Najviac obyvateľov má obec Solčany, najmenej obec Biskupová (199). Vývoj počtu obyvateľov sa vyznačoval za posledných 150 rokov pomerne veľkou dynamikou. V r. 1869 mal okres 26805 obyvateľov, v r. 1921 mal 43235, v r. 1950 to bolo 50211 v r. 1991 už 74136 a v r. 1995 mal 74246. Zmenené spoločenské pomery po roku 1989 sa v tejto oblasti prejavili poklesom prírastku obyvateľov. V predproduktívnom veku je 24,2 % obyvateľov okresu, v produktívnom 57,2 % a v poproduktívnom 18,6 %. Vysoko prevažuje slovenská národnosť. Okres Topoľčany má 4. najvyšší podiel obyvateľov slovenskej národnosti na Slovensku, 98,8 %. K českej národnosti sa hlási 0,7 %, k maďarskej 0,2 %, k rómskej 0,1 % a k ostatným 0,2 %. Z hľadiska náboženského vyznania prevažuje rím. kat., ku ktorému sa hlási viac ako 80 % obyvateľov okresu. K evanjelickej cirkvi a. v. sa hlási asi 5 % obyvateľov, z ostatných cirkví sa 0,1 % hlási ku grékokatolíkom a k pravoslávnej a evanjelickej reformovanej cirkvi sa hlási 1 %. Základné vzdelanie má asi 40 % obyvateľov, učňovské bez maturity takmer 30 %, odborné 2 %, učňovské s maturitou 1,7 %, stredoškolské s maturitou 20,5 % a vysokoškolské 6,9 % obyvateľov okresu. V priemysle pracuje asi 43 %, v poľnohospodárstve 13,7 %, v stavebníctve 9,1 %, v doprave a spojoch 4,3 %, v obchode 9,8 % a v sociálnej oblasti 11 %.

Okres Partizánske sa počtom obyvateľov radí medzi menšie okresy Slovenska, hustota zaľudnenia je však takmer 1,5-krát vyššia, ako je celoslovenský priemer. Husto osídlená je hlavne severozápadná polovica. Územie Podunajskej pahorkatiny a pohoria Tribeč na juhovýchode sú osídlené riedko. V okresnom meste žije 52,8 % obyv. okresu. Počet obyv. sa za posledných 150 rokov zväčšoval najviac v rokoch 1950 - 27323 a 1991 - 48156 obyv. Okresné mesto Partizánske má v súčasnosti asi 25000 obyv. 8 obcí má viac ako 1000 obyv., do 500-999 obyv. má 8 obcí, 200-499 4 obce, 0-199 obyv. majú 2 obce. Viac ako 2000 obyv.

majú 3 obce: Bošany, Chynorany a Veľké Uherce. Najviac obyv. majú Bošany, najmenej Livina.

Okres Prievidza je štvrtým najväčším okresom Slovenska. Hustota obyvateľstva je 147 obyvateľov na 1 km². V okrese žije 25,1 % obyvateľov v predproduktívnom veku, 59,2 % v produktívnom a 15,7 % v poproduktívnom. Podľa národnostného zloženia žije v okrese 97,6 % Slovákov, 0,8 % Čechov a Moravanov, 0,5 % Maďarov, 0,3 % Rómov a 0,8 % príslušníkov iných národností. Čo do vzdelania je v okrese 27,3 % obyvateľov so základným vzdelaním, 22 % s učňovským, 2,6 % so stredným odborným, 2,4 % so stredným všeobecným s maturitou, 15,5 % so stredným odborným s maturitou a 4,6 % s vysokoškolským. Okres tvoria 4 mestá (Prievidza, Bojnice, Handlová a Nováky) a 48 obcí.

Tab.č.15: Základné údaje o obyvateľstve dotknutého územia.

Sídlo - obec	Trvalo bývajúce obyvateľstvo (TBO)			Ekonomicky aktívne obyvateľstvo (EA)			
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	podiel EA z TBO
Križovany nad Dudváhom	1747	856	891	812	450	362	46,50
Zavar	1727	920	807	785	419	366	45,50
Dolné Lovčice	708	343	365	355	183	172	50,10
Siladice	627	305	322	314	178	136	50,10
Dolné Zelenice	554	268	286	265	141	124	47,80
Dvorníky	1973	957	1016	969	528	441	49,10
Sasinkovo	882	439	443	423	238	185	48,00
Kľačany	977	491	486	492	271	221	50,40
Dolné Trhovište	623	292	331	301	183	118	48,30
Rišňovce	1912	918	994	971	532	439	50,80
Lukáčovce	1021	488	533	471	274	197	46,10
Nové Sady	1320	692	628	617	335	282	46,70
Kapince	184	92	92	90	52	38	48,90
Biskupová	237	121	116	112	66	46	47,30
Malé Ripňany	510	237	275	238	124	114	46,70
Čermany	394	182	212	171	89	82	43,40
Horné Obdokovce	1656	915	714	708	392	316	42,80
Ludanice	1874	937	937	910	486	424	48,60
Chrabrany	773	366	407	379	196	183	49,00
Dvorany nad Nitrou	732	375	357	393	213	180	53,70
Nitrianska Streda	752	358	394	376	202	174	50,00
Nemčice	900	438	462	433	237	196	48,10
Topoľčany	28968	13974	14994	15904	8070	7834	54,90
Solčany	2489	1226	1263	1257	676	581	50,50
Práznovce	957	462	495	476	246	230	49,70
Bošany	4308	2119	2189	2330	1219	1111	54,10

Klátova Nová Ves	1581	799	782	819	450	369	51,80
Nedanovce	606	293	313	292	158	134	48,20
Turčianky	152	82	70	74	44	30	48,70
Krásno	530	254	276	257	135	122	48,50
Brodzany	797	412	797	384	203	181	48,20
Partizánske	24907	12057	12850	13844	6991	6853	55,60
Malé Uherce	702	343	359	383	202	181	54,60
Veľké Uherce	1964	960	1004	995	450	545	50,70
Pažiť	393	181	212	185	98	87	47,10
Oslany	2154	1082	1072	1102	584	518	51,20
Čereňany	1702	838	864	817	443	374	48,00
Bystričany	1808	879	929	862	454	408	47,70

Zdroj: ŠÚ SR, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Tab.č.16: Základné údaje o domovom a bytovom fonde v dotknutých sídlach.

Sídlo - obec	domy spolu	trvale obývané domy		byty spolu	trvale obývané byty	
		spolu	z toho rodinné		spolu	z toho v rodinných domoch
Križovany nad Dudváhom	525	469	460	558	501	469
Zavar	482	436	425	512	466	433
Dolné Lovčice	209	192	191	214	195	189
Siladice	231	182	179	241	192	180
Dolné Zelenice	174	160	159	180	166	162
Dvorníky	627	521	512	659	550	515
Sasinkovo	308	240	238	318	250	238
Kľačany	293	266	263	300	273	264
Dolné Trhovište	202	163	161	212	173	161
Rišňovce	596	520	512	627	548	517
Lukáčovce	385	319	313	402	336	316
Nové Sady	473	389	378	501	413	380
Kapince	90	63	62	94	67	63
Biskupová	89	74	72	89	74	72
Malé Ripňany	171	136	133	185	150	135
Čermany	168	119	116	174	123	117
Horné Obdokovce	471	294	383	851	437	188
Ludanice	579	489	483	633	540	491
Chrabrany	263	221	220	272	227	226
Dvorany nad Nitrou	227	200	200	227	200	200
Nitrianska Streda	269	221	217	294	246	224
Nemčice	320	270	267	331	277	265
Topoľčany	2378	2177	1626	10112	9565	1652

Solčany	764	671	662	803	708	677
Práznovce	289	260	258	295	265	259
Bošany	849	721	654	1498	1342	661
Klátova Nová Ves	603	461	448	658	505	460
Nedanovce	221	172	170	243	193	183
Turčianky	59	43	43	61	44	44
Krásno	170	146	144	181	157	152
Brodzany	291	230	227	301	236	227
Partizánske	2780	2519	2008	8743	8188	2013
Malé Uherce	242	210	210	252	220	220
Veľké Uherce	675	518	503	755	581	510
Pažiť	126	112	112	134	118	118
Oslany	776	589	579	812	620	578
Čereňany	615	508	506	638	526	521
Bystričany	622	496	488	678	549	505

Zdroj: ŠÚ SR, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

III.3.2. SÍDLA A ICH KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY

Okres Trnava:

Obec Križovany nad Dudváhom

Obec Križovany nad Dudváhom leží necelých 7 km juhovýchodne od krajského mesta Trnava, v blízkosti rieky Dudváh, 5 km vzdušnou čiarou západne od rieky Váh. Rovinatý kraj s kvalitnou ornou pôdou, ktorej plody prinášali obživu, predurčil odpradáva túto lokalitu pre založenie obydľia človeka.

Obec je významnou archeologickou lokalitou. Z archeologických nálezov možno usudzovať, že osídlenie priestoru, na ktorom obec leží, je dokladovateľné od paleolitu, železovskej a lengyelskej kultúry, eneolitu, doby bronzovej, halštatskej, laténskej až po dobu rímsku a veľkomoravskú. Ľudí z týchto najstarších dôb poznáme iba podľa ich tvorby. Zostali po nich úlomky hlinených nádob, kamenné nástroje, bronzové ozdoby, zbrane, ale i železné predmety a pozostatky týchto ľudí v podobe kostier.

Od stredoveku po súčasnosť obec viackrát zmenila svojich zemepánov. Od roku 1439 patrila rodine Rozgonyiovcov, ktorej ju daroval kráľ Albert. V roku 1553 sa stal majiteľom obce Ondrej Báthori, po ňom v roku 1647 patrila obec rodine Esterházyovcov, neskôr panstvu Červený kameň, ďalej panstvu Šintava a po roku 1817 panstvu Čeklís.

Na vznik a pomenovanie obce je viac názorov. Obec bola v minulosti pravdepodobne strediskom nielen strážneho, teda strategického, prípadne hospodárskeho, ale i náboženského života. V kritických časoch pri nájazdoch Tatárov tu mohla byť usadená i cirkevná správa, o čom by svedčila i starobylá románska rotunda.

Najstaršou staviteľskou pamiatkou v obci je románska rotunda, o ktorej sa donedávna udávalo, že pochádza z roku 1246. Vo vnútri objektu sa podarilo zistiť tvar románskych sídel, nepohyblivých sedadiel vo výklenku rotundy. Zvonka v exteriéri pod strechou apsidy a lode rotundy je odkrytý dekoratívny románsky tehlový vlys. Apsida je osvetlená dvoma románskymi oknami. Je orientovaná na východ, loď rotundy je s ňou spojená vysokým, polkruhovo ukončeným víťazným oblúkom. Súčasťou okolia rotundy a starého kostola bol cintorín.

V blízkosti obce viedla jedna zo strategických ciest v strednej Európe, zvaná Via Bohemica alebo Česká cesta. Viedla týmto krajom už odpradáva. V období Veľkej Moravy spájala juhomoravskú kmeňovú oblasť s Nitrou.

Obyvatelia obce si svoje domy stavali z hlíny a z hlinených tehál a pokrývali ich slamou ešte v polovici 19. storočia. Tieto stavby ohrozovali často požiare. Obyvatelia obce sa prevažne živili poľnohospodárstvom. Ženy sa mimo poľnohospodárskych prác zaoberali vyšíváním, ktoré preslávilo obec cestou vyšivkárskych škôl.

Cez obec, vďaka svojej polohe medzi mestami Trnava a Sereď, bola pri rozširovaní železnice z Bratislavy do Budapešti, vtedy hlavného mesta Rakúska-Uhorskej monarchie, vybudovaná prvá železnica v roku 1846, vtedy na konský záprah.

Obec Zavar

Leží na východnom okraji Trnavskej pahorkatiny. Východná časť chotára je na spojenej nive Blavy a Dudváhu. Bohaté archeologické nálezy sú dôkazom osídlenia obce v neolite (sídliisko volútovej kultúry), v eneolite (sídliisko s kanelovanou keramikou) a osídlenia maďarovskej kultúry zo staršej doby bronzovej. Kontinuita osídlenia pokračovala aj neskôr, o čom svedčí sídliisko z doby halštatskej, laténskej, rímskej a veľkomoravskej. Prvá písomná zmienka o obci Zavar pochádza z roku 1255 (de Zovvor). V listine palatína a bratislavského župana Rolandusa a nitrianskeho biskupa Vincenta sa píše o zemi Čandal a je v nej uvedené meno Dionýza de Zovvori. Bolo to v období vlády uhorského kráľa Bela IV., ktorý v roku 1238 udelil Trnave výsady slobodného kráľovského mesta.

Názov Zavar bol pravdepodobne odvodený podľa mena prvého majiteľa osady (Dionýza de Zoovori), ktorá sa v 13. storočí rozprestierala na území dnešnej obce. Po rôznych obmenách sa ustálil v podobe, ktorá pretrvala až do súčasnosti.

Obec patrila tunajším zemanom Zavariovcom, neskôr viacerým zemianskym rodom. Architektonickou pamiatkou obce je pôvodne klasicistický kaštieľ zo zač. 19. stor., ktorý bol v r. 1894 prestavaný. Na mieste staršieho kostola bol v r. 1907 - 08 postavený neogotický kostol Narodenia Panny Márie. Významným zavarským rodákom bol J. K. Viktorin, národný dejateľ a spoluzakladateľ Matice slovenskej, 1. 4. 1907 sa v obci narodil Gejza Dusík, národný umelec, tvorca a zakladateľ slovenskej operety. V Zavare sa narodil mons. Michal Pavlík (23. 8. 1892 - 27. 5. 1980), katolícky kňaz, dekan, ktorý 50 rokov spravoval zavarskú farnosť. Bol národovcom, stal sa vynikajúcim liečiteľom s pôsobnosťou až za hranice vtedajšieho Československa.

V leží v katastri Zavara súčasnosti z dvoch tretín fabrika firmy PSA Peugeot Citroën. Vďaka nej sa Zavar rozšíril.

Dolné Lovčice

Obec leží na východnom okraji Trnavskej pahorkatiny. Stred obce leží 135 m nad morom. Východná časť chotára je rovina na nive Blavy a Dudváhu, západná časť s mocnými uloženinami spráše sa rozprestiera na svahu Trnavskej pahorkatiny.

V Dolných Lovčiciach sa našli pozostatky z rímsko-barbarského sídliiska a žiarové pohrebisko.

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1292, keď ju Michal, syn komesa Bacha daroval Nitrianskej kapitule. Patrila viacerým zemepánskym rodinám. V roku 1828 mala 92 domov a 667 obyvateľov.

Zachovala sa pečať s nápisom SIGILLUM PAGI INFERI LOVSCZIC z roku 1633 ako dôkaz o existencii vlastnej obecnej správy. V pečati je na modrom štíte čierne slovo a lemeš, pod ktorým je kytička so štyrmi stonkami d'ateliny ako dôkaz poľnohospodárskeho charakteru obce. Terajší názov Dolné Lovčice sa datuje od roku 1920.

Okres Hlohovec:**Obec Siladice**

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1113. Vtedy sme sa už volali Saladize a patrili sme zoborskému opátstvu. V rokoch 1490 - 1500 patrili Siladice rodine Sziládiovcov. Potom nás v roku 1663 spustošili Turci. Od roku 1641 patrili Siladice Eszterháziomcom a siladičania chodili robiť na ich majetky do Galanty až do zrušenia poddanstva do roku 1848. Najviac ľudí žilo v Siladiciach v roku 1921 a to 909. V roku 1886 bola veľká voda na Váhu a bola vytopená celá obec, preto sa v roku 1900 začal stavať násyp popri Váhu. Obec bola elektrifikovaná už v roku 1917 od tohto času sa zmodernizovalo a rozšírilo aj verejné osvetlenie, miestny rozhlas, bol napr. v našej obci už v roku 1950. V kronike nachádzame aj záznam, že železničná trať sa začala stavať okolo Siladíc niekedy v roku 1873. V roku 1952 sa v obci založilo poľnohospodárske družstvo. Obyvatelia si začali stavať nové domy, v rokoch 1950 - 1970 vznikli dve nové ulice, mnohí si zmodernizovali rodičovské. Zo Siladíc pochádzal básnik Ján Šimonovič aj maliar Imrich Polakovič.

Siladice sú známe aj povestnou siladickou keramikou. História výroby keramiky siaha do počiatkov osídlenia Siladíc Slovanmi. Dnešná typická siladická keramika má svoje korene v Modre a v habánskej keramike. V 50. rokoch prišli do Siladíc z Modry majstri František Polakovič a Ján Sklenár. Najskôr vyrábali po domácky neskôr sa stala siladická dielňa manufaktúrou.

Obec Dolné Zelenice

Obec Dolné Zelenice sa prvýkrát spomína v roku 1244 pod názvom Zela. Dňa 14.novembra 1720 sa obec stala majetkom hlohovského pána Juraja Erdodyho, potom obec predali rodine Szunyoghovej. Koncom 9. storočia územie obce osídlili Maďari. V 12. storočí patrilo územie obce Dolné Zelenice (vtedy nazývané Zela) hradu Hlohovec, ktorý patrilo uhorskému kráľovi Kolmanovi.

V 13. storočí dochádza k zmene vlastníka a obec Zela sa stáva majetkom hradu Szolgagyoru, ktorý sa nachádzal na Posádke (časť obce Dvorníky). Úlohou hradu bolo strážiť a kontrolovať pohraničné oblasti, ktoré si Maďari po dobytí Slovenska začali budovať proti západným susedom. Hrad mal pre Maďarov strategicky výhodnú polohu na vyvýšenine a v blízkosti brodu cez Váh. Takými hradmi boli aj hrad v Trenčíne, v Beckove, v obci Banka, v Hlohovci, v Šintave a v Šali.

Obec bola pôvodne založená úplne pri Váhu, v okolí dnešnej kaplnky. Meno obce je údajne odvodené od blízkeho močiara na severovýchode katastra obce Dolné Zelenice, v ktorom vraj bola voda vždy zelená od drobných rastlín. Kompa pod hradom Szolgagyor slúžila na prepravu obchodníkov cez Váh, pretože tadiaľ viedla obchodná cesta. Z pôvodnej osady Zelenice vytvorili v roku 1360 dve samostatné obce – severnejšie Horné Zelenice a južnejšie Dolné Zelenice. Prvé domy Dolných Zeleníc stáli pozdĺž súčasnej hlavnej komunikácie vedúcej cez obec.

V 15. – 17. storočí bola obec niekoľkokrát úplne zničená tureckými vpádmi. 14. novembra 1720 sa obec stala majetkom hlohovského pána, Juraja Erdodyho. V tomto období nastalo aj pokatolíčtenie obyvateľstva obce, pretože Erdodyovci boli silní katolíci.

V roku 1813 bola najväčšia povodeň, ktorá do základov zničila celú obec. Až v roku 1961 bola vybudovaná ochranná hrádza. V tomto období začali obyvatelia odchádzať za prácou do zahraničia, najmä do Nemecka, Francúzska, Kanady a USA.

V roku 1947 vzniklo prvé družstvo Repa, ktoré využívalo pôdu niekoľkých roľníkov z Horných i Dolných Zeleníc. V roku 1950 49 roľníkov v Dolných Zeleniciach založili JRD, ktoré hospodáril na ploche 137 ha. Bolo to prvé JRD v okrese Hlohovec.

Obec Dvorníky

Prvá písomná zmienka o obci Dvorníky pochádza z roku 1247 pod názvom Vduornuc. Obec patrila nitrianskemu hradu, neskôr panstvu Hlohovec. V roku 1715 mala rozsiahle vinice a 43 domácností. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a pestovaním tabaku. Štátny majetok bol založený v roku 1948 a JRD v r. 1957. V okolí obce boli v minulosti rozsiahle vinice a jej obyvatelia sa zaoberali pestovaním hrozna a výrobou vína, ktorým zásobovali okolité panstvá.

Prvá písomná zmienka o miestnej časti Posádka, ktorá už je súčasťou obce Dvorníky je z roku 1217. Nachádzala sa tu pevnosť Szolgagyór, ktorá chránila dôležitý brod cez Váh. K Posádke hradu prislúchali vojaci zo 70 obcí nachádzajúcich sa v 14 župách. Pevnosť zanikla v 13. storočí, podľa písomných prameňov už v roku 1294 nejestvovala. Obec pod názvom Posádka sa spomína roku 1671. Patrila viacerým zemanom, potom rodine Brunswikovcom. Posádka bola k obci Dvorníky pričlenená v roku 1971.

Z územia obce Dvorníky je známe i staromaďarské pohrebisko z 10. storočia. V miestnej časti Posádka boli vykonané archeologické výskumné práce pri odkrývaní stredovekého hradiska. Ide pravdepodobne o pozostatky hradu Szolgagyór. V katastri obce Dvorníky sa našli zvyšky protitureckého opevnenia zo 16-17. storočia.

Historickú hodnotu má aj objekt sýpky z 18. storočia so samostatnou pivnicou vybudovanou do svahu. Novodobejšou architektonickou pamiatkou je objekt školy z roku 1936 postavený podľa projektu F. Silbesteina-Silvána. Skulpturálne pamiatky reprezentuje prícestná socha sv. Vendelína – 19. storočie, súsošie sv. Trojice, kríž k korpusom – 18. storočie. V časti Posádka sa nachádza zvonica zo 70. rokov 19. storočia.

Obec Sasinkovo

Obec Sasinkovo leží v juhozápadnej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny pri hornom bočnom toku potoka Jarč. Povrch chotára s ostrovčekmi teplomilnej dúbavy s agátom tvoria ml. Treťohorné usadeniny pokryté sprašou. Má hnedozemné pôdy.

Obec sa prvýkrát spomína v r. 1256 pod názvom SAG , v roku 1808 Ssahy, 1920 Šág a od roku 1948 Sasinkovo. Pod názvom Sag ako obec kráľovských rybárov v roku 1412 patrila panstvu Hlohovec. Neskôr viacerým šľachtickým rodom ,napr. Šándorovcom, Keglevichovcom, Appelovcom a.i. V roku 1715 mala obec 20 poddaných a 17 želiarských domácností. V roku 1751 - 94 rodín, v roku 1787 – 137 domov a 670 obyvateľov, v roku 1828 77 domov a 539 obyvateľov. Zaoberali sa prevažne poľnohospodárstvom, poväčšine vinohradníctvom.

V obci sa nachádza secesný kaštieľ s neobarokovými prvkami, prestavaný začiatkom 20. storočia na staršom jadre. Priečelie deväťosové s trojosovým stredným rizalitom. Zreteľne vystupujúci trojosový rizalit na nádvornej fasáde má obdĺžnikový vstupný portál. Murované štíty bočných fasád zalamované a zdobené štukovými festónmi a vázami. V miestnostiach rovné stropy.

Obec Kľačany

Obec leží v juhozápadnej časti Nitrianskej pahorkatiny v doline potoka Andač. Stred obce leží vo výške 170 m n. m., chotár obce dosahuje výšku 159 - 251 m n. m. Z územia obce je známe pohrebisko z doby veľkomoravskej. Obec sa prvýkrát spomína v r. 1256 pod názvom Kelechent. Po prvýkrát bol názov obce Kľačany uvedený v roku 1256. Vtedajší pisár zapísal názov obce ako Kelechten a mal by sa vyslovovať ako Kelečten. Podľa viacerých autorov má tento názov svoj základ v slove klčovať - t. j. vykopávať zo zeme korene vyťatých stromov, kríkov alebo vyčistiť rúbanisko od koreňov.

Vtedy patrila obec panstvu Hlohovec, v r. 1296 ju získal magister Aba, neskôr patrila Forgáčovcom, od r. 1720 Erdődyovcom. Obyvateľstvo sa zaoberalo predovšetkým

poľnohosp. a vinohradníctvom. V obci je katolícky kostol sv. Martina biskupa z r. 1933. Staršie názvy obce boli tieto: v r. 1256 Kelechent, v r. 1297 Kelechen, v r. 1773 Kelecsény, Klatzany, v r. 1920 Kľačany.

Obec Dolné Trhovište

Obec leží v juhozápadnej časti Nitrianskej pahorkatiny, v doline Trhovištského potoka. Stred obce leží vo výške 175 m n. m., chotár obce dosahuje výšku 162 - 230 m n. m. Obec sa vyvinula v chotári obce Trhovište, ktorá sa spomína v r. 1156 pod názvami Vasar, Vascard. R. 1214 patrila Nitrianskemu hradu, potom viacerým šľachtickým rodom: Vasárdyovcom, Benköovcom, Rákocziomcom, Kosztoľányiovcom. Obyvateľstvo sa živilo hlavne poľnohosp. Cennou architektonickou pamiatkou obce je katolícky kostol sv. Juraja, pôvodne románsky, z 1. tretiny 13. stor., s úpravami zo 17. - 18. stor. V bývalej obci Jelenová je kúria z 1. polovice 19. stor., prestavaná v 20. stor.

V údolí potoka Galanovka medzi obcami Tepličky a Dolné Trhovište ležia v poli na pravom brehu potoka vo svahu pozostatky stredovekej osady z 12. – 13. storočia.

V intraviláne obce v chotárnej časti Zlatárky sa na brehu Trhovištského potoka v humnách domov nachádzajú pozostatky osady z doby laténskej a doby rímskej.

Východne od kostola Sv. Juraja v mieste židovského cintorína sa nachádzajú na povrchu zlomky stredovekých nádob a zvieracích kostí z 13. – 15. storočia. Sú dokladom stredovekej osady Vasar (resp. Vascard, alevo Wasard) ležiacej okolo kostola Sv. Juraja. Pôvodne románsky kostol postavili ešte pre tatárskym plienením v 1. tretine 13. storočia. Zásadnou barokovou prestavbou prešiel koncom 17. storočia, kedy bol predĺžený smerom na západ a doplnený o novú vežu. Na konci 18. storočia dostal objekt klasicistickú úpravu. Okolo románskeho kostola sa už v 13. storočí rozkladalo pôvodné pohrebisko stredovekých obyvateľov.

Kaštieľ v Galanovej postavili v roku 1855 v ohybe cesty v časti Galanová. Kaštieľ je prízemnou trojkriдловou stavbou, fasády má členené priebežnou rustikou. Je pravdepodobné, že na mieste dnešného kaštieľa stála už v stredoveku kúria, snáď Kyliánov dvor a trhové miesto, ktoré sa tu v roku 1404 pod označením Kyliánvasardya nachádzali.

Panský dom, nazývaný miestnymi obyvateľmi tiež kaštieľ postavili pri potoku ako súčasť majera na Hornej Podlakši. Počiatky panského domu, ktorého súčasťou boli aj ďalšie dve budovy v tvare písmena L pod cestou pri potoku a sýpka s hospodárskymi budovami, siahajú do druhej polovice 19. storočia.

Nitriansky kraj:

Okres Nitra:

Obec Rišňovce

Najstaršia písomná správa o Rišňovciach je z roku 1272. V roku 1274 sa Rišňovce (Rechen) spomínajú už ako územie dané rodu Rišňovským. V roku 1332 sa objavila prvá zmienka o Dolných Rišňovciach a v roku 1388 o Horných Rišňovciach. Šľachtický rod Rišňovských (Récsényiovcov) pôsobil v oboch Rišňovciach až do 16. storočia (vyše 250 rokov). Vpád Turkov do Uhorska po bitke pri Moháči veľmi poznačil život miestneho obyvateľstva. V roku 1576 boli vypálené Horné Rišňovce a v roku 1599 aj Dolné Rišňovce. V období tureckých nájazdov vo vtedajších Dolných Rišňovciach už existoval dodnes zachovaný renesančný kaštieľ. Kaštieľ je pre rišňovanov pamätný aj tým, že v dňoch medzi 15. a 17. dec. 1805 v ňom prenocoval generál Kutuzov. Bolo to po porážke, ktorú utrpeli spojenecké armády Rakúska a Ruska v bitke s Napoleonovou armádou pri Slavkove. Rišňovce v priebehu storočí menili nielen svojich majiteľov a zemepánov, ale aj názvy.

Pred rokom 1272 obec patrila Nitrianskemu hradu, potom rodu Rišňovských a po nich mnohým ďalším zemepánom. Rišňovce boli obcou statkárov, stredne bohatých gazdov, drobných roľníkov poľnohospodárskych robotníkov, sluhov a bezzemkov. Vznikom prvej ČSR začala aj nová etapa vývoja obce. Do roku 1925 boli Dolné a Horné Rišňovce samostatnými obcami. V roku 1925 boli obe obce zlúčené. V roku 1884 bola v tunajšej obci zriadená pošta. V roku 1929 bola novozriadená telefónna ústredňa, verejná telefónna hovorna a telegrafný úrad. Do pokojného života obyvateľov obce v minulom storočí výrazne zasiahli dve svetové vojny. V prvej svetovej vojne padlo 40 obyvateľov obce. V druhej svetovej vojne a v SNP zahynulo 9 občanov. Rišňovce boli oslobodené 1. 4. 1945 (na Veľkonočnú nedeľu). Pri oslobodzovaní obce padlo 39 sovietskych vojakov a asi 15-20 nemeckých vojakov. Straty na civilnom obyvateľstve neboli. Pozostatky sovietskych vojakov boli po exhumácii prenesené v r. 1948 na Slavín. Na počesť padlým osloboditeľom je na budove Obecného úradu umiestnená „Pamätná tabuľa“.

Historicky najstaršou stavebnou pamiatkou v obci je už spomínaný renesančný kaštieľ z obdobia začiatku druhej polovice 16. storočia a terajší farský kostol. Dejiny každej obce veľmi úzko súvisia aj s dejinami miestnych cirkví. Prvý záznam o existencii farského kostola v tunajšej obci je listina z roku 1323. Bol to gotický kostol sv. Mikuláša, ktorý stál na starom, dnes už neexistujúcom cintoríne až do roku 1775, kedy bol postavený nový terajší farský kostol Najsv. Trojice. Svoje miesto v histórii obce má aj školstvo. V archívnych materiáloch sa uvádza, že škola v tunajšej obci bola už v rokoch 1778-1779.

Obec Lukáčovce

Nositelia prvých roľníckych kultúr západného Slovenska prišli do chotára už v období mladšej doby kamennej, v neolite (5. tisícročie pred Kr.). Staršie neolitické osídlenie datuje nález kopytovitého klinu, ktorý pravdepodobne pochádza z pohrebiska, rozprestierajúceho sa vo východnom okolí kaštieľa. Plynulý vývoj osídlenia do mladšej fázy neolitu a v staršom eneolite (4. tisícročie pred Kr.). Vyvýšenina nad stredom obce bola trvalejšie osídlená počas staršej doby bronzovej (20.-16. stor. pred Kr.). Lokálny význam výrazne prekračuje najmä nález sídliska nitrianskej kultúry (1800 - 1600 pred Kr.), pretože táto je doteraz známa takmer výlučne iba z pohrebísk. V lokalite *Jutrá* je doložená sídlisková fáza z obdobia počiatkov strednej doby bronzovej (15. stor. pred Kr.). Pri prieskume v roku 1976 v polohe *Chrenové* sa našli predmety, ktoré upozorňujú, že na svahu nad Blatinou sa rozprestieralo aj germánske sídlisko (2.- 4. stor. po Kr.).

Rozvoj dávnovekého osídlenia vyústil do vzniku stredovekej dediny, ktorá sa postupne premenila do podoby dnešnej modernej obce.

Najstarší včasnostredoveký nález predstavuje nádoba z veľkomoravského obdobia, ktorá pravdepodobne pochádza z hrobu. Na pozadí prelomových historických udalostí prebiehal i proces vzniku feudálnej dediny v Lukáčovciach.

Po prvý raz je písomne doložená existencia Lukáčoviec v listine z roku 1264. Viaceré archeologické nálezy však napovedajú, že ľudia tu žili už dávno predtým. Názov obce Lukáčovce naznačuje, že boli založené nejakým šľachticom Lukášom. Obec bola buď jeho rodovým sídlom, alebo patrila do početných osobných majetkov. Je pravdepodobné, že lukáčovskí boli starou šľachtou už v 13. stor. Je veľmi pravdepodobné, že Lukáčovce ležiace pri ceste z Ponitria na Považie zasiahli všetky významnejšie vojenské a politické udalosti, ktoré sa v tomto regióne odohrali.

Počas 18. stor. nastáva stavebný a kultúrny rozvoj obce. V roku 1731 je vybudovaná stará farská škola, v roku 1770 budova dnešnej fary. Od 26. júna do 25. septembra 1780 tu kaplánoval aj známy osvietenský spisovateľ a národný buditeľ Juraj Fándly (1750-1811). Začiatkom 90-tych rokov 18. stor. bolo nutné strhnúť starý farský kostol sv. Martina a nahradiť ho novým, ktorý v roku 1792 zasvätili sv. Jánovi Nepomuckému.

Obec Nové Sady

K Novým Sadom sú administratívne pričlenené osady Kotrbál, Ceroviny obec Sila, ktorá je osídlená od praveku a písomne doložená ako Zyla z roku 1292. V roku 1694 patrila nitrianskemu biskupstvu. Počas tureckých vojen bola značne spustošená. Osobitý kolorit vidieckej krajiny so zachovanou pôvodnou architektúrou nachádzame v osadách Ceroviny a Kotrbál. Obe vznikli v prvej tretine 20. storočia v súvislosti s parceláciou zemepanských pozemkov a príchodom migrantov z okolia Starej Turej a Myjavy.

Archeologické nálezy dokumentujú prítomnosť človeka v katastri Nových Sadov od praveku. Pomerne hustému osídleniu územia v období mladšej doby kamennej – neolitu vďaka priaznivým podmienkam pre rozvoj poľnohospodárstva a výhodná poloha v úvalinovej doline potoka Radošinka. Za zmienku stojí najmä praveký rondel a kostrové nálezy lengyelskej kultúry v Sile s depotom kamenných perál. Osídlenie obce kontinuálne pokračovalo i v dobe bronzovej a železnej (laténska keramika). Nálezy keramiky potvrdzujú osídlenie v dobre rímskej a slovanskej.

V období Uhorského štátu patrila obec do 13. stor. šľachtickému rodu Kürthovcov, podľa ktorých dostala pomenovanie staršia osada – Kürth (Kurt). Obyvatelia sa živili najmä poľnohospodárstvom a vinohradníctvom, ale i remeselníctvom a v neskoršom období i tkáčstvom. Pravdepodobne v 14. stor. sa tu nachádzal stredoveký hrádok.

V roku 1343 dostala obec meno Assakurt podľa šľachtického rodu Assovcov, ktorým patrili majetky v obci až do 16. storočia.

Určité obdobie tu majetky vlastnili i Bossányiovcí. Jozef Ghýczy dostal v roku 1550 od cisára Ferdinanda I. ako odmenu za svoju vernosť povolenie postaviť si opevnený kaštieľ. Obec sa tak stala centrom panstva, z ktorého zemepanská rodina spravovala 15 poddanských obcí. Počas tureckých výprav bola obec spolu s okolitými obcami v rokoch 1559 a 1599 vypálená.

Pohnuté dejiny poznačené dvomi svetovými vojnami obec prežívala v prvej polovici 20. storočia. Na zveľaďovaní kultúrneho života mali výrazný podiel rímskokatolícky farár Ladislav Ballay a evanjelický a.v. farár Ladislav Záthurecký.

Obec Kapince

Ležia v západnej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, 17 km severozápadne od Nitry. Obec vznikla zlúčením Dolných a Horných Kapiniec v roku 1892. Zo 16. storočia pochádza poklad strieborných mincí. Obe obce sa spomínajú v roku 1261 ako Wruuskap a Haloskap.

Dolné Kapince boli rybárskou osadou, patrili Nitrianskemu hradu, neskôr boli majetkom zemanov, ktorí vlastnili aj Horné Kapince. V 13. storočí boli majiteľom pozemkov v Malých Kapinciach Vavrinc Ludanický. V 16. storočí časť majetkov v Horných Kapinciach vlastnili Zerdahelyiovcí. V obciach neskoršími zemepánmi boli Bossányiovcí. Vranovičovci, Klannerovci a Bertalanfiovcí.

V Horných Kapinciach v roku 1875 Artúr Klanner dal postaviť neskoroklasicistický kaštieľ. V roku 1784 žilo v Dolných Kapinciach 171 obyvateľov z toho 7 zemanov, v Horných Kapinciach 80 obyvateľov. V roku 1905 – 1965 bola obec pričlenená k Merašiciam.

Okres Topoľčany:

Obec Biskupová

Obec Biskupová leží v strednej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, na strednom toku Radošinky. Svojím pôvodom siaha do 13. storočia, ale listinne je doložená z r. 1326 ako Villa Domini Episcopi Nitriensis. Neskoršie doložené názvy sú: Pispeky (1440), Wiskupowa (1773), Biskupowa (1786), maď. Püspökfalú. Obec patrila nitrianskemu biskupstvu, ktoré ju

dostalo do daru od rodiny Ludanických, neskôr správe panstva Radošina. V r. 1599 obec do tla vypálili Turci. V r. 1715 mala vinice, 2 poddanské a 8 želiarskych domácností, v r. 1753 28 rodín, v r. 1787 22 domov a 125 obyvateľov, v r. 1828 21 domov a 146 obyvateľov.

Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, poľnohospodársky charakter si obec zachovala aj za I.ČSR. Poľnohospodárska obec Biskupová bola v r. 1942 elektrifikovaná, v r. 1996 plynofikovaná.

Obec Malé Ripňany

Pôvodne existovali dve obce, Malé Ripňany a Nežatice. Obec Nežatice sa spomína v roku 1330 ako Nesite, názov vznikol zo slovenského mena Nežata. Patrila panstvu Topolčany od roku 1571 Rhodyovcom. V 18. storočí sa tu nachádzali vinice. V roku 1900 mali 178 obyvateľov. V roku 1903 splynula s Malými Ripňanmi.

Malé Ripňany sa spomínajú roku 1390 ako Kisrepen. V roku 1590 sa spomína ako Kysrepen. Názov vznikol z označenia obyvateľov chotára rozrytého (rýpať) jarkami a úvalmi.

Územie bolo hojne osídlené už od praveku. Osídlenie v neolite, sídliskové nálezy z doby bronzovej a hallštatskej, rímsko-barbarské sídlisko. Patríli Topolčianskemu panstvu, v 17. a 18. storočí zemianskym rodinám Justhovcov, Kosztolányiovcov, Prónayovcov. V roku 1599 obec vypáli Turci. Od 19. storočia tu mali majetku Stummerovci. V roku 1894 obec vyhorela.

Za 1. ČSR obyvateľstvo tvorili roľníci a robotníci na veľkostatku. Obyvatelia boli aktívni v robotníckom hnutí, štrajkovali, roku 1926 násilne zabrali veľkostatkársku pôdu. Obec má poľnohospodársky charakter, jej obyvatelia pracovali na veľkostatku a od roku.

Obec Čermany

Obec je doložená z r. 1257 ako Chermen. Ďalšie doložené názvy sú: Chermel (1264), Chermen (1285), Churmen (1330), Čzermany (1808), maď. Csermend. Obec patrila rodine Vicsapiovcov, neskôr rôznym iným rodinám. V r. 1860 odkúpili majetky od Splényiho usadlíci z Hannovera a Oldenburgu. Zaoberali sa výrobou drevákov, kľčovaním lesov a poľnohospodárstvom. V r. 1715 mala obec vinice a 11 domácností, v r. 1753 36 rodín, v r. 1787 41 domov a 314 obyvateľov, v r. 1828 45 domov a 315 obyvateľov. Za I. ČSR si obec zachovala poľnohospodársky charakter. Do r. 1945 tu vyrábali dreváky.

Po 2. svetovej vojne bol väčšine obyv. nemeckej národnosti skonfiškovaný majetok a boli vyvezení z obce. V súčasnosti sa majetky bývalým nemeckým osadníkom na základe reštitučných zákonov vracajú. K pamiatkam obce patrí klasicistický kostol zasvätený Narodeniu Panny Márie, pôvodne renesančný, barokovo prestavaný v r. 1760 a v r. 1813 renovovaný. Okolo kostola je zachovaný renesančný múr s kľúčovými strieľňami.

30. apríla 2005 v obci umiestnili pamätný kríž a pamätnú tabuľu pripomínajúcu bývalých nemeckých obyvateľov obce, ktorí teraz bývajú v Nemecku, Rakúsku, na Slovensku a v zámorí.

Obec Horné Obdokovce

Obec leží v údolí Perkovského potoka. Do katastra obce patrí osada Bodok. Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1246 pod názvom terre Bodoch v darovacej listine kráľa Belu IV. Vitkovi z rodu Ludanickovcov. Listina je falzifikát zo 14. stor. a tak platnou prvou zmienkou o obci je listina z r. 1283, kedy spomínaný Vitko dostal od kráľa Ladislava IV. opustený kráľovský majetok Pusté Obdokovce, vtedy nazývané Budak a dnes, ako osada Bodok je súčasťou obce. V pol. 16. stor. sa vlastníckmi obce stali Berényiovci.

Obec bola počas tureckých nájazdov, v r. 1532 a 1599 dvakrát vypálená. V r. 1664 - 1665 boli H. Obdokovce pod tureckou správou a odvádzali jej dane. V r. 1877 odkúpil od Františka Berényiho veľkostatok aj s kaštieľom Alexander Stummer, r. 1923 ho prenajali

Schlezingerovcom. V r. 1942 bol v obci postavený kultúrny dom. V r. 1945 bol veľkostatok skonfiškovaný a rozparcelovaný a v r. 1950 bolo založené JRD. V r. 1967 bolo dokončené obchodné centrum, v r. 1971 budova MNV, v r. 1972 materská škola a v r. 1984 dom smútku. Po r. 1990 sa vybuďoval v obci vodovod a obec bola plynofikovaná. V obci je škola, materská škola, obv. zdravotné stredisko.

Renesančný kaštieľ rodu Stummerovcov z r. 1650 dnes slúži ako domov sociálnych služieb.

Obec Ludanice

Obec leží uprostred Nitrianskej sprašovej pahorkatiny na pravostrannej nive a terase Nitry. Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1242 (Ludan). Na prelome 11.- 12. stor. sa stali vlastníkmi Ludanickovci (Horné Ludanice) a vlastnili ju až do r. 1579. Časť Dolné Ludanice patrila Benediktínskemu opátstvu Kozmu a Damiána, neskôr Nitrianskej sídelnej kapitule. V 16. stor. vlastnili Horné Ludanice Dolgosovci, po nich Dvoranskí, Országhovci, Babindolskí, od 17. stor. Erdődyovci. V 16. a 17. stor. bola obec vypálená Turkami. V r. 1869 ludanické panstvo odkúpil A. Stummer. Od r. 1892 má obec len jeden jednoslovný názov. Obyv. sa zaoberali poľnohosp. a vinárstvom.

V r. 1929 bola obec elektrifikovaná a súčasne bol zavedený telefón. V súčasnosti má obec vybudovanú infraštruktúru a občiansku vybavenosť. V Ludaniciach sa narodila spisovateľka Helena Križanová-Brindzová a maliar Viktor Belányi.

Pozoruhodné sú zrúcaniny bývalého benediktínskeho opátstva z 13. stor. a barokový kostol z r. 1701. Rímsko-katolícky farský kostol prešiel v roku 1752-1761 rozsiahlou prestavbou a modernizáciou. Prestavba bola financovaná vtedajšou majiteľkou panstva Ludanice Máriou Teréziou Beréni, vdovou po Jozefovi Erdődym a z prostriedkov, ktoré obetovali farníci. Zatiaľ posledná, 10 ročná rekonštrukcia kostola bola ukončená v roku 2010.

V intraviláne obce sa nachádzajú aj dve sochy- socha sv. Donáta a socha sv. Jána Nepomuckého.

Obec Chrabrany

Obec leží v strednej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny na ľavostrannej nive a terase rieky Nitra. Písomne je obec doložená v r. 1291 pod názvom Hrabor. Patrila Ludanickovcom-Chrabrianskovcom, po nich od r. 1549 Dolgosovcom a od r. 1576 šľachticom z Babindolu. Po viacerých zmenách majiteľov začiatkom 17. stor. sa stali vlastníkmi Erdődyovci a od r. 1869 bratia Stummerovci. V 18. stor. tu boli vinice, obyv. boli roľníci a vinohradníci. V r. 1866 vypukla v obci epidémia cholery, v r. 1885 ju zničila veľká povodeň. Pri požiari v r. 1902 vyhorela takmer celá obec. V r. 1947 bola obec elektrifikovaná, JRD bolo založené v r. 1959. V 70. rokoch sa vybuďoval obchod, dom smútku, materská škola. K pamiatkam patrí kostol (pôvodne kaplnka) postavený zásluhou Stummerovcov v r. 1718. Cez obec vedie od r. 1881 železničná trať z Topolčian do Nových Zámkov so zastávkou, zriadenou v r. 1943. Obec má spojenie s okolím aj autobusmi.

Dominantou obce je kostol sv. Anny a Jakuba. Výstavba kaplnky je doložená písomnosťami z roku 1718, kedy Jozef Erdődym a jeho manželka dali postaviť kaplnku v Chrabranoch, aby ušetrili veriacim dlhú cestu do ludanického kostola. Dnešnú podobu kostol získal po rekonštrukcii v roku 1996, kedy bola predĺžená hlavná loď a postavená veža. Druhá významná rekonštrukcia interiéru a exteriéru prebieha od roku 2009.

Obec Dvorany nad Nitrou

Obec leží v strednej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, na pravostrannej širokej nive rieky Nitra. Písomne je doložená v r. 1285 ako Doran, majetok patriaci Gabajskovcom. V rokoch 1410 - 1418 ju vlastnil poľský šľachtic Donin zo Skrzynna. Od r. 1416 patrila

Ludanickovcom, neskôr rodinám Berényiovcov, Forgáčovcov, Zayovcov. V r. 1715 sa tu založili vinice. Obyv. obce boli roľníkmi, alebo pracovali na okolitých veľkostatkoch. Od r. 1952, po založení JRD, pracovali v poľnohospodárstve spoločne.

V súčasnosti je to jedna z úspešne sa rozvíjajúcich obcí okresu Topoľčany. Nezamestnanosť v obci je nižšia ako 7 %, na čom majú svoj podiel súkromné firmy pôsobiace v obci. V r. 1991 bol postavený dom smútku, v r. 1993 prebehla rekonštrukcia a prístavba kostola, v r. 1995 plynofikácia, v r. 1997 výstavba vodovodu, v r. 2000 výstavba infraštruktúry pre IBV. V rokoch 1998 - 2000 boli dodané a namontované domové čistiarne odpadových vôd, v r. 2000 - 2002 sa vykonala prístavba a rekonštrukcia obecného úradu a kultúrneho domu. Pripravuje sa výstavba 20 rodinných domov.

Jedinou pamiatkou v obci je baroková kaplnka sv. Vendelína z r. 1768. Zvonica pochádza z 20. stor., zvon z r. 1798.

Obec Nitrianska Streda

Rozprestiera sa na ľavej strane rieky Nitry a na podvršiach pohoria Tribeč. Je súčasťou mikroregiónu Západný Tribeč. Spomína sa v r. 1278 ako majetok Zerdahel. V 13. stor. patrila Ludanickovcom, po nich M. Čákovi. Karol Róbert ju daroval Ravaszovcom, od r. 1410 patrila poľskému šľachticovi Doninovi.

Najznámejším rodom sa stali Zerdahelyiovci, pôvodne šľachtici z Bieske, ktorí ju získali v r. 1419 a tak od r. 1421 začali používať nový predikát de Zerdahelyi. Rodina sa na rozhraní 15. a 16. stor. rozdelila na evanjelickú a katolícku vetvu. Preto sú v obci dva kostoly. Rím. kat. kostol sv. Filipa a Jakuba bol postavený v rokoch 1785 - 1790 a ev. artikulárny je z r. 1748. Sú tu aj dva kaštiele, jeden z r. 1537, pôvodne renesančný a druhý klasicistický zo zač. 19. stor. s parkom. Obyv. sa v minulosti zaoberali poľnohosp.

Obec sa stala známou vďaka čipkárstvu, tkáčstvu a výšivkárstvu. Je tu základná škola, materská škola, kultúrny dom. V obci sa narodilo, alebo dlhší čas pôsobilo niekoľko významných osobností: Ján Bežo - kníhtlačiar a autor učebníc pre ľudové školy, evanjelický biskup - Ľudovít Geduly, Juraj Časka - spišský a kaločský biskup, Ján Seberíny - osvietenský spisovateľ, Eugen Gerometta - národný pracovník, spisovateľka Zlata Dôncová, olympionik Ladislav Čepčiansky. Časťou obce bola lokalita Dievčín (Devičín, Deuchen, Konyefalwa), v ktorej stál starobylý hrádok.

Obec Nemčice

Obec leží v strednej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny na dolnom toku potoka Zľavy. Prvá písomná zmienka je z r. 1156, kedy sa spomína ako Nemcyc. V 12. stor. patrila Topoľčianskemu hradu, začiatkom 14. stor. M. Čákovi, od r. 1389 synom bána Kóňu, v 15. - 16. stor. Országhovcom a Széchényiovcom, od r. 1590 Forgáčovcom, v r. 1709 ju skonfiškoval erár a v r. 1718 ju odkúpili Berényiovci. Od r. 1733 boli zemepánmi Traunovci, od r. 1825 Erdódyovci. V r. 1530 obec vypálili Turci. V r. 1570 sa tu spomína mlyn.

Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, hlavne pestovaním cukrovej repy. V 19. stor. boli najväčšími vlastníkami pôdy v obci Stummerovci a Deutelbaum. Od r. 1954 tu bol štátny majetok. V rokoch 1976 - 1990 bola obec integrovaná ako miestna časť okresného mesta Topoľčany. Obcou prechádza štátna cesta z Topoľčian do Piešťan a Hlohovca.

Mesto Topoľčany

Najstaršie dejiny mesta sú spojené s existenciou prehistorickej osady, ktorá sa rozkladala na vysokej pravobrežnej terase rieky Nitry v severnom intraviláne súčasného mesta, v lokalite s názvom Hrad. Význam osady kulminuje v mladšej a neskorej dobe halštatskej. Výsledkom vývoja zoskupovania osídlenia v prehistorických a historických

dobách sú teritoriálne a právne kodifikované Topoľčany. Historici predpokladajú, že mesto vzniklo asi v polovici 9. stor., kedy vrcholil osídľovací proces na Ponitří.

Výhodná poloha Topoľčan ležiacich v blízkosti križovatky diaľkových ciest spôsobila, že už v priebehu 11. stor. sa stali trhovým a mýtnym mestom a sídlom fary. Až do vlády Belu III. (1172 - 1196) tvorili s najbližším okolím súčasť kráľovského pozemkového vlastníctva.

Pravdepodobne koncom 13., najneskôr začiatkom 14. stor. získali Topoľčany mestské privilégia. Za vlády Matúša Čáka získali aj vonkajšie atribúty stredovekého mesta, boli opevnené priekopami, palisádami a na najexponovanejších miestach aj kamennými baštami. Po smrti Matúša Čáka v r. 1321 sa Topoľčany stali takmer na celé 14. stor. kráľovským majetkom. Ako mesto sa spomínajú prvýkrát v roku 1334.

V polovici 15. stor. sa panstvo rozdelilo na dve polovice a tento stav trval 150 rokov. Jednu polovicu vlastnili Országhovci, druhú Lossonczyovci. K zjednoteniu došlo roku 1601, keď sa Topoľčany stali majetkom rodiny Forgáčovcov. V priebehu 16. a 17. stor. sa celkový vývoj mesta vplyvom vojen, povstaní a tureckých vpádov značne pribrzdil.

V 18. stor. sa Topoľčany stali významným obchodným a trhovým strediskom. V tomto období sa konalo už 9 jarmokov ročne a každý týždeň týždenný trh. V roku 1719 sa stali Topoľčany majetkom Petra Berényiho. Koncom 19. stor. začali pribúdať výstavnejšie budovy, najmä po tom, ako sa stalo sídlom slúžnovského okresu. Postavené boli budovy okresného súdu, župnej nemocnice, slúžnovského úradu, železničnej stanice a hotel Koruna. Pokojný život obyv. mesta v 19. stor. narušila epidémia cholery.

Ako sídlo slúžnovského okresu sa stali Topoľčany najvýznamnejším regionálnym centrom stredného Ponitria. Dôkazom toho je aj usporiadanie hospodárskej výstavy v roku 1882. V tomto roku bol otvorený aj úsek železnice Nitra - Topoľčany, v r. 1884 úsek Topoľčany - Veľké Bielice a v r. 1896 bola trať predĺžená do Prievidze.

V roku 1976 boli k mestu pričlenené obce Chrabrany, Tovarníky, Jacovce, Práznovce, Krušovce a Veľké a Malé Bedzany. Po roku 1990 sa tieto obce postupne osamostatnili s výnimkou Veľkých a Malých Bedzian.

Stred centrálnej časti pôvodného historického jadra mesta, vyhlásenej v roku 1991 za pamiatkovú zónu, tvorí Námestie M. R. Štefánika, na ktorom sa nachádzajú tri kultúrne pamiatky (kostol, fara, radnica) a niekoľko ďalších kultúrnohistorických objektov. Rím. kat. kostol Nanebovzatia Panny Márie je najvýznamnejšou a dominantnou pamiatkou mesta. Prvá písomná zmienka o kostole pochádza z roku 1285. Jeho súčasná podoba je výsledkom neskorobarokových úprav z rozhrania 18. a 19. stor., ktoré nasledovali po dvoch ničivých požiaroch v prvej polovici 18. stor. Rímskokatolícka fara je dvojpodlažný dom meštianskeho typu s pôdorysom v tvare písmena U, so sochou sv. Jána Nepomuckého v nike prednej fasády. Zadný trakt fary bol v 90. rokoch prebudovaný na kláštor sv. Alžbety. Budova radnice postavená v rokoch 1911 - 1912 bola v roku 1996 renovovaná. Je to impozantná, trojpodlažná secesná stavba s uzatvoreným nádvorím.

Najvýznamnejšou kultúrnohistorickou pamiatkou mimo pamiatkovej zóny je Kalvária. Stojí na svahu tvoriacom južnú hranicu mesta. Tvorí ju 14 kaplniek krížovej cesty, ktorej dominuje kaplnka Panny Márie v strede svahu s oltárom, krížom a pietou. Ďalšie pamiatky v meste sú: baroková kaplnka na Krušovskej ulici, niekoľko secesných meštianskych víl, objekty tzv. starej nemocnice, pomník padlým v 2. svetovej vojne na starom cintoríne a pred budovou gymnázia a socha pivovarníka pred pivovarom.

Obec Solčany

Obec leží necelé 3 km JV od Topoľčan, vo východnej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny na ľavostrannej nive a náplavových kuželoch Nitry a jej ľavostranných prítokov. Spomína sa r. 1235 ako Scelchan. Na prelome 14. a 15. stor. mala charakter mestečka. Do 15.

stor. patrila zoborskému kláštoru a nitrianskemu biskupstvu, potom hradu Branč a panstvu Hrušov. Od 16. stor. Russóiovcom, od r. 1591 Tapolcsányovcom, v 17. stor. Keglevichovcom. V 16. a 17. stor. sa stala niekoľkokrát terčom rabujúcich Turkov, žoldnierov a povstalcov. Začiatkom 19. stor. ju do vlastníctva získala rodina Odescalchiovcov, ktorá tu po r. 1818 dala postaviť reprezentačný klasicistický kaštieľ obklopený rozsiahlym parkom. V r. 1831 bol v obci postavený cukrovar. Obyv. sa zaoberali poľnohosp., neskôr sa rozvinuli aj remeslá a obchod. V súčasnosti je obec súčasťou Tribecko-inoveckého regiónu a Mikroregiónu Západný Tribeč.

Je to rozvinutá obec s kompletnou infraštruktúrou, vrátane čističky odpadových vôd. Má vybudovanú obchodnú sieť, niekoľko reštauračných zariadení, základnú a materskú školu, zdravotné stredisko. Sú tu dva športové kluby (hádzaná a futbal), dychová hudba, spevácke skupiny Lišňanka a Ruže. Z obce pochádza z rodu Odescalchiovcov žiacka L. van Beethovena a známi futbalisti Anton Ondruš a Anton Švajlen.

Obec Práznovce

Obec leží vo V časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, oproti sútoku rieky Bebravy a Nitry. Prvýkrát sa spomína ako Preznulch v r. 1183, v r. 1235 ako Proznouch. Patrila hradu Nitra, neskôr M. Čákovi, od r. 1326 Praznovskovcom. Majetky tu mali viaceré rodiny, ako Bossányiovcí, Bacskádiovci a Erdődyovci, V r. 1566 v obci existoval mlyn. Vo východnej, zalesnenej časti chotára obce rastie vzácna sekvoja, ktorá bola r. 1996 vyhlásená za chránený strom. V obci je kultúrny dom, nový rím. kat. kostol Panny Márie Ružencovej,

Za pamiatku obce možno považovať kaplnku Panny Márie bola postavenú v roku 1776 v barokovom slohu. K stému výročiu roku 1875/76 bola prestavaná a rozšírená ako jednoloďová stavba s polygonálnym uzáverom a predstavanou vežou. Presbytérium je zaklenuté lunetovou klenbou a loď českou plackou. Fasády sú hladké, s dvoma novšími gotizujúcimi oknami. Predstavaná veža je situovaná na strednú os priečelia, na fasádach má lizénové rámce a je zakončená stanovou strechou. Vo veži sú dva zvony, ktoré uliali bratia Fischerovci v Trnave, s nápisom : "Z Božou pomocou dali zhotoviť obyvatelia v obci Práznovce r. 1923." Pôvodný barokový oltár bol nahradený klasicistickým oltárom s drevenou polychrómovanou plastikou Panny Márie ružencovej uprostred. V roku 1960 bola pristavaná bočná loď s rovným stropom. Pri príležitosti 800. výročia obce, bola v roku 1983 prevedená generálna oprava celej stavby. Zároveň sa v interiéri postavila empora a pod ňou sa zriadila sakristia. Kostol dostal nové mramorové liturgické zariadenie s výzdobou tepaných reliéfov od akdem. sochára Štefana Pelikána. Farebná vitráž gotizujúceho okna je od národného umelca Vincenta Hložníka. Reliéfy Krížovej cesty sú dielom rezbára Františka Hýlla.

Medzi chránené stromy sa radí vzácna sekvoja v Horňanoch, lipy pred kostolom a na cintoríne.

Trenčiansky kraj:

Okres Partizánske:

Obec Bošany

Obec vznikla v r. 1924 zlúčením Veľkých a Malých Bošian. Leží v strednej časti Nitrianskej sprašovej pahorkatiny na pravostrannej nive rieky Nitry, v blízkosti jej sútoku s riekou Bebravou. V r. 1960 pripojená obec Baštín. Miestne časti: Cingota, Červená kolónia, Malé Bošany, Pri Antonkovi, Pri červenej kaplnke, Riadok, Závodie, Handrbulňa, Stanica.

Veľké Bošany sa spomínajú v r. 1183 ako Bossan. Už r. 1183 sa tu spomína fara. Začiatkom 13. stor. patrila obec Diviackovcom. R. 1277 dostal opustenú zem Bošany Barleus a jeho bratia, synovia pána z Diviak a synovia Kozmu ako náhradu za odobratú pôdu v Turci. Neskôr patrila Bossányiovcom. Obyvatelia boli roľníci, koncom 18. stor. sa tu spomína 5

krajčírov, 3 kováči, 3 mäsiari, 2 ševci, 2 čižmári, gombičkár, murár, výčapník. R. 1857 založil tu Adolf Schmidt koželužne, jedny z najväčších v Uhorsku. R. 1931 odkúpil túto tovareň Baťa a rozšíril výrobu. Vtedy tu už pracovala väčšina obyvateľov. Od roku 1953 sa stala samostatným podnikom. V Bošanoch sa narodil Ján Chryzostom kardinál Korec (1924) a lekár - ftizeológ MUDr. Štefan Korec.

V obci sú dva kaštiele. Veľký, pôvodne gotický kaštieľ, v 16. -17. stor. a klasicistický kaštieľ z r. 1776 s neskoršími úpravami. Kostol je neskorobarokový, postavený r. 1776 na mieste pôvodne gotického kostola. Je tu kompletná občianska vybavenosť, rozvinutá obchodná sieť, reštaurácie, konáva sa tu populárny Bošiansky jarmok. Základná škola, umelecká škola a materská škola.

Malé Bošany sa spomínajú v r. 1277 ako Bosan. Malé Bošany patrili Žabokrekovcom a Podmanickovcom. Baštín (1332 Baska) patril viacerým zemanom, r. 1413-1848 Bacskádyovcom. Obec si udržiavala poľnohospodársky ráz.

Obec Klátova Nová Ves

Leží pri S úpätí pohoria Tribeč na náplavovom kuželi potoka Vyčoma. Jej súčasťou sú predtým samostatné obce Sádok a Janova Ves. Prvá písomná zmienka je v listine Ondreja III. z r. 1293, kedy ju panovník daroval ako Felseuwywfolu synom bána z rodu Diviackovcov, ktorým patrili blízke Bošany. Po r. 1315 v rámci delby majetku medzi dedičmi sa stal vlastníkom Ondrej, ktorý sa stal zakladateľom rodu Ujfalušiovcov (Novoveskovcov). Neskôr tu mali majetky Horváthovci, Bossányiovci, Huszárovci, Hunyadyovci, Kvassayovci, Klobušickovci, Bacskádyovci a Šándorovci a od r. 1877 Stummerovci. Obyvatelia boli poľnohospodári, za 1. ČSR pracovala časť z nich v miestnej vápenke a kameňolome. Stummerovci vybudovali úzkokoľajnú železnicu, ktorá slúžila na zvoz dreva, kameňa a vápna do Bošian.

V obci je neobarokový kaštieľ, vznikol prestavbou a prístavbou okolo r. 1860. Dnes je vlastníctvom Slovenského štatistického úradu. Park v prírodne krajinárskom slohu, ktorý obklopuje kaštieľ, vznikol v polovici minulého stor. Ďalšou pamiatkou je renesančná sýpka, v ktorej je dnes sobášna sieň obecného úradu. Súčasťou Klátovej Novej Vsi je obec Sádok, ktorý je známy románsko-gotickým kostolom Panny Márie z polovice 13. stor. Spomína sa r. 1310 ako Chyzug, keď boli vlastníkmí Bacskádyovci a Bossányiovci. Janova Ves bola samostatnou obcou až do r. 1976. Je to zemianska obec z 12. stor. R. 1295 (Felseuwywfolu) ju predal Michal Széplaki Bossányiovcom. Neskôr ju vlastnili Langhammerovci, Pidolovci a poslednými vlastníkmí boli Stummerovci a Nešnerovci.

Pri secesnom kaštieli z r. 1906 je rozľahlý park, ktorý má veľký krajinársky význam. Jedinečná tvarová a farebná kompozícia použitých ihličnatých a listnatých drevín predstavuje vzorovú krajinársku úpravu. V súčasnosti sa v ňom nachádza detská ozdravovňa. Klátova Nová Ves je turisticky často navštevovaná vďaka blízkemu salašu Kostrín. Z obce pochádza spisovateľka Katarína Lazarová, ktorá sa tu narodila v r. 1914.

Obec Nedanovce

Leží vo V časti Nitrianskej sprásovej pahorkatiny na ľavostrannej nive Nitry. Prvá písomná zmienka je z r. 1344 ako Nadan. R. 1344 ich kráľ Ľudovít Veľký daroval svojmu vernému stúpecovi Tomášovi Ryšavému z rodu Pécz, predkovi Apponyiovcov. V polovici 16. stor. došlo k rozdeleniu dediny na dva samostatné celky. 3/4 dediny patrilo Apponyiovcom ako rodový podiel a 1/4 Beňadikovi Apponyimu. S Nedanovcami úzko súvisí významná osobnosť slovenských dejín - barón Gregor Friesenhof, ktorý od r. 1865 preniesol svoje sídlo na majetok v Nedanovciach. R. 1866 vybudoval meteorologickú stanicu a robil tu

náročne výskumy v agrometeorológii a v synoptickej meteorológii. Barón Friesenhof založil r. 1869 v obci aj jeden z prvých hasičských zborov a v r. 1872 Ponitriansky gazdovský spolok. Z obce pochádzajú PhDr. Štefan Peciar a PhDr. Ivan Masár - jazykovedci, Doc. RNDr. Vojtech Peciar, CSc. - botanik, MUDr. Imrich Sečanský - významný lekár - internista. Zachovaná zvonica z 19. stor., murovaná hranolová ľudová stavba.

V obci na cintoríne sa aj nachádza neorománska kaplnka z konca 19. storočia.

Obec Turčianky

Leží vo V časti sprašovej Nitrianskej pahorkatiny na styku s pohorím Tribeč v bočnom údolí potoka Vyčoma. Prvá písomná zmienka je z r. 1293 v listine Ondreja III. ako Nova Villa Turchan. Patrila Diviackovcom, neskôr Turcsányiovcom. R. 1341-1430 opátstvu v Klíži, po r. 1430 opäť Turcsányiovcom, Bossányiovcom, Klobušickovcom, Fischerovcom a napokon barónke Oldenburgovej, rod. Friesenhof. Obyv. boli roľníci, často odchádzali na sezónne poľnohosp. práce. V časti Na kostolci sa našli zvyšky románskeho kostola s apsidou. Dominantou obce je neogotická kaplnka - kostolík z r. 1863. Plynofikácia obce prebehla v r. 1998, vodovod bol vybudovaný v r. 2004.

Obec Krásno

Leží vo V časti sprašovej Nitrianskej pahorkatiny, pri S úpätí pohoria Tribeč, na ľavostrannej terase rieky Nitry. Prvá písomná zmienka je z r. 1271 ako Keresnya utraque. Patrila Tomášovi Ryšavému, do r. 1559 Hrušovskovcom, potom Tomášovi z Topolčianok, Keglevichovcom, Koháryovcom, Friesenhofovcom. V 19. stor. tu založil Gregor Friesenhof Hospodársky spolok údolia Nitry a meteorologickú stanicu a r. 1875 aj tlačiareň, v ktorej sa tlačili správy meteorologickej stanice, knihy a správy Hospodárskeho spolku údolia Nitry v troch rečiach. Tlačiareň zanikla r. 1914. Obyv. sa zaoberali poľnohosp., ovocinárstvom, ženy tkaním.

Okrem základov románskeho kostolíka je tu klasicistický kostol z 18. stor. s oltárnym obrazom od Zanussiho z r. 1806.

Obec Brodzany

Leží na styku Nitrianskej sprašovej pahorkatiny a pohoria Tribeč, na ľavostrannej nive a terase rieky Nitry. Spomínajú sa v r. 1293 ako Brogen. Na základe výskumu sídliska v Brodzanoch bola rozpoznaná nová, dovtedy ešte neznáma kultúra európskeho praveku pomenovaná kultúra Brodzany-Nitra. V r. 1293 patrili Brodzianskovcom. Po r. 1516 ich vystriedali Kvašayovci a od r. 1844 sa obec stáva vlastníctvom Gustáva von Friesenhofa, úspešného rakúskeho diplomata, pôsobiaceho na cárskom dvore v Petrohrade. S príchodom tejto rodiny sa obec dostáva do centra pozornosti mnohých vzdelancov vtedajšej Rakúsko-uhorskej monarchie. Do dejín obce sa svojimi rozmanitými aktivitami zapísala hlavne kňažná Natália Oldenburgová, rod. Friesenhofová.

Obyv. sa zaoberali prevažne poľnohosp. Mimo poľnohosp. sezóny pracovali v lesoch a tí, čo nemali pôdu, pracovali na veľkostatku, v škrobárni, v tehelni, prípadne odchádzali na roboty do Čiech, Rakúska a Nemecka.

V obci je renovovaný renesančný kaštieľ zo 17. stor., v ktorom sídli Slovenské múzeum (predtým Literárne múzeum A. S. Puškina), pracovisko Slovenskej národnej knižnice. Expozície pripomínajú kontakty obce s rodinou básnika Puškina a časť je venovaná tematike slovensko-slovanských literárnych vzťahov. Kaštieľ stojí uprostred krásneho zrekonštruovaného (1984) historického parku so vzácnymi drevinami. V r. 1895 postavený neogotický kostolík ako súkromná modlitebňa a hrobka Friesenhofovcov a na blízkom kopci zaujímavá stavba Letohrádku, nazývaného Babylon.

Mesto Partizánske

Archeologický výskum potvrdil osídlenie územia mesta v strednom paleolite. Z obdobia neolitu tu bolo odkryté sídlisko volútovej kultúry, z mladšej doby bronzovej pohrebisko lužickej kultúry a slovanské pohrebisko z doby veľkomoravskej. Už v 2. pol. 12. stor. si v Šimonovanoch predkovia rodu Šimonyiovcov postavili obytnú vežu a Šimonovany sa stali jedným zo sídelných majetkov rodu.

Začiatkom 15. stor. bola obec vyvinutým sídlom. Bola tu opevnená kúria - hrádok, viac ako 2 desiatky sedliackych usadlostí, farský kostol Panny Márie s cintorínom a zemepanský mlyn. Koncom stredoveku boli Šimonovany vyvinutým sídlom strednej veľkosti v Oslianskom dištrikte Tekovskej župy. V nepokojnom období rokov 1526 - 1711 trpelo obyv. vojnami a nepokojmi, ktoré sužovali celé Slovensko. V prípade nebezpečenstva im útočisko poskytol tunajší hrádok.

V prvej polovici 17. stor. získali majetkové podiely v obci Fánčiovci a Daniel Révay. V období vzniku Československej republiky boli Šimonovany sídelnou obcou obvodného notárskeho úradu. V priebehu 19. stor. sa začala majetkovo vzmáhať rodina Salzbergerovcov, ktorá sa už začiatkom. 20. stor. stala najbohatším vlastníkom v Šimonovanoch. Obyv. boli prevažne roľníkmi alebo pracovali na veľkostatkoch Jozefa Salzbergera a Eleméra Šimonyiho. Medzníkom v dejinách obce a mesta Partizánske je rok 1938. V tomto r. firma MAS - Moravské a slovenské strojárny, patriaca Baťovmu koncernu, odkúpila Salzbergerov veľkostatok a krátko na to začala v katastri obce Šimonovany vyrastať osada Baťovany a továreň, ktorá sa mala spočiatku orientovať na výrobu bicyklov a obuvníckych strojov. Baťa sa po vzniku nových pomerov (rozpad republiky) vzdal myšlienky na strojárenskú výrobu a už 15. júla 1939 tu boli vyrobené prvé topánky. Rýchlo prebiehala aj komplexná výstavba novej obce. Neznáma obec Šimonovany sa stala jednou z najznámejších obcí Slovenska. Továreň neprestala vyrábať ani počas vojny. V r. 1948 už boli Baťovany samostatnou osadou so železničnou stanicou, nemocnicou, poštovým úradom, školou, rím. kat. a ev. a. v. farou, obchodmi a stanicou ZNB. Aj počtom obyv. vysoko prerástla materskú obec a preto boli Baťovany v novembri 1948 povýšené na mesto. Vo februári 1949 prijali názov Partizánske a stali sa sídlom nového okresu Partizánske. Továreň dostala názov Závody 29. augusta. Celý povojnový vývoj mesta Partizánske bol naďalej prepojený s rozvojom obuvníckeho gigantu, akým sa Závody 29. augusta (ZDA) stali.

V r. 1976 boli k mestu pričlenené obce Veľké a Malé Bielice, Brodzany a Návojovce. Po r. 1990 sa osamostatnili len Brodzany. Vývoj po novembri 1989 sa Partizánskeho dotkol v ekonomickej oblasti dosť nepriaznivo.

V časti Šimonovany je to zrekonštruovaný goticko-renesančný kaštieľ, tzv. vodný hrad z r. 1426. Zaujímavý je rím. kat. kostol Božského srdca Ježišovo ukončený v r. 1949. Jeho interiér je uceleným umelecky pôsobivým výtvarným dielom akad. sochára Tibora Bártfaya. V r. 1996 bol kostol vyhlásený za kultúrnu pamiatku.

Obec Malé Uherce

Leží na styku JZ výbežku Hornonitrianskej kotliny s pohorím Tribeč, na nive rieky Nítry a náplavovom kuželi jej ľavostranného prítoku. Obec, ako zem kráľovských služobníkov príslušná k oslianskemu dištriktu, sa spomína r. 1274 ako Vgrih. R. 1388 patrila panstvu Sivý Kameň, na kratší čas tu získali majetkové práva Hunyadyovci a Lessenyeyovci. Obyv. sa zaoberali poľnohospodárstvom.

Prvýkrát sa dedina spomína v roku 1274 ako obec a zem kráľovských služobníkov patriacou k oslianskemu dištriktu (okresu). Názov obce je doložený z roku 1274 ako Vgrih, z roku 1352 ako Kysugrouch, Minor Vgrouch a uvádza sa ako sporná zem. Ale už v roku 1388 bola príslušenstvom hradu Sivý Kameň. Na kratší čas tu získali majetkové práva Hunyadyovci a Lessenyeyovci. V roku 1773 je názov obce doložený ako Male Uhercze, z

roku 1808 ako Malé Uhrovce, z roku 1920 ako Malé Uherce, maďarsky Kisugróc. Obec je osídlená od neolitu a jej obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom.

Obec v roku 1971 bola pričlenená k mestu Partizánske. V roku 1993 bolo uskutočnené referendum, v ktorom občania vyjadrili súhlasné stanovisko na odčlenenie od mesta Partizánske. Na základe referenda sa obec v roku 1994 stáva samostatnou obcou.

Pamiatkou je pôvodne barokový, v 18. stor. prestavaný kaštieľ a baroková kaplnka.

Obec Veľké Uherce

Leží na S úpätí pohoria Tribeč na styku s J cípom Hornonitrianskej kotliny pozdĺž ľavostranného prítoku Nitry. Na blízkom vrchu Michalov stál včasnofeudálny hrad, na ktorom sídlil kráľovský špán. Tento hrad si udržal svoje postavenie aj v 12. stor. Po postavení hradu Hrušov v 13. stor. stratil Michalov svoj význam a postupne zanikol.

Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1274 ako Vgrych v listine Ladislava IV., ktorou daroval tento majetok Štefanovi Čákovi. R. 1351 ich Ľudovít Veľký daroval šľachticom Mikulášovi a Štefanovi z Baračky. Baračkajovci koncom stor. vymreli. Závetom poručili kláštoru paulínov na Veľkom Poli mlyn v Uherciach, panstvo Veľké Uherce zdedili spríbuznení Bossányiovci. Neskôr boli vlastníkami aj Révayovci a Majláthovci. Michal Bossányi tu začiatkom 17. stor. postavil veľký renesančný kaštieľ, ktorý je dodnes dominantou obce. Pre jeho veľkosť sa tu často konávali stoličné kongregácie Tekovskej stolice. V r. 1622 boli Veľké Uherce spustošené Turkami. Koncom 18. stor. sa časť obce dostala do vlastníctva Hunyadyovcom, časť Bacskádyovcom z Baštína. R. 1865 kúpil panstvo Topoľčianky Michal Thonet (od Keglevicha) a v r. 1867 tu začal výrobu polotovarov (ohýbané tyče) na výrobu svetoznámeho thonnetovského nábytku, neskôr aj kompletne výrobky stoličiek a vešiakov.

V obci je kaštieľ prestavaný v romantickom neogotickom slohu z časti pôvodného prízemnia. Park pozostáva z pravidelných častí v okolí kaštieľa a z voľnej krajinárskej úpravy v ostatných priestoroch. Na V od obce sú stopy po protitureckej pevnosti, ktorú začali stavať zač. 17. stor. Baračkajovci. Z jej materiálu postavili Thonetovci r. 1865 svoju továreň. Kostol je pôvodne gotický z r. 1332, renesančne bol upravený r. 1669, keď bola pristavaná aj bočná kaplnka.

Obec Pažiť

Leží na styku Nitrianskej sprašovej pahorkatiny a Hornonitrianskej kotliny na nive a náplavových kuželoch vytvorených potokmi Mohelnica a Drahožica. Prvá písomná zmienka je z r. 1351, kedy ju ako Pasych daroval Ľudovít Veľký Mikulášovi a Štefanovi z Baračky. Baračkajovci vymreli r. 1396 a ich dedičmi sa stali Bošianskovci.

V 17. stor. patrila časť obce rodine Hunyadyovcov a časť Rudnayovcom. Urbár obec prijala r. 1769. Od r. 1865 bola obec majetkom Thonetovcov. Veľkostatok bol v r. 1922-1929 parcelovaný, na pridelených pozemkoch vyrástla nová časť obce Domovina. JRD bolo založené v r. 1952, v 70-tych r. bol vystavaný vodovod, budova MNV, dom smútku s novým zvonom. Postupne pribúdali ďalšie stavby občianskej vybavenosti, v ktorých sa pokračovalo aj po novembri 1989. Obec je plynofikovaná, je tu dom kultúry, futbalový štadión, pôsobí tu niekoľko podnikateľských subjektov. Narodil sa tu jazykovedec a literárny vedec R. Uhlár.

Okres Prievidza:

Obec Oslany

Obec leží v JZ časti Hornonitrianskej kotliny na styku s pohorím Vtáčnik, Tríbeč a Strážovskou hornatinou na náplavovom kuželi Hornejského potoka. Členitý chotár tvoria druhohorné a vulkanické horniny, ml. tret'ohorné usadeniny pokryté riečnymi uloženinami a sprašovitými hlinami.

Obec sa spomína v r. 1254 pod názvom Ozlan v zmienke o kráľovskom úradníkovi Ivankovi. Patrila hradu Zvolen a bola strediskom obvodu. Z r. 1329 je doklad o tunajšom vicearchidiakonáte. Kráľovský majetok neskoršie dostali tunajší zemani. Od r. 1554 sa vyvíjali ako zemepánske mestečko vo vlastníctve rodiny Oslianskovcov, Moršockovcov, Gothoyovcov a Cheryovcov. Konslanycom 17. stor. obec patrila panstvu Bojnice. V r. 1663 a 1683 ju vyplienili Turci. V 18. stor. tu bol pivovar, v 19. stor. založili sporiteľňu a pobočky bánk.

Ku kultúrnym pamiatkam patrí rím. kat. kostol, pôvodne neskorogotický z r. 1495, postavený na mieste st. gotického z r. 1332. V r. 1756 - 68 a v r. 1795 bol prestavaný v barok. štýle. Neskorogotická socha Madony je z 80-tych rokov 15. stor. z býv. krídlového oltára starého kostola, Mariánsky stĺp pred kostolom je z 2. pol. 18. stor. a stĺp Jozefa z pol. 18. stor. Meštianske domy v obci pochádzajú z 18. a 19. stor. Časť obyvateľstva pracuje v priemysle na okolí.

Obec Čereňany

Ležia v JZ časti Hornonitrianskej kotliny pri rozhraní pohoria Vtáčnik, na náplavovom kuželi ľavostranného prítoku Nítry. Obec sa spomína v r. 1329 pod menom Cherinen, v r. 1388 Cherene, v r. 1773 Czerenany, 1920 Čerene, 1927 Čereňany. V r. 1388 patrila panstvu Sivý Kameň, v 15. stor. časť obce paulínom z Lefantoviec, neskoršie Dóczyovcom, Lessenyeyovcom, Palugyayovcom, Hunyadyovcom. V októbri 1920 polovica obce vyhorela. Medzi kultúrne pamiatky obce možno zaradiť rím. kat. kostol, pôvodne gotický z 15. stor., ktorý bol v r. 1651, 1710 a 1740 prestavovaný. Jeho zariadenie je z 18. a 19. stor. V obci je aj renesančný kaštieľ zo 17. stor., prestavaný v 18. stor. V r. 1933 dosiahli úspechy ochotníci Osvetového zboru (režisér V. Zachar), rovnako aj v r. 1937 ochotníci Združenia katolíckej mládeže, ktorí v r. 1938 vystupovali aj v SND.

V obci sa zachoval dodnes kostol sv. Márie Magdalény. Bol postavený okolo roku 1440 v gotickom slohu s prvkami pozdnej gotiky, prestavaný v rokoch 1651, 1710 a v roku 1876 bola vykonaná jeho generálna oprava. Už pri oprave v roku 1710 bol zbarokizovaný. Hlavný oltár bol postavený v empírovom slohu. Jeden zvon vo veži pochádza z roku 1818 a druhý z roku 1921. V roku 1974 bola vybudovaná nová elektroinštalácia a bolo namontované žiarivkové osvetlenie. V roku 1983 bolo nainštalované elektrické vykurovanie a v roku 1987 bol pokrytý medeným plechom. V roku 1996 bola vykonaná generálna oprava fasády kostola.

Ďalšou historicky významnou stavbou, ktorá sa zachovala, je kaštieľ. Bol postavený okolo roku 1640 ako stavba južného kastelu so štyrmi okrúhlymi vežami na rohoch. Majiteľmi kaštieľa boli pôvodne Majthényiovci, neskôr Hunyadiovci. V závere 19. stor. ho vlastnila rodina Kaltenbachová, neskôr grófka Shemper. Po roku 1950 v ňom bolo riaditeľstvo Štátneho majetku, od roku 1955 v ňom sídlil do roku 1992 Miestny národný výbor Čereňany. V reštitúcii bol kaštieľ vydaný oprávneným osobám rodiny Bellovcov – vnukom pôvodného majiteľa.

Obec Bystričany

Obec leží na juhu Hornonitrianskej kotliny pri SV úpätí pohoria Vtáčnik. Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1388 pod názvom Byztriche, 1773 Bistricsany. Patrila hradnému panstvu Sivý Kameň, od r. 1534 Bartošovi, od r. 1535 znovu panstvu Sivý Kameň, od r. 1601 Dóczyovcom, neskoršie Hunyadyovcom a Lessenyey-Nagyovcom.

Súčasťou obce je aj osada Chalmová, v ktorej sú termálne sadrovcové pramene. Spomína sa už v r. 1321 pod názvom Nyitrazek, a od r. 1773 Chalmowa. Patrila zemanom, neskoršie Hunyadyovcom, Kubínyiovcom a Dóczyovcom. V tejto časti obce sa nachádza rím. kat. kostol, pôvodne románsky z 12. stor., upravený v 16. stor. a rozšírený v r. 1730.

Nachádza sa tu aj kaštieľ s dvomi nárožnými vežami, pôvodne renesančný z 1. pol. 17. stor., v 19. stor. rozšírený a upravený. K obci Bystričany bola osada pričlenená v r. 1924 ako aj obec Vieska, ktorá sa spomína v r. 1324 pod názvom Wezka. Patrila zemanom zo Šimonovian, neskôr Dóczyovcom, Lessenyey-Nagyovcom, Matchovichovcom, Detrichovcom. Rozvoj obce spočíva vo výstavbe bytových jednotiek pre občanov, zveľadení kúpeľov Chalmová, vybudovaní 2. etapy čistiarne odpadových vôd a kanalizácie.